

Dansk Vestindien i undervisningsmaterialer

en undersøgelse af erindringspraksis og fælles historie

Rasmus Tolstrup Helms

2019

Historie

Aalborg Universitet

Vejleder: Johan Heinsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

1 ABSTRACT	3
2 INDLEDNING	5
3 FORSKNINGSOVERSIGT	7
4 TEORI	12
5 METODE	18
5.1 KILDEPRÆSENTATION	18
5.2 SPROGBRUG.....	19
6 SLAVERIETS AFSKAFFELSE – BUDDHOE ELLER VON SCHOLTEN	21
6.1 DEN HISTORISKE BAGGRUND FOR SLAVEOPRØRET I 1848	21
6.1.1 Slavehandlens afskaffelse og slaveriets fremtid 1803-1848.....	21
6.1.2 Slaveoprør og emancipation	22
6.1.3 Myten om det danske slavestop.....	24
6.2 DEN OFFICIELLE ERINDRINGSPRAKSIS.....	27
6.2.1 Mindet om 1848	27
6.2.2 Slavehandlens betydning	28
6.3 SLAVEOPRØRET I ERINDRINGSDANNELSEN	30
6.3.1 Beslutningen om at gøre de slavegjorte frie.....	30
6.3.2 Det samlede materiale i folkeskolen	43
6.3.3 Den nuancerede fortælling på ungdomsuddannelserne	44
6.3.4 Kampen om Buddhoe.....	49
6.4 FÆLLES HISTORIE OG FORSKELLIGE ERINDRINGSPRAKSISER.....	51
7 POSTSLAVERIET – DRONNINGER OG ARBEJDERSTREJKE	53
7.1 DEN HISTORISKE BAGGRUND FOR PERIODEN 1848 TIL 1916	53
7.1.1 De første årtier efter emancipationen.....	53
7.1.2 Fireburn 1878	55
7.1.3 Fra Fireburn til arbejderstrejke.....	56
7.2 OPRØR OG ARBEJDERKAMP I ERINDRINGSFÆLLESSKABET	59
7.2.1 Heltene i den officielle erindringspraksis.....	59
7.2.2 Folkeskolens uklare fællesskab	62
7.2.3 Ungdomsuddannelsernes snævre udvalg.....	67
7.3 HVAD ER FORMÅLET?	71

8 SALGET AF ØERNE	75
<i>8.1 SALGET SOM SPRINGBRÆT</i>	75
<i>8.2 UNDSKYLDNING?</i>	77
9 KONKLUSION	79
10 LITTERATURLISTE	82
11 BILAG	87

1 Abstract

In 2017, Denmark and the U.S. Virgin Islands celebrated the centennial of the islands' transfer to the US. In Denmark, the occasion reenergised the discussions regarding Danish historic responsibility and whether Denmark should officially apologise for the past. However, it is only just recently that awareness of Danish colonial history has come to the general public's attention. Before then, the Danish West Indies were largely romanticised as a lost tropical paradise accommodated with ideas of exceptional Danish kindness. Yet, the reality was starkly different – over a period of less than a hundred years, the islands experienced two revolts and a strike; each time with a demand for improved rights, and better living and working conditions. A slave revolt in 1848, a labour revolt in 1878 and a labour union strike in 1915-16. These events shaped the history of the islands and the identity of its inhabitants.

On transfer day, March 31, 2017, the Danish Prime Minister Lars Løkke Rasmussen gave a speech in which he celebrated the past heroes who stood up to Danish suppression. These heroes served as inspiration for a brighter future, and to symbolise the shared historic bonds between Denmark and the U.S. Virgin Islands. Løkke remarked on former Danish history traditions of romanticism in regards to stories of the Danish rule on the islands, but concludes that today; the two countries share the same view of history and the same heroes – the countries are united through shared memories

Using Løkke's speech as a point of departure, this thesis will examine how Løkke's reference to shared history is reflected in Danish educational material. The educational material serves to represent a tangible empirical basis for which Danish students learn about the Danish West Indies. Through analysis, the educational material will be examined and compared to understand tendencies and developments in Danish education, and whether these support the premise for Løkke's shared history. Furthermore, the analysis will examine how omissions or silencing effects affect these memory practices and how it might affect Danish historic consciousness.

Though history is not excluded to educational material, the framework of the thesis allows for qualitative results that will serve to understand the premise for an international collective memory. With consideration for the ongoing discussions regarding an official Danish apology, memory practices in the Danish educational material will either serve to allow or disallow Danish students to understand the historic complexities of these modern day discussions.

2 Indledning

Da Danmark i 1917 solgte De Dansk Vestindiske Øer til USA markerede det afslutningen på Danmarks oversøiske kolonihistorie. De Amerikanske Jomfruøer (herefter: Jomfruøerne), som øerne efterfølgende blev kaldt, er i dag stadig et amerikansk territorium. Levn fra den danske tilstedeværelse findes dog stadig i danskklingende gadenavne og efternavne samt i historiske kvarterer, plantageruiner og forter.¹ Ligeledes findes der i det københavnske bybillede levn fra kolonitiden.² Disse levn fungerer som udtryk for den fortid, som historisk forbinder Danmark og Jomfruøerne. I sin nytårstale i 2017 var det denne fortid, som statsminister Lars Løkke Rasmussen bragte op: "Mange af Københavns smukke gamle huse og palæer blev opført for penge tjent på slavers slid og udbytning på den anden side af jorden."³ Anledningen til denne påmindelse var hundredåret for salget, som på ny skabte opmærksomhed omkring den danske kolonihistorie. Her har kolonierne i stigende grad optaget plads i den offentlige debat og bevidsthed. Den offentlige debat har primært handlet om, hvorvidt Danmark skulle undskylde for slaveriet og menneskeudnyttelse, og i begrænset omfang også problematikken om selve salget af øerne⁴: her skulle danskerne ved folkeafstemning afgøre, om øerne skulle sælges – beboerne i Vestindien blev ikke spurgt.

På Jomfruøerne blev hundredåret også markeret. Her var Løkke til stede og holdt en tale for den jomfruøiske befolkning. Der blev ikke afgivet et officielt undskyld, men Løkke anerkendte Vestindien som et mørkt kapitel af den danske historie. Den historiske relation mellem landene blev ligeledes italesat, da Løkke konkluderede: "Today, the people of Denmark and the people of the Virgin Islands share common historic bonds. Today, we share the same view of history. And today, we share the same heroes. And hopefully, we shall also share a bright future."⁵ De helte, Løkke her

---

¹ Louise Sebro, 'American Paradise? 1960- i Dag', i *Vestindien: St. Croix, St. Thomas Og St. Jan*, 2017, 376–79; Astrid Nonbo Andersen, *Ingen Undskyldning: Erindringer Om Dansk Vestindien Og Kravet Om Erstatninger for Slaveriet* (København: Gyldendal, 2017), 134. Halberg og Jens Christensen, *1917: da Danmark solgte Dansk Vestindien, Prikke på et Halvt år (København: Christiania, 2017)*, 56. Danmark solgte Dansk Vestindien,

³ 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens nytårstale den 1. januar 2017', Statsministeriet, tilgået 25. maj 2019, http://www.stm.dk/_p_14467.html.

⁴ Se eksempelvis Informations, Jyllandspostens og andre nyhedsmediers behandling af undskyldningsdebatten i 2017. Undskyldningsspørgsmålet omkring salget af øerne har særligt været fremhævet af Enhedslistens Nikolaj Willumsen.

⁵ 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Transfer Day på St. Croix, 31. marts 2017', tilgået 21. Februar 2019, <https://www.regeringen.dk/nyheder/statsminister->

refererer til, er de personer som for eftertiden er blevet associeret med de tre store oprør og opgør, som fandt sted på St. Croix fra 1848 til 1916: Et slaveoprør i 1848, et arbejderoprør, Fireburn, i 1878 og en arbejderstrejke i 1915-1916. Løkke bruger disse som eksempler på landenes fælles historie og som inspiration til det fremtidige fællesskab mellem landene. Det er tillige med udgangspunkt i denne fælles historie, at dette speciale vil undersøge, om og hvordan Dansk Vestindien erindres i Danmark. Som et kvalitativt empirisk grundlag vil der tages udgangspunkt i dansk undervisningsmateriale. Det har resulteret i følgende problemformulering:

Med udgangspunkt i Lars Løkke Rasmussens tale på St. Croix 31. marts 2017 vil det undersøges, hvorvidt undervisningsmaterialer til folkeskoler og ungdomsuddannelser afspejler den italesættelse af erindringsfællesskab og erindringspraksis, som Løkke henviser til. Hermed nedslag i de tre begivenheder Løkke fremhæver i sin tale: slaveoprøret i 1848, Fireburn i 1878 og arbejderstrejken i 1915-16. Afslutningsvis vil også salget i 1917 undersøges i relation til dens betydning for erindringsfællesskabet.

Til at besvare problemformuleringen vil der først skabes et overblik over den eksisterende forskning om Dansk Vestindien og undervisningsmaterialets placering i denne. Herefter følger et teoretisk afsnit, hvor specialets begrebsapparat defineres og kontekstualiseres i forhold til problemformuleringen. Dernæst følger metodiske overvejelser samt en præsentation af det anvendte kildemateriale. Disse vil skabe rammerne for den efterfølgende analyse. Først og fremmest analyseres, vil de i deres respektive afsnit redegøres for.

3 Forskningsoversigt

For at besvare problemformuleringen tages der udgangspunkt i dansk undervisningsmateriale. For at tilgå en analyse af dette er det nødvendigt at skabe et overblik over det bagvedliggende forskningsfelt og de historietraditioner, som har præget og fortsætter med at præge den. På grund af specialets orientering mod dansk undervisningsmateriale vil den anvendte forskning derfor primært være dansk.

I det omfang det har betydning for forskningen, vil samtidseksisterende undskyldningsdiskussioner inddrages, ligesom at undskyldningsdebatteerne gennemgående i opgaven vil inddrages, når det har betydning for den videre analyse.

* * *

Historisk set er historiekulturen omkring Dansk Vestindien først efter 2. verdenskrig vokset til et regulært forskningsfelt. Her blev der i efterkrigsårene skabt et fundament for dansk kolonihistorie med udgivelsen af tobindsværket *Vore Gamle Tropekolonier* (1952-1953), redigeret af Johannes Brøndstedts. Den udvidede genudgivelse i 1966-1968 med fire bind om Dansk Vestindiens udvikling frem til salget i 1917, af henholdsvis J.O Bro-Jørgensen, Jens Vibæk, Fridlev Skrubbeltrang og Georg Nørregaard, har sidenhen udgjort standardværkerne for fortællingen om Dansk Vestindien. Disse værker er dog i eftertiden blevet genstand for kritik, ofte med henvisninger til partiske fremstillinger og utidssvarende sprogbrug. Forsker i erindringshistorie og -politik Astrid Nonbo Andersen kritiserer Skrubbeltrang for at tage parti med danske soldater, brug af racistiske kommentarer og for at latterliggøre det afrocaribiske oprør i 1878.⁶ Kritikken fungerer ligeledes som et udtryk for den parallelle forskning, som sidenhen er vokset ud af forskningsfeltet om Dansk Vestindien: forskning om diskursen omkring Dansk Vestindien og de historietraditioner som ses i akademiske, populærvidenskabelige og folkelige fremstillinger. At dele af *Vore Gamle Tropekolonier* endnu bruges som historisk standardværker skyldes, at danske historietraditioner kun begrænset har inkorporeret Dansk Vestindien i nationalfortællinger, og at der som konsekvens findes relativt få fremstillinger.

Dette fravær er særligt tydeligt for perioden efter slaveriets afskaffelse. Nonbo forklarer med tre punkter, hvorfor denne periode aldrig er blevet fast bestanddel af

---

⁶ Astrid Nonbo Andersen, "We Have Reconquered the Islands": Figurations in Public Memories of Slavery and Colonialism in Denmark 1948–2012', *International Journal of Politics, Culture, and Society* 26, no. 1 (Marts 2013): 61; Nonbo Andersen, *Ingen Undskyldning*, 82.

den danske historiebevidsthed og historietradition: 1) sammenfald mellem slaveriets afskaffelse og enevældets fald i 1848, hvor slaveriet dermed kunne forklares som et produkt af enevælden og ikke folkets vilje. 2) Statistisk var kun et fåtal af øernes befolkning danske, og øerne blev derfor ikke integreret i den danske identitet på grund af manglende forbindelser og relationer til øerne. 3) De danske narrativer om øerne er indtil årtusindeskiftet kun i begrænset omfang blevet udfordret af efterkommere af slavegjorte og undertrykte på Jomfruøerne.⁷ Narrativernes begrænsede udfordringer betyder at tendentiøse fremstillinger som potentielt former historietraditionerne ikke er blevet italesat. De dansk-dominerede fremstillinger har tillige betydet, at narrativerne om Dansk Vestindien har været præget af nostalgi og romantik: om Danmark som særligt mild koloniherre, og øerne som det tabte paradis.⁸

I umiddelbart forbindelse med genudgivelserne af *Vore Gamle Tropekolonier*, vandt Dansk Vestindien stigende interesse i både akademiske og folkelige kredse i forbindelse med 50-året for salget af kolonierne i 1967. Her begyndte de første diskursive skift mod mere kritiske fremstillinger af Dansk Vestindien og danskernes rolle i slaveriet.⁹ Den folkelige udbredelse af historiebevidsthed om Dansk Vestindien kan i høj grad tilskrives Thorkild Hansen, som med sin prisvindende slavetrigologi, *Slavernes Kyst* (1967), *Slavernes Skibe* (1968) og *Slavernes Øer* (1970) kritisk fremstillede danskernes involvering i slaveriet og deres fravær i den generelle nationalfortælling. Lars Jensen, forsker i postkolonialisme, understreger yderligere, at Hansen effektivt påpegede de danske brutaliteter, og formåede på én gang at tage et dansk ansvar for danskernes involvering i slaveriet og samtidig udstille tidligere glorificering af tropeparadiset.¹⁰ Nonbo understreger dog at Hansens slavetrigologi ikke formår at undslippe en legitimering af koloniseringen og den danske tilstedeværelse på øerne.¹¹

I takt med ændringer i diskursen omkring kolonierne og en stigende anerkendelse af Danmarks involvering i slaveriet er fremstillingerne af Dansk Vestindien blevet mere neutrale i sprog og fremstilling af Danmark. Postkoloniale historikere Niklas Thode Jensen og Gunvor Simonsen påpeger dog, at dansk forskning først fra 1980'erne

---

⁷ Nonbo Andersen, "We Have Reconquered the Islands", 60.

⁸ Nonbo Andersen, *Ingen Undskyldning*, 16–17; Nonbo Andersen, "We Have Reconquered the Islands", 74.

⁹ Nonbo Andersen, "We Have Reconquered the Islands", 66.

¹⁰ Lars Jensen, *Danmark: Rigsfællesskab, Tropekolonier Og Den Postkoloniale Arv*, 1. udgave, Nummer Fem i Serien Samfund i Forandring (København: Hans Reitzels Forlag, 2012), 40–41.

¹¹ Nonbo Andersen, "We Have Reconquered the Islands", 67.

begynder at skifte væk fra et nationalorienteret fokus. Dette baseres på argumentet om *Vore Gamle Tropekoloniers efterfølger Kolonierne i Vestindien* (1980) af Ove Hornby, som fortsatte det administrative perspektiv uden interesse for de slavegjorte.¹² Herfra blev perioden i stigende grad behandlet med en større tilkendegivelse af en afrocaribisk tilstedeværelse. Her har historiker Peter Hoxcer Jensen eksempelvis med sin prisvindende specialeafhandling og senere udgivelse *From Serfdom to Fireburn and Strike* (1998) udvidet fundamentet for videre forskning og afløst elementer af tidligere standardværker. Ligeledes har historikere som Erik Gøbel og Svend Green-Pedersen bidraget til et mindre administrativt perspektiv. Her har Gøbels *A Guide to Sources for the History of the Danish West Indies (U.S. Virgin Islands) 1671-1917* (2002) bidraget til flere afhandlinger af perioden og øget forskningsfeltets synlighed.¹³ Green-Pedersen har med undersøgelser af tidligere danske fremstillinger tendenser og deres effekt på danske historiebevidstheder ligeledes understøttet et skifte fra tidligere nationalorienterede fremstillinger¹⁴. Disse og andre bidrag har affødt en historietradition, som i højere grad integrerer postkolonialistisk teori med forskning om Dansk Vestindien. Resultatet af den historiografiske udvikling og stigende interesse om Dansk Vestindien afspejles i *Danmark og kolonierne*, som gennem fem bind gennemgår de danske besiddelser. Bindene henvender sig til den historieinteresserede, som søger indsigt i perioden, og fungerer som en afspejling af den nuværende forskning. Her fungerer antologien *Vestindien – St. Croix, St. Thomas og St. Jan* (2017), redigeret af Poul Erik Olsen som en moderne afløser af de tidligere standardværker. Her har flere historikere i postkolonialisme, heriblandt Thode Jensen og Simonsen samt Louise Sebro, skabt en inkluderende fortælling med både danske og afrocaribiske stemmer.¹⁵

Et produkt af den kritiske anerkendelse af Danmarks involvering i slaveriet er de tilbagevendende undskyldningsdebatter, som senest i 2017 i forbindelse med hundredeåret for salget af kolonierne vandt indpas i danskernes bevidsthed. Disse undskyldningsdebatter ses i aviser og hos historikere, politikere og diverse foreninger som hver med forskellige perspektiver og argumenter har bragt Dansk Vestindien på

---

¹² Niklas Thode Jensen og Gunvor Simonsen, 'Introduction: The Historiography of Slavery in the Danish-Norwegian West Indies, c. 1950-2016.', *Scandinavian Journal of History* 41, no. 4-5 (19 October 2016): 480.

¹³ Jensen og Simonsen, 480-81.

¹⁴ Arnold R. Highfield, George F. Tyson, and Society of Virgin Islands Historians, eds., *Negotiating Enslavement: Perspectives on Slavery in the Danish West Indies* (St. Croix, U.S.V.I: Antilles Press, 2009), xxv-xxx.

¹⁵ Johan Heinsen, 'CARIBISKE KONFLIKTER', *Temp - Tidsskrift for Historie* 8, nr. 15 (2018): 189.

en politisk dagsorden. Diskussionerne har ligeledes affødt en genre af forskning, som med udgangspunkt i historiske, politiske og økonomiske faktorer behandler debattens historiske og samtidige komplikationer. Her har Nonbo senest i *Ingen Undskyldning* (2016) undersøgt udviklingen i undskyldningsdebatten, danske historiebevidstheder og debattens politiske implikationer. Her fremhæver hun blandt andet, hvordan danskernes historiebevidstheder afspejles i undskyldningsdebatterne og hvordan udvikling over de seneste 70 år har ledt frem mod en generelt udbredt anerkendelse af danskernes menneskeudnyttelse.¹⁶ Undskyldningsdebatten foregår således i kraft af postkolonial forskning og øget bevidsthed på et grundlag, der understøtter kendskab til fortiden. I indledningen til antologien *Kampen om de danske slaver* (2017) argumenterer Frits Andersen og Jakob Ladegaard dog for, at kolonihistorien fortsat fylder for lidt i den danske selvforståelse – og at der i den direkte konfrontation med fortiden opstår en fortrængning af de traumer, den har skabt, og at historiens kompleksitet reduceres til et opgør mellem gode og onde.¹⁷ Simonsen ser ligeledes denne reducere med argumentet om, at slaveperioden i dag opfattes som et afsluttet og ahistorisk fænomen.¹⁸ Fortrængningen af fortiden understøttes ligeledes af Nonbo, som argumenterer for, at det på trods af nye fremstillinger og afhandlinger ikke er lykkedes at slette gamle nationalorienterede og nostalgiske historiebevidstheder.¹⁹ Fra et akademisk perspektiv er der således enighed om mange af de udfordringer som eksisterer i formidlingen af perioden, ligesom der er en bevidsthed om rodfastheden af tidligere historietraditioners fortsatte indvirkning på danskernes historiebevidsthed. Den sideløbne undskyldningsdebat står dog i et dikotomisk forhold til den romantiske selvforståelse, idet undskyldningsdebatten på én gang fastholder nyere postkoloniale forståelse af fortiden og samtidig virker til at konfrontere tilhængere af eventuelle venlighedstanker.

* * *

Til at understøtte det analytiske arbejde vil der ligeledes skabes overblik over Dansk Vestindien i undervisningssammenhænge. Forskningen om selve undervisningsmaterialet er endnu relativt begrænset. Nonbo har i samarbejde med Information forestået en undersøgelse af udvalgt undervisningsmateriale, hvor det tilkendegives, at fremstil-

---

¹⁶ Nonbo Andersen, *Ingen Undskyldning*, 111–12.

¹⁷ Frits Andersen og Jakob Ladegaard, eds., *Kampen Om de Danske Slaver: Aktuelle Perspektiver På Kolonihistorien* (Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2017), 19.

¹⁸ Gunvor Simonsen, 'Fortiden i Nutiden', i *Kampen Om de Danske Slaver* (Aarhus Universitetsforlag, 2017), 39.

¹⁹ Nonbo Andersen, "We Have Reconquered the Islands", 74.

lingerne og dermed fundamentet for historiebevidsthed har rykket sig i løbet af de seneste år. Særligt bemærkes nyere nuancerede fremstillinger af Danmarks involvering i slaveriet.²⁰ Det er dog en relativt begrænset mængde materiale, som er undersøgt, og Nonbo undersøger ikke videre fremstillingernes tendenser og retorik. Blandt gymnasieundervisere er der ligeledes en tilkendegivelse af emnets manglende placering i undervisningen. I historielærerforeningens medlemsblad *Noter* blev der i 2018 opfordret til at bruge hundredåret for salget som anledning til at gøre Dansk Vestindien til en fast bestanddel i undervisningsplanerne. I indlægget opstilles en liste med diskussionsemner, som kan anvendes i faglige undervisergrupper og i selve undervisningen. Disse diskussionsspørgsmål vedrører dog hovedsageligt perioden frem til slaveriets afskaffelse og hensyn til politisk korrekthed. Desuden henvises der til relevante undervisningsmaterialer og ekskursioner.²¹

Formidlingen af Dansk Vestindien opfattes dog ikke som begrænset til undervisningsmaterialer. Projekter som UNESCOs Transatlantic Slave Trade (sidenhen udvidet til det bredere Globalt Medborgerskab) har siden 2000 søgt at udbrede undervisning i trekantshandlen og etablere samarbejde mellem tidligere slavehandelsnationer og de slavegjortes efterkommere.²² Indeværende speciale afgrænser sig dog fra sådanne projekter samt ekskursioner og gadekunst dog udelades idet disse i højere grad er betingede af de enkelte skolars internationale orientering eller geografiske forhold.

Problemformuleringens fokus i undervisningsmaterialer vil dermed udbygge det stadig begrænsede forskningsgrundlag. Med udgangspunkt i den eksisterende forskning om Dansk Vestindien vil undervisningsmaterialernes fremstillinger, tendenser og tilgængelighed analyseres og sammenholdes med tidligere og nuværende historietraditioner. En systematisk gennemgang af undervisningsmaterialers betingelser for udbredelse af Dansk Vestindien til danske folkeskole- og gymnasieelever vil tillige udbygge kendskabet til de udfordringer, som endnu eksisterer i undervisningssammenhænge.

---

²⁰ Emil Eggert Scherrebeck, 'Det var en god tid for Danmark ...', *Information*, 18. januar 2015, <https://www.information.dk/kultur/2015/01/god-tid-danmark>.

²¹ Bertha Rex Coley et al., 'Dansk Vestindien i Undervisningen Efter 2017', *Noter* 217 (Juni 2018): 63–65.

²² Jeff Klintø, 'Undervisning i Slavehistorie', i *Kampen Om de Danske Slaver* (Aarhus Universitetsforlag, 2017), 199–201.

4 Teori

Herunder vil det teoretiske fundament for specialets begrebsapparat præsenteres og defineres. De gennemgående begreber for analysen er *erindringsfællesskab* og *erindringspraksisser*. Erindringsfællesskab er kort fortalt et fællesskab med udgangspunkt i det at erindre og det der erindres. Erindringer er imidlertid et diffust begreb, som ikke begrænser sig til et individs oplevede erindringer, men inkluderer tidligere generationers oplevelser, tanker og handlinger. Professor Anette Warring har i forskellige sammenhænge diskuteret de teoretiske og metodiske definitioner og principper af erindringer. I 1996 bidrog hun i *Erindringens og glemslens politik* med *Kollektiv erindring – et brugbart begreb*, som med udgangspunkt i Maurice Halbwachs' erindrings-teori diskuterede anvendelsesmulighederne for begrebsapparatet. I 2011 udgav Warring *Erindring og historiebrug – Introduktion til et forskningsfelt* i historietidsskriftet TEMP, hvor hun i en kort historiografisk sammenhæng samt med udgangspunkt i tidligere publikation *Besættelsestiden som kollektiv erindring* (1998) redegør og diskuterer erindringsbegrebernes udvikling, relevant kritik og anvendelsesmulighederne. I indeværende speciale vil Warrings teoretiske overvejelser udgøre fundamentet for den videre undersøgelse af fortællingerne om Dansk Vestindien.

Overordnet beskriver Warring erindring som en betydningsdannende proces som skaber sammenhæng mellem fortid, nutid og fremtid. Erindring er en social konstruktion og er et grundlæggende element i identitetsdannelse for både individ og kollektiv.²³ Med udgangspunkt i Halbwachs' teori og metode uddyber hun erindringens rolle for kollektivet, "[Halbwachs] forstår erindring som en socialt konstrueret realitet opretholdt og overført af gruppens institutioner og bevidste bestræbelser ... Konstruktionen af kollektiv erindring er en social aktivitet med eks- og inkluderinger."²⁴ Erindringer er altså menneskebetiget, da der i selve konstruktionen foregår en proces med fundament i det givne fællesskabs værdigrundlag, hvor inklusioner og eksklusioner udgør den kollektive erindring. Samtidigt i kraft af kollektivets eks- og inkluderinger tydeliggøres det, hvorledes at erindringer ikke nødvendigvis søger eller er betinget af historisk autenticitet. Den konstruktive proces er fortløbende:

---

²³ Anette Warring, 'Erindring Og Historiebrug - Introduktion Til et Forskningsfelt', *TEMP - Tidsskrift for Historie* 1, nr. 2 (28. august 2011): 13, <https://tidsskrift.dk/temp/article/view/24845>.

²⁴ Anette Warring, 'Kollektiv Erindring - et Brugbart Begreb?', i *Erindringens Og Glemslens Politik* (Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, 1996), 210.

”Vi genskaber hele tiden fortiden i vores levende erindringer, og for hver gang vi erindrer, reduceres den oprindelige oplevelse gradvist til et stereotypet billede, som former den kollektive erindring. Sådanne sammensatte erindringer udgør det, Halbwachs kalder erindringens sociale strukturer.”²⁵

Det er i øvrigt også disse sociale strukturer, som for Halbwachs blandt andet udgør skellet mellem historievidenskab og erindring, som han beskriver som dikotomiske modstillinger. Dette er dog sidenhen blevet kritiseret for et for positivistisk syn på historievidenskabens objektivitet.²⁶ Teoriens dynamik er desuden blevet udfordret af historiker Peter Burke, som kritiserer Halbwachs for at lægge for stor vægt på konsensus.²⁷ Konsensus står i øvrigt som en tilbagevendende problemstilling i arbejdet med kollektiv erindring. Idet erindringer er socialt konstruerede, opstår spørgsmålet om, hvor grænserne for fortolkningerne skiller, førend der brydes med den kollektive erindring. Et spørgsmål som udfordrer validiteten af overhovedet at tale om kollektiv erindring, da den ultimativt hviler hos det foranderlige individs egen fortolkning og identitet, påvirket af både fortid, nutid og fremtidsperspektiver.²⁸

Som en udbygning af den kollektive erindring kan erindringsfællesskabet imødekomme kritikken om konsensus, idet et erindringsfællesskab ikke forudsætter erindringskonsensus. I stedet eksisterer erindringsfællesskaber i højere grad i kraft af at erindre sammen. Det vil sige, at det er aktiviteten at erindre, der skaber fællesskab, og ikke et behov for konsensus om det, der erindres:

”Faktisk kan erindringsfællesskaber være mindre konstitueret af en delt erindring om fortiden, end af det at have erindret sammen, der som begivenheden i sig selv bliver det, der deles og erindres. Men i hvilket omfang mennesker rent faktisk deler fortolkningen af fortiden, og i den forstand er en del af et erindringsfællesskab, må afgøres empirisk.”²⁹

---

²⁵ Warring, ‘Erindring Og Historiebrug - Introduktion Til et Forskningsfelt’, 14.

²⁶ Warring, 30; Warring, ‘Kollektiv Erindring - et Brugbart Begreb?’, 220.

²⁷ Warring, ‘Kollektiv Erindring - et Brugbart Begreb?’, 219.

²⁸ Warring, 208; Warring, ‘Erindring Og Historiebrug - Introduktion Til et Forskningsfelt’, 15.

²⁹ Warring, ‘Erindring Og Historiebrug - Introduktion Til et Forskningsfelt’, 17.

Den empiriske undersøgelse vil derfor ikke undersøge, hvorvidt der i undervisningsmaterialet findes en erindringskonsensus eller hvorvidt sådan konsensus nødvendigvis afspejles i Løkkes tale. Egne undersøgelser peger desuden på, at undervisningsmaterialerne ikke er konsensusføgende, hvorfor en begrebsdannelse nødvendigvis må rumme divergerende erindringspraksisser. I stedet vil fokus være hvorledes erindringspraksisserne i henholdsvis Løkkes tale og undervisningsmaterialer formidles, og hvordan disse tillader eleverne at indgå i dette erindringsfællesskab. Altså hvorledes eleverne genkender og anerkender Løkkes nedslag i historien, således at eleverne i deres erindringer af fortiden kan indgå i et fællesskab, hvor der kan erindres sammen – ikke ud fra et erindringskonsensus, men ud fra kendskab til fortiden.

Som et led i erindringerens sociale strukturer opstår der i erindringerens aktive eks- og inklusion en glemsel. Glemslen reducerer den kollektive erindring fra en historisk virkelighed til en genkaldelig, meningsbundet erindring. Ifølge Halbwachs bør glemsel derfor ikke nødvendigvis forstås som en svækkende faktor for erindringer, men noget som muliggør både at tillægge det erindrede, men også at skabe et narrativ for erindringen.³⁰ I en postkolonial sammenhæng kan man dog ikke tale om glemsel uden også at tale om magt. Derfor vil Michel-Rolph Trouillot, forsker i postkolonial teori, inddrages med *Silencing the Past* (1995), som undersøger, hvordan historie skabes og optages i samfundet. Trouillot kritiserer teorien om glemslen som en positiv forudsætning for erindringsdannelse. Denne glemsel ser Trouillot som en fortløbende proces, hvor der siden kildernes ophav, i forskellige faser, er indtrådt tavsheder og glemsel:

”Silences enter the process of historical production at four crucial moments: the moment of fact creation (the making of *sources*); the moment of fact assembly (the making of *archives*); the moment of fact retrieval (the making of *narratives*); and the moment of retrospective significance (the making of *history* in the final instance).”³¹

Dette betyder altså at glemslen er en uundgåelig del af erindring. Den førømtalte manglende udfordring fra efterkommere af tidligere vestindere betyder tillige, at de tavsheder, som optræder i formidlingen af Dansk Vestindien, i vid udstrækning har

---

³⁰ Warring, ‘Kollektiv Erindring - et Brugbart Begreb?’, 215.

³¹ Michel-Rolph Trouillot, *Silencing the Past: Power and the Production of History*, 5th pr (Boston, Mass: Beacon Press, 2001), 26.

været bestemt af danskere. Problematikken omkring narrativerne, som er et resultat af en længere tavshedsproces, formulerer Trouillot som følgende: "Narratives are necessarily emplotted in a way that life is not. Thus they necessarily distort life whether or not the evidence upon which they are based could be proved correct", og slutter at narrativerne dermed foregiver sig for at være sandfærdige og historiske bundne.³² Således skabes der relation mellem narrativ og glemsel, og som i en postkolonial sammenhæng risikerer at forvrænger fortiden. Dermed rettes kritikken også mod de magtdynamikker, som ligeledes påvirker og former erindringsdannelse.³³³⁴

I forlængelse af magtdynamikker må den samtidige undskyldningsdebat ligeledes have in mente, da denne nødvendigvis også har haft indflydelse på Løkkes erindringspraksis. Altså erindrings-skabelse som et produkt af erindringspolitik. Denne erindringsmagt risikerer som resultat at skabe *det* illusoriske narrativ, hvis tavsheder skabes i Trouillots sidste fase: "the moment of retrospective significance"³⁵.

Med undervisningsmateriale som omdrejningspunkt er det ligeledes væsentligt at introducere historiekultur. Her citerer Warring Claus Brylids definition som "... [en] kombination af historieformidling og historiebevidsthed og som summen af forskellige former for historiserende tekster eller bevidsthedsudtryk produceret i en institutionel sammenhæng."³⁶ Historiekultur kan derved bruges til at kvalificere undervisningsmaterialets erindringsdannende funktion, og hvorledes elevers eksponering af denne historie sidenhen betinger genkaldelse og tilstedeværelse i et erindringsfællesskab.

På trods af undervisningsmaterialets betydning, må det samtidigt fastholdes, at erindringsdannelse ikke begrænser sig til folkeskole og ungdomsuddannelse. I *Historiebevidstheder – elever i 1990'ernes folkeskole og gymnasium* (1999), som undersøger, hvordan børn og unges historiebevidsthed manifesterer sig, pointerer historiker Marianne Poulsen, at børn allerede fra fødslen begynder at udvikle historiebevidsthed i kraft af de erfaringer, de gør sig med omverdenen. I opvæksten udgør uddannelsessystemet fra folkeskole til gymnasium en væsentlig del af denne historiebevidsthedsdan-

---

³² Trouillot, 6.

³³ Trouillots magtanvendelse er inspireret af Foucaults teori om relationerne mellem magt og viden, og opfatter magt som en funktion af viden (Michel Foucault, *The History of Sexuality*, 1st American ed (New York: Pantheon Books, 1978).)

³⁴ Trouillot, *Silencing the Past*, 6–7; Warring, 'Kollektiv Erindring - et Brugbart Begreb?', 219.

³⁵ Trouillot, *Silencing the Past*, 26.

³⁶ Warring, 'Erindring Og Historiebrug - Introduktion Til et Forskningsfelt', 10.

nelse, men bør altså ikke opfattes som begrænset her til.³⁷ Poulsen konkluderer, at historieundervisningen har betydning for denne dannelse, og at historiefaget fungerer identitetsskabende på tværs af årgange og klasser.³⁸ Med henblik på undervisningsmaterialets betydning for fundamentet for erindringsfællesskabet inddrages Poulsen igen i samarbejde med Karl-Johann Hemmersam og Torben Weinreich, som i *Historien fortalt – Historiebøger i folkeskole og gymnasium* (1998) igen understreger, at erindringsfællesskaberne ikke kun opstår i kraft af undervisningsmaterialet, men at det alligevel er et relevant medium at undersøge:

”Historiebøgerne er således, hvad angår produktion af historiebevidsthed, kun en lille brik i et større spil. ... Alligevel er der grund til at beskæftige sig med disse bøger. De udgør nemlig et af de få solide udtryk for meninger om historieundervisning. Ikke alene formidler de nemlig et indhold, de formidler det også på en bestemt måde og er dermed med til at bestemme ikke kun, hvad der undervises i, og hvad der læres, men også hvordan. Bøgerne sender signaler om, hvordan de skal læses, og former derved bevidsthed om, hvorvidt den formidlede historie kan fortolkes på andre måder. Derved medvirker de til at indsnævre eller åbne historiens univers for elevernes fortidsfortolkninger, nutidsforståelse og fremtidsforventninger.³⁹

Heri findes også indeværende speciales anvendelse af erindringspraksis – netop hvorledes et givent emne formidles, og hvilke betingelser for videre læring og erindringskabelse formidlingen skaber. Således fungerer undervisningsmaterialerne som et empirisk fundament for kvalitative referencepunkter mellem forskellige erindringspraksisser

* * *

Afslutningsvist vil der i analysen arbejdes med *officiel erindringspraksis*. Denne erindringspraksis er den, som Løkke udtrykker og italesætter i sin tale med argumentatio-

---

³⁷ Marianne Poulsen, *Historiebevidstheder - Elever i 1990'ernes Folkeskole Og Gymnasium* (Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, 1999), 15–19.

³⁸ Poulsen, 183.

³⁹ Marianne Poulsen, Torben Weinreich, og Karl-Johann Hemmersam, *Historien Fortalt: Historiebøger i Folkeskole Og Gymnasium*, 1. udgave, Humanistik Historieformidling (Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, 1998), 20.

nen om fælles historie. Det er således ikke et udtryk for, hvordan historien nødvendigvis praktiseres, men som en rammesætning for det fundament som legitimerer argumentet om fælles historie mellem Danmark og Jomfruøerne. Den officielle erindringspraksis fungerer på den måde som en skabelon for erindringspraksisserne i undervisningsmaterialet. Det antages ligeledes, at erindringspolitik er uadskillelig med den officielle erindringspraksis og opfattes således også som resultatet af koeksisterende politiske diskussioner og agendaer.

Endvidere er det relevant at bemærke, at en nærmere præcisering af fælles historie først kan forekomme i arbejdet med erindringspraksisserne, da disse kan afspejle divergerende fortolkninger og forudsætninger af historien.

5 Metode

Herunder vil det empiriske grundlag for problemformulerings besvarelse præsenteres. Helt grundlæggende er det vigtigt at gøre sig bevidst om undervisningsmaterialets muligheder og begrænsninger. Erindringer kan ikke kvantificeres og gøres målbare, ligesom de ikke kan gives værdier efter fortidig eller nutidig betydning. I stedet kan fremstillingernes erindringsgrundlag kvalificeres, og deres diskursive virkemidler sammenholdes – uden dette nødvendigvis skaber objektivt rigtige eller forkerte fremstillinger.

5.1 Kildepræsentation

Kildematerialet består af lærerbøger, undervisningsbøger og øvrigt undervisningsrelateret materiale, som lærerne og eleverne har til rådighed i henholdsvis folkeskoler og ungdomsuddannelser. På grund af ungdomsuddannelsernes respektive anvendelse af historie vil henvisninger til ungdomsuddannelser betegne STX og HF.

Materialerne er indhentet via UCN Center for undervisningsmidler, som har materiale til både folkeskoler og ungdomsuddannelser. Den inddragede mængde undervisningsmidler består primært af temabøger om Dansk Vestindien, men inkluderer ligeledes enkelte oversigtsbøger over mere generel danmarkshistorie. Foruden en søgning efter bøger med relevante titelnavne har materialesøgning bestået af en systematisk søgning efter bøger, som kunne behandle perioden (såsom oversigtsbøger med Danmarkshistorie og verdenshistorie med dansk fokus). Der må dog tages forbehold for, at der i materialeindsamlingen kan være overset enkelte relevante titler, ligesom at det må formodes, at der findes afsnit om Dansk Vestindien i oversigtsbøger, som ikke blev benyttet i udarbejdelsen af analysen. På trods af denne potentielle faldgrube antages det alligevel, at der i kraft af den relativt store volumen af indsamlet undervisningsmateriale som resultat af en systematisk materialesøgning, er indhentet tilstrækkeligt materiale til, at det fungerer repræsentativt for folkeskolernes og ungdomsuddannelsernes materialesituation. Ligeledes antages det, at de enkelte skoler af økonomiske årsager begrænses i forhold til indkøb af undervisningsmateriale. Derfor er volumen af forskellige koloni- og historieperspektiver i undervisningsmaterialet ikke uvæsentlig.⁴⁰ Volumens egentlige betydning kan dog ikke tilnærmes, og betydning

---

⁴⁰ Det bør bemærkes at volumen baseres på et skøn ud fra det indsamlede kildemateriale – det betyder desuden, at al historiemateriale som ikke relaterer sig til Dansk Vestindien naturligvis ikke indgår i denne overordnede vurdering.

gen heraf må derfor ikke overvurderes. Volumen af forskellige perspektiver i dansk kolonihistorie kan dog afspejle historicitet – altså hvordan forskellige tider har arbejdet forskelligt med emnet, og tillader dermed en forståelse for udvikling og traditioner indenfor dansk kolonihistorie i undervisningen. Foruden det fysiske materiale vil enkelte undervisningsorienterede hjemmesider inddrages.

Der er ligeledes søgt undervisningsmateriale fra Jomfruøerne til både elementary schools og high schools. USA's studie- og lærerplaner er struktureret anderledes end i Danmark. Her struktureres undervisningen efter et pensum, der bestemmes af det enkelte skoledistrikt. For Jomfruøerne betyder dette, at undervisningsmaterialet om Dansk Vestindien begrænser sig til henholdsvis *Clear De Road* (1983) af Roger Hill i 4. klasserne og *The Umbilical Cord: the History of the United States Virgin Islands from Pre-Columbian era to the present* (1995) af Harold W. L. Willocks i high schools.⁴¹ Af forskellige årsager har det imidlertid ikke været muligt at indhente *The Umbilical Cord*. En pensumoversigt fra St. Croix High School, fremsendt af næstformand for landemærkeforeningen på St. Croix Duane Howell, vil anvendes som pejlemærke for undervisningsbogens anvendelse.⁴²

Afslutningsvist er det også relevant kort at inddrage omstændighederne for statsminister Lars Løkke Rasmussens tale, som i indeværende speciale løbende vil anvendes som et referencepunkt for undervisningsmaterialernes erindringspraksis. Talen blev holdt den 31. marts, 2017 på St. Croix og markerede hundredeåret for den amerikanske overtagelse af øerne. Løkkes italesættelse af en erindringspraksis vil ikke opfattes som et definitivt eller komplet erindringsgrundlag, da historiske udeladelser og forkortede historiske oprids må forventes ud fra talens kontekst: talen blev holdt for et historisk indforstået publikum. Det væsentligste for den videre analyse af talen er derfor tendenser, talens opbygning og budskaber.

5.2 Sprogbrug

For en stor del af Dansk Vestindiens historie var koloniernes drift afhængig af afrikansk-importerede mænd og kvinder til at varetage det hårde arbejde i plantagerne.

---

⁴¹ Titlerne er bekræftet fra forskellige sider: Lektor Bertha Rex Coley som i udarbejdelsen af "Dansk Vestindien – fra dansk koloni til amerikansk territorium" (2017) har besøgt Jomfruøerne og været i kontakt med skolevæsenet, Liselotte Larsen ved UNESCO som tidligere har været kontakt person ved skoleprojektet "Transatlantic Slave Trade" og Mr. Duane Howell som lokalt på øerne arbejder med børn og unge om Jomfruøernes historie.

⁴² Se bilag A

Disse individer blev ofre for den vestlige slavehandel. En afhandling om disse afrikane- re og afrocaribere som blev tvunget til et liv på plantagerne, kan kun utilstrækkeligt indfange de levevilkår, erfaringer og oplevelser, som disse slavegjorte gennemlevede. Netop i forbindelse med en afhandling om historiebevidsthed og erindringsfællesskab synes det derfor nødvendigt, at der er en udtalt bevidsthed om sprogbrugen omkring disse individer.

Der er i engelsksproget litteratur en postkolonial tradition om at referere til de mennesker, som blev dømt til at arbejde som slaver, som *enslaved*. Et ord som bedst lader sig oversætte med det danske ord *slavegjort*. Betegnelsen bør ses som en måde at omgå de implicite betydninger som associeres med ordet slave, som en antydning af en persons biologiske egenskaber. Selvom ordet *slavegjort* ikke er uden problemer, og der i danske sammenhænge ikke er en etableret tradition for anvendelsen af dette ord, signalerer det i højere grad en udefrakommende tvunget bestemmelse om, at individet slavegøres og altså ikke en karakteristik af selve individets person.

Efter slaveriets afskaffelse vil der veksles mellem brugen af *sort befolkning* og *afrocaribisk befolkning* for at hen vise til den del af øernes befolkning, som før 1848 hovedsageligt var slavegjorte eller efterkommere af disse. Dette bør imidlertid ikke opfattes som et racerelateret udtryk eller en reduktion af individer til en homogen gruppe baseret på biologisk bestemte anlæg. Overordnet anvendes disse betegnelser som en modsætning til den *hvide befolkning* (som ligeledes ikke bør opfattes som en homogen eller socialt ligestillet gruppe).

6 Slaveriets afskaffelse – Buddhoe eller von Scholten

Herunder vil perioden frem til 1848 og begivenhederne omkring slaveriets afskaffelse præsenteres og analyseres.

6.1 Den historiske baggrund for slaveoprøret i 1848

6.1.1 Slavehandlens afskaffelse og slaveriets fremtid 1803-1848

For at tilgå slaveroprøret i 1848 er det nødvendigt først at forstå slaveriets udvikling. Dansk Vestindiens primære eksportvarer var sukker. Øerne var derfor afhængige af slavegjorte til at arbejde i sukkermarkerne. Frem mod slutningen af 1700-tallet blev slavehandlen dog i stigende grad et kontroversielt emne og blev diskuteret ikke kun i de såkaldte øvre patriotiske selskaber, men også i bøger og tidsskrifter. Det var særligt de slavegjortes vilkår ombord på slaveskibene, som vakte opsigt. Debatten inkluderede imidlertid ikke selve slaveinstitutionen, som fortsat var en forudsætning for driften af kolonierne.⁴³ En kommission blev nedsat i 1791, som havde til formål at undersøge og fremme økonomiske og humanitære aspekter af slavepraksissen. Kommissionen fandt at slavehandlen ikke længere var tidssvarende. Som resultat blev det vedtaget i 1792, at slavehandlen skulle afskaffes med effekt fra 1803.⁴⁴

Slavehandlens afskaffelse fik afgørende betydning for den fortsatte slavedrift i de danske kolonier. Thode Jensen konkluderer i *For the Health of the Enslaved* (2012), at der med varierende resultater blev søgt forbedringer for de slavegjorte med introduktionen af ugentlige minimumsrationer (som Thode Jensen dog påpeger indeholdt utilstrækkelig næring), vaccinationssystem på St. Croix og forbedrede forhold i forbindelse med fødsler – alt sammen i et forsøg på at reducere den høje (børne-)dødelighed blandt de slavegjorte.⁴⁵ I *Vestindien* fortsætter Thode Jensen, at de slavegjorte generelt fik bedre vilkår i forbindelse med sygdom og arbejdsskavanker. Derudover blev over-

---

⁴³ Erik Gøbel, *Det danske slavehandelsforbud 1792: studier og kilder til forhistorien, forordningen og følgerne*, University of Southern Denmark studies in history and social sciences 366 (Odense: Syddansk Univ.-Forl, 2008), 13–16; Erik Gøbel, 'The Danish Edict of 16th March 1792 to Abolish the Slave Trade', i *Negotiating Enslavement - Perspectives on Slavery in the Danish West Indies* (St. Croix: Antilles Press, 2009), 129–30.

⁴⁴ Ove Hornby, *Kolonierne i Vestindien* (København: Politiken, 1980), 183–86; Gøbel, 'The Danish Edict of 16th March 1792 to Abolish the Slave Trade', 131–32; Gøbel, *Det danske slavehandelsforbud 1792*, 22.

⁴⁵ Niklas Thode Jensen, *For the Health of the Enslaved: Slaves, Medicine and Power in the Danish West Indies, 1803-1848* (Copenhagen: Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen, 2012), 251–55.

dreven afstraffelse og mishandling af slavegjorte forbudt.⁴⁶ I takt med at selve slaveriet i stigende grad blev problematiseret af moralske årsager såvel som internationale tendenser, blev det tydeligt, at slaveriet i en ikke alt for fjern fremtid måtte ophøre. Man forsøgte ikke desto mindre at udskyde det uundgåelige så længe som muligt. I slutningen af 1830'erne indførte øernes generalguvernør Peter von Scholten landbrugsskoler med undervisningspligt for slavegjorte børn, som skulle forberede dem på en fri tilværelse – indtil disse opvoksede slægter var klar, kunne man fortsat fastholde slaveriet.⁴⁷

Den officielle anerkendelse af de slavegjortes problematiske vilkår nåede nye højder den 18. september 1847, da kong Christian den 8. udstedte et dekret, som proklamerede, at fra dags dato ville alle børn fødes som frie mennesker. Alle andre ville opnå deres frihed efter 12 års fortsat slavearbejde. Dekrettet mødte dog stor utilfredshed – ikke kun blandt de slavegjorte, men også hos von Scholten, som frygtede, at dekretet ville opildne til uro. Udtrykket "Our children free, but we slaves" gav genlyd hos de slavegjorte, og kan tilskrives som en udløsende faktor for oprøret året efter.⁴⁸

6.1.2 Slaveoprør og emancipation

Den 2. juli 1848 spredtes et rygte på St. Croix, om at alle slavegjorte ville strejke den følgende dag – et rygte, som i løbet af natten synes bekræftet, da konkylietuderi omkring øens næststørste by, Frederikssted, indikerede, at optøjer var undervejs.⁴⁹ Disse optøjer udviklede sig hurtigt til et regulært slaveoprør, hvis hovedformål var en endelig afskaffelse af slaveriet. Allerede om morgenen havde Frederikssteds politiadjutant Didrichsen givet de slavegjorte deres frihed.⁵⁰ Dette sikrede i første omgang ro, men frihed krævede von Scholtens autoritet før den trådte i kraft. Til at bistå opretholdelsen af ro opfordrede forskellige oprørsledere til at bevare roen, heriblandt Moses Gottlieb (mere almindeligt kendt som General Buddhoe) som sidenhen har fået en central rolle i fortælling om oprøret. På trods af disses opfordringer til ro blev oprørerne stadig mere utålmodige. I takt med stigende utålmodighed steg også aggressionen blandt

---

⁴⁶ Niklas Thode Jensen, Gunvor Simonsen, og Poul Erik Olsen, 'Reform Eller Revolution 1803-48', i *Vestindien: St. Croix, St. Thomas Og St. Jan* (København: Gad, 2017), 227–34.

⁴⁷ Jensen, Simonsen, og Olsen, 236–39.

⁴⁸ Nonbo Andersen, *Ingen Undskyldning*, 42; Poul Erik Olsen, red., *Vestindien: St. Croix, St. Thomas Og St. Jan*, 1. udgave, 1. oplag, Danmark Og Kolonierne (København: Gad, 2017), 272–73.

⁴⁹ Jensen, Simonsen, og Olsen, 'Reform Eller Revolution 1803-48', 271–73.

⁵⁰ Jensen, Simonsen, og Olsen, 273.

oprørerne, og på et tidspunkt følte politiadjudanten og det øvrige politikorps sig tilstrækkeligt truet og flygtede, hvorefter oprørerne plyndrede politistationen og ødelagde dele af bygningen. Oprøret var ligeledes en symbolsk overgang, hvor de slavegjorte målrettede destruerede bygninger og strukturer, som var associeret med slaveriet.⁵¹

På trods af oprørets størrelse og dens hærgen som resulterede i adskillige ødelagte ejendomme, tyverier og trusler, forløb oprøret relativt ublodigt. Dette blandt andet tilsikret af von Scholtens påbud om ikke at skyde mod oprørerne, i frygt for at dette ville eskalere oprøret og fremprovokere ildspåsættelser i byen. Der var dog fortsat oprørsledere som Buddhoe, der opfordrede til ro.⁵²

Omkring klokken 18 nåede von Scholten til Frederikssted, hvor han foran folkemængden råbte "Now you are free, you are hereby emancipated," hvorefter han bad oprørerne om at vende fredeligt hjem.⁵³ På trods af emancipationen var roen kortvarig. Urolighederne genvandt styrke og fortsatte i flere dage, nu delvist som en markering af deres frihed og delvist som resultat af racerelaterede konflikter mellem plantageejere og tidligere slavegjorte. Den 4. og 5. juli prægedes derfor af plyndringer rettet mod plantageejerne. Efter slaveriets afskaffelse greb militæret hårdere ind, og der var flere episoder, hvor militært skød og dræbte oprørere. For at afvikle oprøret og forhindre videre eskalering red von Scholten og andre, heriblandt Buddhoe, rundt på øen og forsøgte at genoprette ro og orden på fredelig facon.⁵⁴

Som del af emancipationen havde von Scholten forberedt en midlertidig anordning, som med visse forbehold fungerede som overgang, indtil en ny lovgivning og struktur kunne udformes. Her deklarerede von Scholten blandt andet, at de tidligere slavegjorte var berettiget til løn, som aftaltes indbyrdes med arbejdsgiver, og at ikke-arbejdsdygtige afrocaribere var de tidligere ejeres ansvar, indtil en ny løsning blev fundet.⁵⁵ Efterfølgende blev der nedsat en regeringskommission, som blandt andet skulle undersøge, hvorvidt oprøret var planlagt, og i givet fald hvem hovedmændene var. Kommissionen nåede aldrig et egentligt svar. Buddhoe blev forhørt flere gange og

---

⁵¹ Svend E. Holsoe, 'The 1848 St. Croix Slave Rebellion: The Day of the Rebellion', i *Negotiating Enslavement - Perspectives on Slavery in the Danish West Indies* (St. Croix: Antilles Press, 2009), 195–98.

⁵² Holsoe, 198–201, 204.

⁵³ Jens Vibæk, *Vore Gamle Tropekolonier: Bind 2*, 2. udgave (Westermanns Forlag, 1966), 291–92.

⁵⁴ Jensen, Simonsen, og Olsen, 'Reform Eller Revolution 1803-48', 276–77.

⁵⁵ Jensen, Simonsen, og Olsen, 279.

blev, på trods af at han ikke blev dømt skyldig for at planlægge oprøret, deporteret til Trinidad.⁵⁶

Afslutningsvist bør det bemærkes, at der i 1998, i forbindelse med 150-året for slaveriets afskaffelse, opstod diskussion omkring fremstående personer ved oprøret. Her var det særligt Buddhoe og von Scholten som blev diskuteret. Von Scholtens rolle var der relativ enighed om: hans rolle ved oprøret var ærefuld, men han havde reelt set intet andet valg end at frigive de slavegjorte. I akademiske sammenhænge er der derfor ikke tvivl om, at afskaffelsen blev vundet, og ikke givet. Mindre simpelt var nyfortolkningerne af Buddhoes person dog, som skabte kontroverser og diskussioner.⁵⁷ Således er der, trods et alment accepteret hændelsesforløb, stadig ukendte variable og faktorer, som periodisk flytter grundfortællingen (betydning af disse nyfortolkninger for danske og vestindiske erindringspraksisser undersøges i afsnittet 6.3.4 *Kampen om Buddhoe*).

6.1.3 Myten om det danske slavestop

Når slaveoprøret i 1848 og optakterne hertil undersøges, er det relevant også kort at inddrage historieskrivningens udvikling. Således opbygges både en forståelse for tidligere danske erindringspraksisser, samt et indblik i hvorfor disse praksisser har udviklet sig over tid. Her er det fortællingen om Peter von Scholtens rolle i forbindelse med de slavegjortes befrielse, som særligt gør sig bemærket.

Efter emancipationen blev von Scholten tvunget til at opsige sin stilling, og kaldt hjem til Danmark. Her nød von Scholten ikke stor popularitet. Han blev anklaget for at have forsømt nødvendige militære forberedelser for derved at gøre emancipationen uundgåelig. Selvom han senere i Højesteret enstemmigt blev frikendt, formåede han ikke at genvinde sin popularitet.⁵⁸ Dette billede begyndte at ændre sig i 1909, hvor flådeofficeren Hans Birch Dahlerups selvbiografi *Mit Livs Begivenheder*, fortæller at von Scholten fra starten agtede at frigive de slavegjorte. Opfattelsen af von Scholten begyndte dog først i 1940 for alvor at ændres i kraft af Herman Lawaetz' biografi *Peter v. Scholten. Vestindiske Tidbilleder fra den sidste Generalguvernørs Dage*. Her byggede Lawaetz videre på Dahlerups argument om von Scholtens intentioner og fremstillede

---

⁵⁶ Jensen, Simonsen, og Olsen, 276–79; Vibæk, *Vore Gamle Tropekolonier: Bind 2*, 292.

⁵⁷ Nonbo Andersen, *Ingen Undskyldning*, 110–11.

⁵⁸ Hornby, *Kolonierne i Vestindien*, 259–60.

von Scholten som en central person for slaveriets afskaffelse.⁵⁹ Biografiens skitsering af von Scholten blev sidenhen indoptaget i historieskrivningen, eksempelvis i Ove Hornbys *Kolonierne i Vestindien* (1980), og folkelige værker, såsom Thorkild Hansens *Slavernes Øer* (1970) og filmatiseringen *Peter von Scholten* (1987). Særligt i de folkelige værker nåede von Scholten en næsten helgenagtig status.⁶⁰

I akademiske sammenhænge brydes der dog i nyere tid med denne forestilling om von Scholtens betydning for slaveriets afskaffelse. Der søges ligefrem en modfortælling for at problematisere romantiseringen af von Scholten, som det eksempelvis ses i historiker Svend Green-Pedersens artikel *Danish Historians and Emancipation: The Peter von Scholten Myth* (2009, udgivet posthumt). Her hævder Green-Pedersen, at man helt grundlæggende kan antage, at historikere i dag tilskriver von Scholtens gebærden i oprøret mere som et udtryk for personlig ambition end for en socialpolitisk manifestation. Green-Pedersen kritiserer diverse fremstillinger om von Scholtens betydning, herunder Ove Hornby, Thorkild Hansen og Svend Holm (som skrev manuskriptet til *Peter von Scholten*). Som en indikation for biografiens betydning for opfattelsen af von Scholten påpeger Green-Pedersen lighederne mellem Lawaetz' biografi og de efterfølgende folkelige litterære værker samt dele af historieskrivningen.⁶¹

For at modbevise argumentet om von Scholtens ønske om at frigive de slavegjorte fremhæver Green-Pedersen blandt andet von Scholtens opfordring om at gøre de slavegjorte frie efter 16 år (fremfor 12 år) og større kompensation til slaveejerne. Ifølge Green-Pedersen gav von Scholten kun indsigelser for de sorte, når det var nødvendigt, og ikke som en del af en progressiv politisk bevægelse.⁶² At von Scholten sidenhen er genopfundet som slavernes befrier, kritiseres ligeledes af Nonbo, som fremhæver den folkelige forherligelse af von Scholten i 1948 ved markering af hundredåret for emancipationen. Denne forherligelse fulgte tidens opfattelse om, at Danmark var en særlig mild slave- og kolonimagt.⁶³ Green-Pedersen og Nonbo illustrerer derved nyere akademisk erindringspraksis, som søger at redefinere von Scholtens person og bryde med erindringer om dansk venlighed og gode intentioner.

---

⁵⁹ Svend Green-Pedersen, 'Danish Historians and Emancipation: The Peter von Scholten Myth', i *Negotiating Enslavement - Perspectives on Slavery in the Danish West Indies* (St. Croix: Antilles Press, 2009), 165–66, 172.

⁶⁰ Green-Pedersen, 166.

⁶¹ Green-Pedersen, 165–66.

⁶² Green-Pedersen, 167–70.

⁶³ Nonbo Andersen, *Ingen Undskyldning*, 82–83.

Senest, i *Vestindien*, forholder Thode Jensen, Simonsen og Poul Erik Olsen sig ligeledes til von Scholtens rolle. Om end de her forholder sig mindre kritisk til tidligere erindringspraksisser i forhold til von Scholtens betydning, problematiseres det fortsat, at von Scholten skulle have være særlig progressiv inden for raceligestilling eller slaveafskaffelse. Effekten af von Scholtens reformer i årtierne op til 1848 samt oprørets relativt fredelige forløb anerkendes dog. Spørgsmålet om von Scholtens moralske overbevisninger konkluderes der derfor ikke endeligt på.⁶⁴

---

⁶⁴ Jensen, Simonsen, og Olsen, 'Reform Eller Revolution 1803-48', 280-81.

6.2 Den officielle erindringspraksis

6.2.1 Mindet om 1848

Da Lars Løkke Rasmussen i 2017 besøgte Jomfruøerne i forbindelse med hundredåret for salget af øerne, var Løkkes primære fokus perioden fra 1848 frem til umiddelbart før salget, og heltene som modsatte sig den danske undertrykkelse i denne periode.

Omkring slaveriet, som Løkke beskrev som udnyttelsen af mænd og kvinder og fratagelsen af deres frihed, tydeliggjordes det, at denne periode står som en mørk tid i dansk historie. I talen var slaveriet et prominent tema og blev brugt som en naturlig overgang til emancipationen, hvor heltene som modsatte sig den danske undertrykkelse blev anerkendt: "Men like General Buddhoe. Who led the rebellion of 1848. Riding on a white horse. Fighting for emancipation. Imprisoned. Deported. But at the end successful – fulfilling his mission."⁶⁵ Løkkes fremhævelse af Buddhoe er interessant, idet det skaber vestindisk virke i forbindelse med emancipation, upåvirket af von Scholtens tilstedeværelse. Helt fundamentalt må det derfor formodes, at den officielle erindringspraksis i højere grad tilskriver den udslagsgivende kraft til de slavegjortes opstand end til von Scholtens rolle og eventuelle progressive bevægelser i samtiden.

Selvom Løkkes tale primært orienterer sig mod enkelte aktører, antydes det dog, at disse personer ikke kæmpede alene. Forinden introduktionen af Buddhoe fortæller Løkke "They were not given their freedom. They took it back. Led by brave souls who risked their own lives to set their fellow countrymen free".⁶⁶ Det er en erindringspraksis, som kan tolkes på flere måder, men som grundlæggende anerkender tilstedeværelsen og legitimiteten af vreden hos de slavegjorte, og som derved indirekte vedkender sig den danske undertrykkelse. I forlængelse af Green-Pedersen og Nonbos argumentation gør Løkke op med heroiseringen af von Scholten ved at understrege, at friheden ikke blev givet til dem, men noget de vandt. Aktørrollen fjernes fra det traditionelle danske perspektiv, og orienteres mod "brave souls who risked their own lives" – her iblandt Buddhoe som Løkke efterfølgende fremhæver. På trods af at de slavegjortes kamp anerkendes, og perspektivet flyttes, er det fortsatte aktørnarrativ (om end nu med en vestindisk aktør) ikke uden problemer. Fremhævelsen af enkelte personer eller et fåtal af "brave souls", som ledte de andre kan tolkes som en umyndiggørelse af

---

⁶⁵ 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Transfer Day på St. Croix, 31. marts 2017'.

⁶⁶ 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Transfer Day på St. Croix, 31. marts 2017'.

de resterende oprørere, hvis mod eller virke ikke var tilstrækkeligt for eftertidens anerkendelse. Denne tolkning er således et produkt af erindringerne sociale strukturers reduktion til et stereotypet narrativ, som bekræfter Trouillots kritik af glemsel i postkoloniale sammenhænge.

Med udgangspunkt i et reduceret heltenarrativ synes den officielle erindringspraksis at basere sig på vestindiske aktører fremfor danske. En umiddelbar positiv udvikling fra tidligere glorificerede narrativer om dansk venlighed, men som på grund af sit snævre fokus på enkelte vestindiske aktører risikerer at miste forståelsen for de forudsætninger, som skrev Buddhoe ind i historien. I hyldesten af Buddhoe udviskes den danske historie og erstattes af de afrikanske og vestindiske heltefigurer. Den skaber et narrativ, som i højere grad fremhæver helten, end det helten bekæmpede. Paradoksalt risikerer Løkke således både at vedkende sig en problematisk fortid og samtidigt hylde et narrativ, som på én gang simplificerer historien, og som fjerner fokus fra den fortid, man oprindeligt erkendte. Det sætter spørgsmålstejn ved hvilken fortid som anerkendes, og som med den sideløbne undskyldningsdebat in mente, antyder de erindringspolitiske overvejelser i talen.

Foruden Buddhoe er en stor del af fokus i Løkkes tale rettet mod slaveriet, og hvilket mørkt kapitel det er i dansk historie. Her mindes Løkke det, han kalder en romantiseret fortælling om kolonitiden, hvor der var fred og harmoni på øerne.⁶⁷ En fortælling som forener sig med Nonbo, som forklarer, at der i folkemunde og politik – og altså i tidligere dansk erindringspraksis – helt frem til årtusindeskiftet har været en forståelse for en særlig dansk kolonial venlighed.⁶⁸ Løkkes italesættelse og problematisering af denne tidligere erindringspraksis, sammenholdt med hyldesten til helte som Buddhoe, illustrerer derved, hvordan den officielle erindringspraksis er bevidst om det historiske forløb og den historiografiske udvikling. Derved vedkender den sig igen et mørkt kapitel af den danske historie, men erstatter de seneste årtiers romantisering med vestindiske aktører. Aktører der forsimples historien, og skaber en erindringspraksis som hylder mere end den angrer.

6.2.2 Slavehandlens betydning

Et sidste punkt, som er relevant at inddrage i den officielle erindringspraksis, drejer sig om slavehandlens afskaffelse i 1803. Undervisningsministeriet indførte i 2006 histo-

---

⁶⁷ 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Transfer Day på St. Croix, 31. marts 2017'.

⁶⁸ Nonbo Andersen, *Ingen Undskyldning*, 82, 220-222.

riekanonen i folkeskolerne, som består af 29 historiske emner. Før udgangen af 9. klasse skal alle elever undervises i samtlige emner. For emancipationen (og Dansk Vestindien generelt) er emnet *Ophævelsen af slavehandel*, det mest nærliggende. Dette punkt vil blive undersøgt mere uddybende i det kommende afsnit, men har helt kort til formål at lære eleverne om den danske anvendelse af slaver med fokus på ophævelsen i 1803.

Kanonpunktets fokus på slavehandlens afskaffelse og ikke emancipationen (eller mere generelt om den samlede periode med de vestindiske kolonier) formår igen utilstrækkeligt at anerkende Dansk Vestindien som et mørkt kapitel af danmarkshistorien. At netop slavehandlens afskaffelse er i fokus – som kan argumenteres for at være en mindre mørk del af historien, idet Danmark var de første til at afskaffe slavehandlen – understøtter således Nonbos argument om en opfattelse af en særlig dansk kolonial venlighed, som således fortsat eksisterer og institutionaliseres af Undervisningsministeriets retningslinjer for erindringsdannelse.

At Løkke ikke inddrager slavehandlens afskaffelse i sin tale synes at indikere et skifte fra historiekanonens grundlag, og en omprioritering af den danske kolonihistorie. Uoverensstemmelserne mellem Løkkes tale og historiekanonens antyder en forventning til, at eleverne i folkeskolen introduceres til emnet på trods af manglende anvisninger fra Undervisningsministeriet, eller forudsætter at den officielle erindringspraksis udøves i andre sammenhænge end undervisningssektoren.

6.3 Slaveoprøret i erindringsdannelsen

I dette afsnit vil det undersøges, hvordan slaveoprøret formidles til danske elever i undervisningssammenhænge i henholdsvis folkeskole og ungdomsuddannelser. Det vil struktureres efter klassetrin og følger undervisningsmaterialets forventelige eksponering til eleverne.

6.3.1 Beslutningen om at gøre de slavegjorte frie

Som introduceret tidligere er historiekanonens væsentlig i analysen af Dansk Vestindiens erindringspraksis i folkeskolen. Beskrivelsen af *Ophævelsen af slavehandel* læser følgende:

”Den danske konge forbød i 1792 den transatlantiske slavehandel. Forbuddet trådte dog først i kraft i 1803, da man på De Danskvestindiske Øer skulle have tid til at indkøbe nok slaver, til at øerne kunne blive selvforsynende med slaver. Den interne handel med slaver i kolonien fortsatte også efter forbuddet i 1803, og slaveriet blev først ophævet i 1848.”⁶⁹

I kraft af kanonemnets fokus på slavehandlens ophævelse figurerer denne begivenhed som resultat hyppigst i undervisningsmaterialet sammenlignet med slaveriets afskaffelse. Den sidste sætnings korte opremsning af henholdsvis 1803 og 1848, kan tolkes som om de to begivenheder er historisk forbundne (eksempelvis at slavehandlens ophævelse ledte til slaveriets endeligt), eller at det er et logisk slutpunkt for undervisningens indhold. Fordi der fra officiel side skabes relation mellem de to begivenheder, vil slavehandlens afskaffelse inkluderes i det omfang, at det danner bro til emancipationen. Undervisningsministeriet anbefaler at historiekanonens ikke udgør mere end 25% af historieundervisningen.⁷⁰ Derfor bør et punkt i historiekanonens opfattes som et udgangspunkt mere end selve rammen – forudsat at underviseren anser det meningsfuldt at udforske emnet videre.

---

⁶⁹ Undervisningsministeriet, 'Vejledning for Faget Historie', 2018, 16.

⁷⁰ Undervisningsministeriet, 6.

3.-6. klasse

Overordnet set giver undervisningsmaterialet i folkeskolen udtryk for to forskellige konkurrerende erindringer i forhold til Dansk Vestindien – en som afspejler inspiration fra Lawaetz' biografi om von Scholten, og en erindringspraksis, som i højere grad søger at problematisere danskernes brug af slavegjorte og dansk udslagsgivende betydning for emancipationen.

For 3.-4. klasserne er *Sigurds Danmarkshistorie* (2016) et nuanceret udgangspunkt for erindringsdannelse. Til materialet er der foruden en lærervejledning og en elevbog også 40 film, som hver knytter sig til et afsnit i bøgerne. I lærervejledningen hører der til hvert emne i historiekanonien et kort kapitel med en kort redegørelse for begivenheden eller perioden.

Selve kapitlet om ophævelsen af slavehandlen i lærervejledningen forholder sig kun kort til slavehandlens ophævelse og endnu mindre til afskaffelsen af slaveriet. I stedet er beskrivelsens hovedvægt på de slavegjortes vilkår gennem tiden frem til 1803. Afsluttende står der "Selvom handlen var blevet ulovlig, var slaverne ikke blevet frigivet, og selve slaveriet fortsatte frem til 1848. Guvernøren Peter von Scholten greb ikke ind, da der udbrød et slaveoprør i byen Frederikssted på St. Croix. Han gav i stedet alle slaver fri."⁷¹ At kampen om frihed her reduceres til en uro, som von Scholten hurtigt kunne opløse, afspejler i begrænset omfang en institutionalisering af dansk beslutningstagen ved emancipationen. Selvom Sigurd Barrett er projektleder, er det relevant at påpege, at lærervejledningen er udarbejdet af museumsformidler Rasmus Welling og medlem af rådgivningsgruppen for historie hos Undervisningsministeriet Dennis Hornhave Jacobsen. En pointe som er relevant at have in mente, da den ikke udtrykker samme erindringsgrundlag som den dertilhørende kortfilm med Sigurd Barrett.

I den mere uddybende kortfilm fortæller Barrett levende om slaveforholdene og afskaffelsen:

"På et tidspunkt blev det nok for slaverne. De var trætte af at knokle gennem flere generationer, bare for at den hvide mand kunne få sit sukker. Derfor gjorde de oprør, og guvernør Peter von Scholten, ... han turde ikke andet end at frigive slaverne. Han skyndte sig at lade som om, at det var hans egen ide, så han stillede sig frem og sagde "alle de

---

⁷¹ Rasmus Welling et al., *Sigurds danmarkshistorie: Lærervejledning*, 2016, 167.

på De Dansk Vestindiske Øer som ikke er frie, kan fra i dag anse sig som værende frie.”⁷²

Her, i en bredere fortælling om Dansk Vestindien, bliver slaveriets afskaffelse inddraget på en måde, hvor von Scholtens rolle næsten latterliggøres. Fortællingen tager udgangspunkt i de slavegjorte og deres retmæssige vrede, som blandt andet understøttes af en kort animation af en hvid mand, som pisker en sort arbejder. Barrett gør op med den romantiserede venlighed (uden at antyde dens eksistens eller adressere den). Det er relevant at påpege, at videoen, modsat lærervejledningen, er tiltænkt som en integreret del i undervisningen, og altså noget eleverne kommer i direkte berøring med. Videoens inddragelse af slaveriets afskaffelse muliggør derved erindringsdannelse med en forståelse af de slavegjorte som de primære aktører for slaveriets afskaffelse, upåvirket af lærerens tilgang til emnet. Det er påfaldende, at materialet til underviseren forholder sig så overfladisk og næsten bagatelliserer slaveoprøret, når videopræsentationen søger at understrege oprørets betydning.

Lignende fortælling findes i Lisette Agerbo Holms *De Vestindiske Øer* (2017), også beregnet til 3.-4. klasse, hvor Holm skriver:

”Selv om der var flest slaver på øerne, bestemte de hvide alt. De hvide var bange for, at slaverne ville gøre modstand. Det gjorde de også flere gange. De fleste gange vandt de hvide kampene. Men i 1848 var der en stor kamp. De hvide måtte give op. Så blev slaverne fri.”⁷³

Holm skriver sig dermed ind i samme historiebevidsthed som Barrett med udgangspunkt i de slavegjortes egen betydning for slaveriets afskaffelse. Både Holm og Barrett understreger og illustrerer den hvide undertrykkelse af de slavegjorte, og anerkender og arbejder dermed med det mørke kapitel af danmarkshistorien som Løkke refererer til.

Holms fortælling om Dansk Vestindien afspejler dog også indflydelse af Lawaetz, da hun skriver om von Scholten: ”Det var en dansker som satte slaverne fri. Han hed Peter von Scholten (1784-1854). Han kæmpede for, at slaverne skulle få det bed-

---

⁷² Sigurd Barrett, *Kapitel 22: Dansk Vestindien* (Nationalmuseet), https://www.youtube.com/watch?time_continue=4&v=8R9fEL6f844.

⁷³ Lisette Agerbo Holm, *De vestindiske øer* (Aarhus: Turbine, 2017), 18.

re.”⁷⁴ Om end von Scholtens forhold til slaveriet kun kort benævnes, afviger denne beskrivelse alligevel fra det førnævnte grundlag for erindringsfællesskab. Holms beskrivelse af von Scholten reducerer ikke nødvendigvis de slavegjortes betydning for slaveriets afskaffelse, men karakteriserer alligevel von Scholten som en progressiv idealist og allieret med de slavegjorte. På den måde fremstår Holms *De Vestindiske Øer* som en skæv hybridtekst, hvor Holm på én gang søger at give læseren en forståelse for betydningen af de slavegjortes oprør, men samtidig uden helt at forlade erindringspraksissen, som tilskriver von Scholtens person en udslagsgivende kraft. En vinkel som resulterer i, at det ikke står helt klart for læseren, hvem og hvad lå til grund for slaveriets afskaffelse, og som derved ikke skaber det nødvendige erindringsgrundlag for at følge den officielle erindringspraksis. Denne insisteren på von Scholtens aktørrolle fastholder von Scholten i en limbo mellem den helgenstatus Green-Pedersen identificerer i tidligere værker og nyere historietraditioners mere kritiske fremstilling. Paradoksalt skriver Holm sig derved ind i en erindringspraksis, hvor de slavegjortes betydning anerkendes, men uden tilstrækkelig virke til egenhændigt at sikre sin frihed.

Online udbyder ClioOnline materiale for både mellemtrin og udskoling. Med emnet *Danmark som kolonimagt* inkluderes diverse emner og aktiviteter for eleverne i 3.-6. klasse. Her er det særligt afsnittene *Peter von Scholten* og *Slaveriets afskaffelse*, udarbejdet af henholdsvis historikere Maja Frisk og Jonas Pedersen og Jakob Jørgensen, som er relevante for den videre analyse. Her fremstilles slaveriets afskaffelse som et resultat af de slavegjortes oprør, men ikke uden samtidig at tilskrive von Scholten en del af æren. Desuden spørger venlighedstanken i fremstillingen, da der i et afsnit om oprørets optakt fortælles, at ”selvom der altså nu var lagt en plan for slavernes frigørelse 12 år ude i fremtiden, var der ingen garanti for, at planen ville blive gennemført. Der var risiko for, at plantageejerne ville stoppe Peter von Scholtens plan.”⁷⁵ Oprøret blev således et resultat af fremtidens usikkerhed, og ikke på grund af almen vrede og utilfredshed med livsbetingelserne (ligesom det ikke problematiseres at frigivelsen var 12 år ude i fremtiden, samtidig med at børn blev født frie). Dette fremstår næsten som en indikation for, at de slavegjorte var beredte og villige til yderligere 12 års arbejde for de forbarmende danskere. Narrativet skaber dermed en heroisering af von Scholten, som med sin plan kun mødte modstand fra plantageejerne. Pedersen og Jørgen-

---

⁷⁴ Holm, 20.

⁷⁵ Jonas Møller Pedersen og Jakob Lindberg Jørgensen, ‘Slaveriets afskaffelse’, tilgået 10. april 2019, <https://portals.clio.me/dk/historie/3-6/emner/historiske-emner/danmark-som-kolonimagt/slaveriets-afskaffelse/>.

sens erindringspraksis afspejler dermed en kombination af en Lawaetz-inspireret fortolkning af von Scholten og en romantisk historiebevidsthed. Denne fremstilling adskiller sig ikke kun fra den officielle erindringspraksis, men også nyere almen forskning.

På trods af den romantiserende fortælling om optakten er der i selve slaveoprørets forløb skabt betydning omkring de slavegjorte og deres utilfredshed. Her fortælles der om vrede slavegjorte, som truede med at brænde byen ned, hvis ikke de fik deres frihed omgående.⁷⁶ De slavegjortes tilstedeværelse anerkendes og fremstilles som afgørende for emancipationen. Alligevel nævnes det i Frisks afsnit, at von Scholten ved sin død var upopulær hos plantageejerne, men at han sidenhen har fået æren for "at være den, der forbedrede slavernes forhold og gav dem deres frihed"⁷⁷ Dette konkretiseres ikke videre, ej heller problematiseres det. At det næsten fremstår som et faktum synes problematisk – ikke problematisk fordi von Scholten blev tilskrevet æren for slaveriets afskaffelse flere årtier efter sin død, men fordi det netop er et punkt, som nyere historieskrivning søger væk fra. Således skabes samme erindringsgrundlag, som sås hos Holm, hvor de slavegjortes betydning anerkendes, men hvor oprøret kun sammen med von Scholten fungerede udslagsgivende. Det er værd at påpege, at ClioOnline's fremstilling om von Scholten i udskolingen (igen udarbejdet af Frisk) inkluderer samme beskrivelse, men slutteligt tilføjer, at historikere i dag ikke tilskriver von Scholten samme nytænkende karakteristik.⁷⁸ Selvom det ikke nødvendigvis modsiger argumentationen om tavshed i mellemtrinene, synes det at udtrykke en bevidsthed hos Frisk om diskussionen omkring von Scholtens betydning i forbindelse med emancipationen. Udeladelsen i mellemtrinene må derfor nødvendigvis tolkes som Frisks imødekommelse af aldersgruppen.

Til *Slaveriets afskaffelse* på ClioOnline medfølger diverse elevaktiviteter, som opfordrer eleverne til aktivt arbejde med slaveforhold og en diskussion om både fortidens og nutidens menneskesyn. Dermed må også anerkendes, at der trods problemer i fremstillingen opfordres til, at eleverne selv gør sig overvejelser i forhold til perioden, og fordrer dermed en erindringsdannelse som aktivt forholder sig til normændringer

---

⁷⁶ Pedersen og Jørgensen.

⁷⁷ Maja Skovrup Frisk, 'Peter von Scholten (Mellemtrin)', tilgået 10. april 2019, <https://portals.clio.me/dk/historie/3-6/emner/historiske-emner/danmark-som-kolonimagt/peter-von-scholten/?MP=8087-9584>.

⁷⁸ Maja Skovrup Frisk, 'Peter von Scholten (udskoling)', tilgået 11. april 2019, <https://portals.clio.me/dk/historie/7-9/emner/personer/personer-i-senevaelde/peter-von-scholten/>.

og den historiske udvikling. Hvorom denne ikke nødvendigvis udfordrer fremstillingen om von Scholten, skaber det alligevel en forståelse om fortiden ud fra fortidens præmisser. Ligeledes opdyrker aktiveringen af og refleksion hos eleverne en åben historiekultur, som udvider elevernes fortids- og samtidsforståelser.

* * *

Til sammenligning med det danske undervisningsmateriale ses der i Roger Hills *Clear De Road* (1983), som benyttes i Jomfruøernes 4. klasser, en fortælling, som fokuserer så meget på Buddhoe, at den øvrige slavegjorte befolkning næsten forties. Modsat oprørskommissionens manglende konklusion om planlægningen af oprøret spekulerer Hill i, hvordan Buddhoe muligvis planlagde oprøret:

"Buddhoe worked quietly, planning the revolt with Martin King of Estate Slob. Many other brave men and women worked with them. ... Buddhoe's goal was achieved. All the black people in the Danish West Indies were finally free. They were no longer slaves or the property of the planters."⁷⁹

Fortællingen om frigørelsen bliver dermed en fortælling om Buddhoe – en fortælling som ikke nødvendigvis søger historisk faktualitet. Efter Buddhoes beskrivelse inddrages et brev (hvis historiske autenticitet ikke tilkendes eller verificeres), som beskriver, hvordan det kan have set ud. Heri nævnes von Scholten for første gang. Brevet fastholder de slavegjortes perspektiv og beskriver, hvordan 6000 oprørere truede med at brænde Frederikssted ned, hvis ikke von Scholten mødte frem inden kl. 4 samme eftermiddag. Ved von Scholtens ankomst samledes mængden, "... and they heard Governor-General Peter von Scholten say "All unfree in the Danish West Indies are from today free!"⁸⁰ Von Scholtens rolle for afskaffelsen forbliver derved som en person, hvis embede gjorde, at en officiel afskaffelse nødvendigvis måtte komme fra ham. Denne fremstilling kontrasterer fra det danske materiale, hvor særligt Holm og ClioOnline tillægger idealistiske overvejelser bag von Scholtens beslutning. Der er dog alligevel en anerkendelse af von Scholtens betydning, når der i lærervejledningen til *Clear De Road*

---

⁷⁹ Roger Hill, *Clear De Road* (USA: U.S. Virgin Islands Department of Conservation and Cultural Affairs, Bureau of Libraries, Museums, and Archaeological Services, 1983), 105–6.

⁸⁰ Hill, 111.

nævnes, at von Scholten indførte progressive reformer, som skabte betydningsfulde fremskridt for de slavegjortes liv, og at von Scholtens betydning i dag er genstand for debat blandt danske historikere.⁸¹ Det er i øvrigt en interessant bemærkning, at denne debat kun foregår i Danmark: et udtryk for, at der på øerne er mindre uklarhed omkring den danske betydning. At Hills narrativ centrerer så meget om Buddhoe – og i et vist omfang udskriver både von Scholten og den øvrige slavebefolkning fra fortællingen – betyder også, at Hill i høj grad forener sig med det officielle erindringsfællesskab, som ligesom Løkke hylder de enkelte helte. At den officielle erindringspraksis tydeligst reflekteres i undervisningsmaterialet til Jomfruøerne indikerer, at Løkke læner sig mere mod en jomfruøsk historietradition end en dansk. Tillige at et fundament for fælles historie, ifølge den officielle erindringspraksis, umiddelbart må findes i Jomfruøernes narrativ.

* * *

Selvom historieformidling og erindringspraksis ikke kan kvantificeres og sammenlignes 1:1, kan mellemtrinenes undervisningsmateriale alligevel kvalificeres. Fremstillingerne afspejler en anerkendelse af slavernes tilstedeværelse og tilskriver i varierende grad de slavegjortes udslagsgivende kraft ved emancipationen. De slavegjorte fraskrives dog i flere tilfælde den fornødne indflydelse til selvstændigt at skaffe friheden. Det bliver, med undtagelse af *Sigurds Danmarkshistorie*, von Scholtens person, som bestemmer narrativets form. De ureflekterede problemer i tidligere romantiske historietraditioner, som identificeret af Green-Pedersen og Nonbo, eksisterer dermed i en institutionaliseret historiekultur. Til fælles for det danske materiale er, at det ikke umiddelbart er foreneligt med det officielle erindringsfællesskab, som i højere grad hylder et vestindisk heltennarrativ. Anerkendelsen af dansk-udøvet undertrykkelse – uanset danske aktørers betydning – står stærkere i undervisningsmaterialet og udtrykker dermed en grundlæggende forskel fra den officielle erindringspraksis. Disse fremstillinger opfylder et andet formål – et formål som ikke erindringspolitisk hylder vestindiske helte, men alment oplysende fortæller om forholdene i de danske kolonier.

---

⁸¹ Jewel Ross Sage, *Clear De Road: A Manual for Teachers to Accompany a Virgin Island's History Textbook of the Same Name on Viring Islands History for Fourth Grade* (Virgin Islands Bureau of Libraries, Museums and Archaeological Services, 1983), 84.

7.-9. klasse

De slavegjortes virke synes i varierende grad at repræsenteres i udskolingens undervisningsmateriale. Her er der, med det stigende fokus på elevarbejde, en historiekultur der som udgangspunkt søger at udvide elevernes forståelse og tolkninger af Dansk Vestindien. Overordnet synes udskolingens materiale at have udtalte divergerende historiebevidstheder og erindringspraksisser.

Et eksempel på en bagatellisering af slaveriet ses eksempelvis i historiker Thomas Meloni Rønns *Danmarks Tropekolonier* (2010), som kun kort omtaler levevilkårene for de slavegjorte, men bemærker at de havde bedre forhold end ombord på slaveskibene fra Afrika. Om von Scholten skriver Rønn "Von Scholten fik posten [som generalguvernør] i 1835. Han arbejdede for at forbedre forholdene for slaverne på øen."⁸² Denne relativt ukritiske beskrivelse af von Scholten sammenholdt med den begrænsede stillingtagen til danskernes involvering i slaveriet og de slavegjortes forhold afspejler den førromtalte glorificerende diskurs. Tendensen ses igen om selve afskaffelsen,

"Et slaveoprør havde ulmet, siden man i 1847 havde besluttet at nyfødte børn med slavinder skulle være frie. Det var hverken plantageejere eller slaver tilfredse med. I sommeren 1848 var stemningen så intens, at von Scholten besluttede at handle. Han havde fra kongen fået en uklar instruks om, at han skulle gøre, hvad han fandt passende, og som ikke var i strid med direkte ordrer hjemmefra. Von Scholten indfandt sig i Frederikssted på Skt. Croix, hvor han foran fortet, Fort Frederik, med ordene "Now you are free, you are hereby emancipated" afsluttede slavetiden på de danske øer."⁸³

Fortællingen afspejler dansk velvilje og en forståelse af slaveriets ophør som frembragt af danske progressive bevægelser. Ulig andre von Scholten-orienterede fremstillinger bliver von Scholtens emancipation her et resultat af egenhændig anvendelse af uklare kongelige beføjelser. Oprøret eksisterer ikke i fortællingen – oprøret reduceres til en intens stemning som eksisterer i en udefineret periode i sommeren 1848. Som

---

⁸² Thomas Meloni Rønn, *Danmarks tropekolonier*, 1. udg., 1. opl, Historisk Bibliotek (Odense: Meloni, 2010), 30.

⁸³ Rønn, 30.

resultat fremstår afskaffelsen næsten som et uprovokeret fænomen som er drevet af von Scholtens. Fortællingen og de eksplicitte tavsheder som afspejles forener sig hverken med den officielle erindringspraksis eller de erindringspraksisser som udøves i andre fremstillinger. Komparativt med Holm, som med sin hybridfremstilling ligeledes skabte et aktørnarrativ om von Scholten, eksisterer de slavegjorters vrede og levevilkår slet ikke.

Tendenserne i *Danmarks Tropekolonier* er dog ikke en unik, ti år gammel fremstilling som ikke afspejler nyere fortidsforståelser. Historiekulturen i Rønns seneste vestindiske udgivelse fra 2017, *Dansk Vestindien – en fortælling om en svunden tid*, præges ligeledes af nostalgiske erindringer. Bogen forholder sig kun kortfattet til øernes historie og bruger i større omfang billeder (som af Rønn betegnes som "datidige postkort") til at formidle fortællingen. Her gentager Rønn pointerne fra første bog, men tilføjer om det umiddelbare efterspil efter emancipationen, "Von Scholten fik dog ingen udmærkelser fra hjemlandet for sin handling. Kritikken var hård, og han forlod øerne som en nedbrudt mand."⁸⁴ Her cementerer Rønn yderligere de problematikker, som afspejles i udgivelsen fra 2010, idet han fremstår uforstående overfor behandlingen af von Scholten, som i Rønns fremstillinger er afgørende for emancipationen. I begge udgivelser insisterer Rønn på en glorificering af von Scholten – fremstillinger som sammenlignet med nyere historieskrivning (jævnfør Green-Pedersens argument om almen accepteret forståelse af von Scholtens betydning) misdanner elevernes historiebevidsthed, og gør dem ude af stand til at begå sig i et dansk-jomfruøsk erindringsfællesskab.

Udskolingens materiale lader sig dog ikke repræsentere af Rønns fremstillinger, og søger hyppigst en bredere fortidsforståelse. Von Scholten er dog en tilbagevendende karakter i fremstillingerne. I *Danmarks fjerne tropekolonier* af Heino Døygaard (2002) til 7.-9. klasse, beskrives oprøret mere detaljeret og henviser til Buddhoe og 8.000 andre oprørere som ønskede frihed:

"Slavernes krav var frihed her og nu, da de ellers ville nedbrænde byen, men Buddo mistede kontrollen med oprørerne, inden von Scholten – der inderst inde selv var en modstander af slaveriet – nåede frem i hestevogn. ... Da von Scholten nåede frem til Frederikssted, reddede

---

⁸⁴ Thomas Meloni Rønn, *Dansk Vestindien: en fortælling om en svunden tid*, 1. udgave, 1. oplag (Odense: Meloni, 2017), 28.

han den spændte situation ved – uden tilladelse fra Danmark – at stille sig op ved fortet og på engelsk meddele oprørerne, at de var frie mennesker fra nu af. Dette var et enestående øjeblik i kolonihistorien, men von Scholten må have været klar over, at det kunne betyde enden på hans egen karriere.”⁸⁵

Ifølge Døygård lider von Scholten altså en embedsmæssig martyrdød, hvor han ofrede sin egen karriere for endeligt at slutte slaveriinstitutionen og hjælpe de mange tusinde slavegjorte. Selvom von Scholten fortsat glorificeres, er de slavegjortes tilstedeværelse et relevant aspekt i erindringspraksisens fortidsforståelse. Emancipationen blev ikke nødvendigvis alene vundet af de slavegjorte, men skabte akut incitament. Døygårds beskrivelse af von Scholten uddybes efterfølgende, ”det begyndende oprør gav ham anledning til at gøre det, som han tilsyneladende selv havde ønsket længe, nemlig at slaverne skulle have deres frihed.”⁸⁶ Selvom Døygård delagtiggør de slavegjorte, herunder særligt Buddhoe, i slaveriets afskaffelse er det fortsat med von Scholten i fokus. Tilstedeværelsen af de mange tusinde utilfredse slavegjorte anerkendes, men tyngden af deres krav underbygges ikke tilstrækkeligt til, at de som en gruppe besidder den fornødne indflydelse til at påvirke slaveriets afskaffelse. Derved taler Døygård ind i samme diskurs som Rønn, og som næsten uændret afspejler diskursen fra 1948, som Nonbo identificerer i diverse aviser.⁸⁷ Med både Rønn og Døygårds tenditiøse fremstillinger synes der at tegne sig et billede af, at der trods udskolingens ældre elever, ikke nødvendigvis søges en mere kritisk tilgang. Green-Pedersen argumenterer for, at von Scholten i danske sammenhænge fungerer som en hvide parallel til vestindiske oprørshelte som Buddhoe. Denne parallel skaber en hvid helt i et ellers afrocaribisk-bestemt oprør, som gjorde op med den danske undertrykkelse.⁸⁸ Det er denne hvide parallel, som skaber dansk virke i oprøret, og som dyrkes af Rønn og Døygård. Fremstillinger fungerer dermed som en utidssvarende modsatrettet erindringspraksis end den, som dyrkes i Løkkes tale, og som insisterer på dansk tilstedeværelse i et afrocaribisk oprør. Udgivelserne, som er spredt ud over en periode fra 2002 til

---

⁸⁵ Heino Døygård, *Danmarks fjerne kolonier i syd og nord*, 1. udg., 1. opl (København: Gyldendal Uddannelse, 2002), 56.

⁸⁶ Døygård, 57.

⁸⁷ Nonbo Andersen, *Ingen Undskyldning*, 83.

⁸⁸ Green-Pedersen, 'Danish Historians and Emancipation: The Peter von Scholten Myth', 171–72.

2017, udtrykker ligeledes, at dele af den institutionaliserede historiekultur fortsat dyrker tidligere romantiske historietraditioner.

Claus Buttenschøn og Olaf Ries, lærebogsforfattere i historie og engelsk, har med *Det sorte guld* (2003) primært fokuseret på slaveriet og sukkerproduktionen, men berører kort slaveriets afskaffelse. Selvom von Scholten her fortsat idealiseres, tilskrives de slavegjortes utilfredshed som den udslagsgivende faktor for slaveriets afskaffelse: "... natten til den 3. juli 1848 tog slaverne sagen i deres egen hånd og gjorde oprør. Peter von Scholten indså hurtigt, at en nedkæmpelse af oprøret ville udvikle sig til et blodbad..."⁸⁹ På trods af den relativt korte beskrivelse, og at emnet ligger i periferien af bogens fokus, fremhæver Buttenschøn og Ries alternativet til den fredelige opløsning af slaveriet, og formår dermed at reducere von Scholtens egentlige betydning. Selvom afsnittet kun begrænset udbygger et erindringsgrundlag for slaveriets afskaffelse, sker det ikke ud fra et romantiseret helteperspektiv. Således synes der, sammenlignet med Døygaaards fortælling, allerede fra før historiekanonens indførelse divergerende erindringspraksisser.

I materialet for de ældste klasser inddrages eleverne mere aktivt, og søger en historiekultur orienteret mere mod fleksible fortidsforståelser. I *Erindringsmaskinen* af Geert A. Nielsen (2013) er formålet med bogen "at opøve og styrke elevernes kritiske materialebevidsthed og deres færdigheder i at analysere, fortolke og vurdere forskelligartet materiale."⁹⁰ Bogen er struktureret sådan, at der i hvert afsnit er en kort introduktion efterfulgt af udvalgte kilder til at belyse perioden⁹¹. I afsnittet *Spor efter den koloniale fortid* inddrages kilder både i forbindelse med slavehandlens ophævelse, slaveriets afskaffelse og eftertidens opfattelse af 'dem og os'. Om slaveriets ophævelse bruges to forskellige kilder og én videre henvisning. Først et uddrag af Thorkild Hansens *Slavernes øer* (1970), hvor uddraget skitserer en nervøs Peter von Scholten, som møder en råbende slaveskare.⁹² Uddraget tager primært et elite-perspektiv med Frederik og Peter von Scholten (som var brødre og begge besad betydningsfulde positioner) i fokus. Bogen både roses og kritiseres for sine fremstillinger i akademiske sam-

---

⁸⁹ Claus Buttenschøn og Olaf Ries, *Det Sorte Guld - Danmark Og Slaveriet* (København: Alinea, 2003), 57.

⁹⁰ Geert A. Nielsen, *Erindringsmaskinen: kildetekster og billedstof til Anderledes Danmarkshistorier*, 1. udg., 1. opl (København: Columbus, 2013), 7.

⁹¹ Nielsen har ligeledes udgivet *Danmark under forvandling*, som kan anvendes sammen med eller supplere dele af afsnittene fra *Erindringsmaskinen*. Her er emancipationen dog ikke et tema, hvorfor bogen ikke vil anvendes.

⁹² Nielsen, *Erindringsmaskinen*, 148.

menhænge – om von Scholtens fremstilling kritiserer Green-Pedersen dog Hansens slægtsskab med Lawaetz' biografi.⁹³ Hvorom von Scholtens rolle ikke var uden betydning, betinger uddraget ikke den vestindisk-orienterede erindringsdannelse, som genkaldes i den officielle erindringspraksis. Uddraget efterfølges med en henvisning til et klip af de første 23 minutter af Sven Holms spillefilm *Peter von Scholten* fra 1987, som fremstiller von Scholten som en ihærdig og viljestærk forkæmper for de slavegjortes rettigheder.⁹⁴ Ligesom med Hansens uddrag er der ikke videre beskrivelse til filmklippet, som kunne give anledning til at tolke kilderne kritisk eller med et andet perspektiv. Nielsens afsnit slutter med et åbent brev fra den danske stats stadfæstelse af von Scholtens frifindelse, som slutter "Vi vente imidlertid med Tillid, at Negerne, efterat Vi allernaadist have stadfæstet den dem skjenkede Frihed, med Lydighed og Føielighed ville efterkomme de bestemmelser, som vi agte at give, for at ordne de nye Forhold på Øerne ..."⁹⁵ Brevet konfronterer eleverne med datidens menneskesyn, og give eleverne kildekritiske værktøjer til at tyde, hvorvidt der fra officiel dansk side var en parathed til at afskaffe slaveriet. Von Scholtens motiver udfordres dog ikke af brevet.

Det må nødvendigvis påpeges, at Nielsens kildesamling kan benyttes som eksempel på, hvordan historiefremstillinger bærer præg af samtidens traditioner, og hvordan tanker om progressive bevægelser eller en særlig dansk venlighed har manifesteret sig i tidligere generationers erindringspraksisser. Er det tilfældet, formår bogen at inddrage relevante kilder og fremstillinger til både at illustrere fortidens menneskesyn samt eftertidens historieskrivning og redefineringer. Retningslinjer eller værktøjer til en postkolonial kildekritik af de udvalgte kilder fremgår dog ikke i *Erindringsmaskinen*. Formår hverken underviser eller elever at kritisere von Scholtens rolle i afskaffelsen, risikerer Nielsens fremstilling dermed at tolkes som et resultat af selvsamme historieskrivning, som den kan bruges til at kritisere.

Af mere målrettet vestindisk materiale, søger der i *Da Danmark var en slavensation* (2017) af Rikke Alberg Peters, Peter Yding Brunbech, Christina Louise Sørensen og Jens Aage Poulsen en mere sammensat fortælling af emancipationen. Her inkluderer fortællingen både Buddhoe og von Scholten samt samfundsstrukturer og betydningen af internationalt pres mod slaveriinstitution. Eleverne får mulighed for at genkalde

---

⁹³ Green-Pedersen, 'Danish Historians and Emancipation: The Peter von Scholten Myth', 166.

⁹⁴ Palle Kjærulff-Schmidt, *Peter von Scholten*, tilgået 18. marts 2019, https://www.youtube.com/watch?v=NHNXS_4erqk.

⁹⁵ Nielsen, *Erindringsmaskinen*, 150.

fortiden via kilder som et brev fra kong Christian d. 8., en emancipationsplakat og avisudklip for at lade eleverne arbejde med forskellige samtidige kilder.⁹⁶ Kildearbejdet afsluttes med diskussionsspørgsmål, hvor det sidste læser ”Diskuter om I mener, at slaverne fik deres frihed – eller om de selv tog den?”⁹⁷ Dermed skaber bogen rammerne for en erindringsdannelse, der er bevidst om fortiden og de historiske kompleksiteter. Den forebygger den stereotype fortidstolkning, som reducerer historien til en kamp mellem gode og onde. Bogen dyrker en historiekultur med diversitet, som ikke nødvendigvis søger at forene sig med den mere vestindisk-orienterede officielle erindringspraksis. I stedet fremstilles en nuanceret forståelse for det komplette samfund, hvori oprøret udspillede sig.

I forening med Peters et al. gennemgår *1917 – da Danmark solgte Dansk Vestindien* (2017) af formidlingsansvarlig redaktør ved Undervisningsministeriet Jens Christensen og undervisnings- og udviklingsansvarlig ved Arbejdermuseet Rikke Lie Halberg begivenhederne frem til emancipationen, og inkluderer både fremstillinger om de slavegjortes vilkår, optakt og forløb. Ligeledes skabes der også her muligheder for, at eleverne kan diskutere forskellige dele af historien. Bogen bevidstgør essensen i de hidtil forskelligt-rettede fremstillinger med opfordringen til ”Diskutér hvorfor man i Danmark lægger vægt på historien om Peter von Scholten, men ikke den om General Buddhoe?” som efterfølger en note om, at historien på Jomfruøerne domineres af fortællingen om Buddhoe.⁹⁸ Halberg og Christensen bevidstgør dermed, hvordan forskellige nationaliteter skriver forskellige historietraditioner og udøver forskellige erindringspraksisser og konfronterer eleverne med måden, hvorpå den danske udøves, som en måde at bevidstgøre eleverne om deres historiebevidsthed.

Til fælles for *1917* og *Da Danmark var en slavenation* inkluderes der fortællinger om både aktører og samfund såvel som de sociale strukturer. Derved søger disse narrativer væk fra ikke kun tidligere danske historietraditioner, men også den officielle erindringspraksis. Her søges ikke en hyldest til enkelte aktører, men i stedet en bredere fortælling med bevidsthed og mulighed for flere fortidstolkninger.

* * *

---

⁹⁶ Rikke Alberg Peters, Peter Yding Brunbech, og Jens Aage Poulsen, *Da Danmark var en slavenation: om slaveriet og De Vestindiske Øer fra 1600-tallet til nu*, red. Christina Louise Sørensen, 1. udgave, 1. oplag (Jelling: HistorieLab, 2016), 40–43.

⁹⁷ Peters, Brunbech, og Poulsen, 43.

⁹⁸ Halberg og Christensen, *1917*, 42.

Overordnet for undervisningsmaterialet i udskolingen synes de to konkurrerende erindringspraksisser at bunde i divergerende aktørnarrativer. Hvorom von Scholten ikke kan eller bør afskrives fra historien, synes hans betydning at overskygge de slavegjorte i majoriteten af fremstillingerne. Særligt i øjnefaldende er de fremstillinger, som opfordrer til kildekritik og elevarbejde uden selv tilstrækkeligt at afspejle den fornødne kritik. Dermed risikerer materialet at skabe en situation, hvor elevarbejdet foregår ud fra et narrativ, som på forhånd er bestemmende for, hvilken erindringsdannelse der kan foregå hos eleverne.

Det bør dog nævnes at nyere fremstillinger som *1917* og *Da Danmark var en slavenation*, som mere specialeret arbejder med den danske kolonitid, indikerer et skifte i udskolingen mod en mere kritisk, reflekteret og elevaktiv tilgang til Dansk Vestindien. Disse titler fungerer hver som et erindringsgrundlag, der introducerer eleverne til perioden, skaber åbne fortolkningsgrundlag af fortiden, og reflekterer over slavehistoriens betydning for Danmark og Jomfruøerne i dag. Ligeledes kan de fungere som en indikation på nye historietraditioner, som kan bevirke en afromantisering fra tidligere traditioner. Resultaterne af en institutionaliseret postkolonial historietradition er dog endnu begrænset til gisninger.

6.3.2 Det samlede materiale i folkeskolen

Overordnet for både mellemtrin og udskoling synes der at være en udvikling, som via levende beskrivelser og illustrationer søger at udfordre den romantiserede danske venlighed. Det er dog en udvikling, der primært afspejles i nyere udgivelser, og som derfor komparativt med tidligere års bøger endnu kun udgør en lille del af den samlede volumen. Af nyere udgivelser er Rønns *Dansk Vestindien – en fortælling om en svunden tid* dog et eksempel på, at tidligere årtiers Lawaetz-inspireret fortidsforståelse fortsat eksisterer på institutionelt plan. De slavegjorte skrives i stigende grad ind i historien, men tildeles varierende udslagsgivende kræfter for slaveriets afskaffelse. En tendens som synes at bunde i en tilbagevendende insisteren på at fastholde von Scholtens betydning i fortællingen om slaveriets afskaffelse som den hvide parallel til de afrocaribiske aktører. Argumentet om fælles historie understøttes bedst i det materiale, som søger væk fra et von Scholten-bundet perspektiv – her fremstilles oprøret og afskaffelsen som et resultat af de slavegjortes vrede, snarere end en afskaffelse som et resultat af progressive tanker. En egentlig forening med den officielle erindringspraksis søges dog ikke hos de nyere udgivelser.

Selvom erindringsfællesskabets genkaldelse af fortiden nødvendigvis reducerer narrativet som resultat af erindringerne sociale strukturer, synes det problematisk, at denne reducere foregår i selve undervisningsmaterialet, som ikke lader sig begrænse på samme måde – i det omfang det sker, opstår tavsheder, som forhindrer senere erindringsgenkaldelse. Der opstår i selve valget af aktør en tavsheds- og glemelsesproces, idet fokus på en aktør reducerer omgivelserne og kontekst. I stedet for at lade forløbet og rammerne være bestemmende for aktør, bliver valget af aktør i visse tilfælde bestemmende for fremstillingen af forløbet. Rammerne for historiske faktualitet centrerer altså om aktøren – en aktør der i danske sammenhænge har været og fortsætter med at være von Scholten.

Det må dog bemærkes, at historiekanonpunktets fokus på slavehandlens afskaffelse betinger undervisningen om slaveriets afskaffelse. Dette erindringsgrundlag forudsætter at underviseren anser perioden frem til 1848 relevant at inkludere i forbindelse med slavehandlens afskaffelse.

6.3.3 Den nuancerede fortælling på ungdomsuddannelserne

Grundlaget for Dansk Vestindien på ungdomsuddannelserne gør sig ved første øjekast bemærket i den samlet set relativt smalle volumen sammenlignet med materialerne fra folkeskolen. Specifikt om Dansk Vestindien synes historiker Marianne Rostgaard og lektor Lotte Schous *Kultur møder i dansk kolonihistorie* (2010) og Halberg og lektor Bertha Rex Coleys *Dansk Vestindien – fra dansk koloni til amerikansk territorium* (2016) mest relevante. Enkelte udvalgte Danmarkshistorieoversigter vil ligeledes inddrages.

Hverken STX eller HF har i sin studieordning for Historie A eller B krav om specifikke emner. Det eneste krav, som *kan* være relevant for Dansk Vestindien, er kravet om, at mindst et forløb skal fokusere på danmarkshistorien. For både STX og HF er der retningslinjer til de faglige mål, som skal opnås i løbet af skolegangen. Her er et krav om, at eleverne skal opnå en forståelse for, hvordan historiefaget kan medvirke til at forstå og løse problemer i nutiden. I den sammenhæng oplistes der i undervisningsvejledningen til STX og HF-enkeltfag en række eksempler for hvordan denne indsigt kan opnås, hvoraf et er at "[u]ndersøge eller reflektere over rammerne for forskellige forsoningsprocesser, f.eks. i forbindelse med ... samfund i transition, historiske konflikter (f.eks. Danmarks rolle som slavenation...)..."⁹⁹ Temaet står som en uforpligtende

---

⁹⁹ Undervisningsministeriet, 'Historie A/B, Stx/Hf-Enkeltfag - Vejledning', 2018, 7.

opfordring til de undervisere, som søger inspiration. Den førnævnte relativt smalle volumen forklares derfor ud fra, at der ikke forefindes forpligtende bekendtgørelser, som binder undervisningen til emnet.

* * *

Halberg og Coleys behandling af slaveriets afskaffelse begynder med et afsnit om von Scholten. Her nævnes det, at von Scholten oftest er personen, danskerne forbinder med slaveriets afskaffelse, men at historien er mere kompleks end som så. I kapitlet beskrives de tiltag von Scholtens løbende introducerede, som forbedrede de slavegjortes rettigheder og levevilkår. Det pointeres dog samtidigt, at det ikke var von Scholtens hensigt, at de slavegjorte skulle frigives fra den ene dag til den anden.¹⁰⁰ Om von Scholtens muligheder ved slaveoprøret opstilles to scenarier:

”Der var ingen mulighed for, at de [danske soldater] kunne slå en opstand ned, og det var tillige meget usandsynligt, at von Scholten skulle kunne overtale oprørerne til at gå hjem. Von Scholten stod over for et valg mellem oprør og blodsudgydelse *eller* alternativet: at give efter for kravet og give den slavegjorte befolkning sin frihed.”¹⁰¹

Der søges dermed en forståelse for ikke kun hvem og hvilke aktører, som satte rammerne for de slavegjortes frigørelse, men ligeledes forudsætningerne for von Scholtens beslutning. Slaveriets endeligt blev altså ikke gennemført på baggrund af idealistiske tanker, men påtvunget af de vrede oprørere. Der opstår dermed de fornødne betingelser for, med afsæt i eventuelle Lawaetz-inspirerede erindringer opbygget i folkeskolen, en kontrasterende refleksion af von Scholtens rolle, som nu i stedet tilskrives en betydning for oprørets relativt fredelige forløb end den egentlige afskaffelse.

Oprørets forløb følges op af et afsnit om Buddhoe, hvor det indledningsvist bemærkes, at historiefortællingen på Jomfruøerne associerer Buddhoe med oprøret fremfor von Scholten. Ligeledes pointerer Halberg og Coley, at fortællingerne om Buddhoe på øerne ikke nødvendigvis matcher det relativt begrænsede kildemateriale om, hvem Buddhoe egentlig var og hans betydning under oprøret (som det også sås i Hills

---

¹⁰⁰ Rikke Lie Halberg og Bertha Rex Coley, *Dansk Vestindien: Fra Dansk Koloni Til Amerikansk Territorium*, 1. udgave, His2rie (Frederiksberg: Frydenlund, 2016), 89.

¹⁰¹ Halberg og Coley, 92.

fremstilling), men at manglende kildemateriale ikke bør tilskrives for meget betydning i forhold til erindringerens betydning lokalt på øerne.¹⁰² Halberg og Coley forholder sig dermed både til eksisterende erindringer og disses betydning for historien og selvopfattelse og tillader eleverne at forholde sig kritisk til fortiden. Derved skriver de sig ind i en erindringspraksis, hvor der er bevidsthed om, hvad der erindres, og som både anerkender periodens problematikker og aktører, og samtidigt er bevidste om erindringerens reducerende sociale struktur. Denne tilgang synes at imødekomme flere af Trouillots tavsheder, og afvige fra den officielle erindringspraksis, idet historien ikke forsimples til et heltennarrativ.

Som en del af afsnittet om slaveriets afskaffelse har Halberg og Coley opstillet spørgsmålsboksen "Årsager til slaveriets ophævelse?" som kort diskuterer eftertidens kausalforklaringer for slaveriets afskaffelse. Blandt andre fremhæves her både von Scholten, oprøret og Buddhoe.¹⁰³ Igen tillader fremstillingerne, at eleverne selv skal vurdere, hvordan begivenhederne skal forstås med rum til både at anerkende danske og vestindiske bevægelser. Via forlaget his2rie's hjemmeside findes der øvelser til hvert kapitel, hvor eleverne blandt andet kan arbejde med misforståelser omkring Danmark som den første nation til at afskaffe slaveriet, betydning af aktør kontra struktur, og hvorfor den danske fortælling ikke ligner den som findes på Jomfruøerne.¹⁰⁴ Via arbejdet med slaveriet og dets afskaffelse opnår eleverne en kritisk refleksion om den historiske kompleksitet, som udgør Danmarks koloni- og slavehistorie. Det kritiske elevarbejde tillader yderligere en anerkendelse af den fortsatte problematik, der lægger til grund for undskyldningsdebatten, og at forstå den erindringspolitiske bevægelser som betydningsgivende for Løkkes tale og den officielle erindringspraksis. Derved dannes elevernes historieforståelse sådan at den officielle erindringspraksis overflødiggøres. Dette delegitimerer ikke nødvendigvis Løkkes budskab, da elevaktiviteterne underbygger forståelse for den fælles historie, ligesom at det gør op med tidligere nostalgi.

I *Kultur møder i dansk kolonihistorie* (2010) er fortællingen på et mere overordnet plan, hvor strukturerne er i fokus. Her er både sociokulturelle forudsætninger (som demografi, klasseforskelle og de slavegjortes kultur) samt generelle bevægelser som resultat af oplysningstidens reformtanker integreret i fremstillingen. Selve oprø-

---

¹⁰² Halberg og Coley, 95–97.

¹⁰³ Halberg og Coley, 90.

¹⁰⁴ 'Arbejdsspørgsmål Kapitel 9', tilgået 29. marts 2019, <http://www.his2rie.dk/boeger/dansk-vestindien/arbejdsspørgsmaal-kapitel-9>.

ret optager kun et lille udsnit. For indblik i de slavegjortes motiver for oprøret fremhæves kommissionens forhør som fulgte slaveopstanden. Her forklarer Rostgaard og Schou, at de slavegjorte "ville have lov til selv at have fortjenesten af deres arbejde, og de ville have retten til at eje jorden. De hævdede, at da det var dem, der gjorde arbejdet, havde de også retten til at få udbyttet af deres arbejde."¹⁰⁵ Fokuset på struktur over aktør betyder, at der tages afsæt i de gældende samfundsnormer og -dynamikker. Det administrative Danmark udgør kun en lille del af en multikulturel og -etnisk sammensat koloni, hvor danskerne udgjorde et mindretal af befolkningen. Dermed understreges også en diskurspolitiske pointe om, at dansk kolonihistorie ikke kan indrammes af aktører. En pointe som imødekommer de problemer som sås tidligere omkring aktøren som historisk bestemmende for narrativet. Rostgaard og Schou søger, i kraft af den strukturelle fremstilling, hverken danske eller vestindiske perspektiver. Dog kan der argumenteres for, at strukturfortællingen ikke tilstrækkeligt anerkender det levede og undertrykte liv. Balancen mellem aktør og struktur forbliver en subjektiv præference, og hvor aktørnarrativet tier, kan strukturen give forklaringer og overblik og omvendt.

Sammenholdt fungerer begge fremstillinger, som nuancerede erindringsgrundlag, som understøtter tesen om en fælles historie. Historiekulturen præges af åbne fortolkningsmuligheder, og søger en kritisk historiebevidsthed. På trods af at fælles historien underbygges, søger disse fremstillinger dog ikke den officielle erindringspraksis, idet en hyldest til afrocaribiske helte ikke nødvendigvis udvider fortidstolkninger. Denne skelnen mellem fremstillingernes imødekommelse af argumentet om fælles historie og afstand fra den officielle erindringspraksis indikerer fundamentale forskelle mellem de to begreber. Hvor fælles historie fungerer som et overordnet udgangspunkt for erindringsfællesskabet, synes den officielle erindringspraksis, som en legitimering af fælles historiens fundament at være mere konsensusøgende.

Til sammenligning med pensumoversigten fra St. Croix High School arbejder eleverne her både med strukturelle forhold såsom økonomisk-betingede forsøg på at ændre typen af afgrøder og samfundsmæssige forklaringer på oprøret (eksempelvis det kongelige dekret fra 1847), og diskuterer 'ledernes'¹⁰⁶ betydning¹⁰⁷. At struktur og

---

¹⁰⁵ Marianne Rostgaard og Lotte Schou, *Kultur møder i Dansk Kolonihistorie*, 1. udg (København: Gyldendal, 2010), 100.

¹⁰⁶ Det fremgår ikke på oversigten, hvilke ledere der refereres til, og altså heller ikke hvorvidt von Scholten inkluderes i denne betegnelse.

¹⁰⁷ 'Bilag A - St. Croix Central High School Syllabus', 3-4, tilgået 16. april 2019.

aktører kombineres i erindringskabelsen indikerer ligeledes, at det danske materiale til ungdomsuddannelserne dyrker samme udgangspunkt for fælles historie som Jomfruernes high schools. Løkkes budskab er derfor en realitet i det omfang de danske lærere anvender undervisningsmaterialet.

På trods af disse to danske fremstillinger har Dansk Vestindien imidlertid ikke efterladt sig ligeså tydelige spor i danske oversigtsbøger: altså de bøger som ofte opfattes som grundbøger, og som søger at give et mere generelt overblik over de udviklinger, mennesker og tendenser, som har gjort sig gældende i forskellige perioder i og omkring Danmark. Dette fravær bemærkes af Rostgaard og Schou, som argumenterer for, at "set ud fra en dansk synsvinkel er der ikke tradition for at opfatte de gamle danske tropekolonier som en del af vores historie."¹⁰⁸ Denne manglende tradition for danmarkshistoriefortællingen har den konsekvens, at elevernes erindringsdannelse om Dansk Vestindien forudsætter, at underviseren anser emnet tilstrækkeligt relevant at inddrage i undervisningen. Får eleverne kun kendskab til dansk kolonitid via oversigtsbøgerne, skabes i bedste fald en fornemmelse for de mere faktuelle informationer omkring slaveriets ophør (årstal, sted og måske enkelte aktører), der kan sammenholdes med de øvrige udviklinger, som foregik i 1800-tallet. I værste fald nævnes Dansk Vestindien slet ikke eller kun flygtigt, så hverken konteksten for eller betydning af slaveriets afskaffelse grundfæster sig i elevernes erindringsapparat. Eksempelvis som når *Overblik – danmarkshistorie i korte træk* (2010) på kun få linjer opridser både slavehandlens forbud og slaveriets afskaffelse¹⁰⁹, eller *Grundbog til Danmarkshistorien* (2006), som ud over en kort pointe om at slaveriet fortsatte på øerne efter slavehandlens ophør i 1803, kun med en sætning nævner slaveriets afskaffelse i 1848.¹¹⁰ Det er et mønster, der går igen i en stor del af det øvrige materiale om danmarkshistorien.¹¹¹ Det er derfor på underviserens præmis, hvorvidt Dansk Vestindien vil indgå i elevernes erindringsgrundlag og historiebevidsthed. Et faktum som i højere grad må tilskri-

---

¹⁰⁸ Lotte Schou og Susanne Ørnstrøm, *Danmark i verden: fortid, nutid, fremtid*, 1. udg., 2. opl (København: Columbus, 2011), 10.

¹⁰⁹ Lars Peter Visti Hansen, Jakob Buhl Jensen, og Bente Thomsen, *Overblik: Danmarkshistorie i korte træk*, 1. udg., 1. opl (København: Gyldendal, 2010), 73.

¹¹⁰ Peter Frederiksen, Knud Ryg Olsen, og Olaf Søndberg, *Grundbog til Danmarkshistorien*, 1. udg., 3. opl (Århus: Systime, 2006), 130–31.

¹¹¹ Her et lille udvalg af andre oversigtsbøger som kun begrænset behandler emnet: Martin Cleemann Rasmussen, Thomas P Larsen, og Ulrik Juel Lavtsen, *Danmarkshistorie: dannelse og forandring* (Kbh.: Lindhardt og Ringhof, 2014); Ebbe Kühle, red., *Danmark, historie, samfund: hovedfaser i Danmarkshistorien*, 2. udg., 9. opl (Copenhagen: Gyldendal, 2006); Schou og Ørnstrøm, *Danmark i verden*.

ves traditioner i dansk historieskrivning end en mangel i studieordningen, der ikke har prioriterede eller påbudte emner, underviseren skal gennemgå.

* * *

Overordnet set er der for de elever og undervisere, som finder emnet relevant at inddrage i undervisningssammenhæng, velfunderet materiale, som etablerer en fælles historiebevidsthed og udgangspunkt for erindringsfællesskab. Yderligere bør det bemærkes, at materialerne ikke binder sig til et aktørnarrativ. Disse specialiserede materialers erindringspraksisser i ungdomsuddannelserne er så detaljerede, at den officielle erindringspraksis ikke længere er relevant. Det Løkke bruger den officielle erindringspraksis til at udtrykke er dog vigtig. Det specialiserede materiale understreger eksistens af fælles historie og erindringsfællesskab, ligesom at særligt Halberg og Coley bevidstgør, hvorfor fælles historien ikke kan baseres på et erindringskonsensus. Disse står dog i kontrast til Vestindiens omtale i de mere oversigtsorienterede danmarkshistoriebøger, hvor hverken aktør eller struktur fremgår. Paradoksalt skaber dette derved to erindringspraksisser med det til fælles, om end med oppositionelle resultater, at ingen af dem dyrker den officielle erindringspraksis.

6.3.4 Kampen om Buddhoe

Allersidst vil der kort dvæles ved Buddhoes person – for på trods af, at han i Løkkes tale blev repræsentant for slaveoprøret, er det lidt mindre tydeligt hvordan og om han figurerer i erindringspraksisserne herhjemme. Spørgsmålet er særligt relevant at fremhæve i henhold til de nyfortolkningerne som i 1998 fulgte markeringen for 150-året for afskaffelsen af slaveriet. Særligt skabte nye historiske fremstillinger om Buddhoe kontroverser, som da dansk-amerikanske historiker Svend Holsøe ved et seminar fremlagde ny viden om Buddhoes person. Holsøe argumenterede for, at Buddhoe i virkeligheden kunne være mere end en person. Ud fra en bred kildeundersøgelse foreslog Holsøe, at Buddhoe muligvis var både Robert Moses og John Gottlieb¹¹², og genfortolkede altså en fundamental historisk figur i Jomfruøernes historiebevidsthed og erindringspraksis.

Halberg og Coley citerer Malik Sekou, professor i historie på US Virgin Islands University, som reaktion på Holsøes seminar skrev et indlæg i Virgin Islands Daily News (29. juni, 1998), "... a bad feeling came over me when I heard non-Africans in-

---

¹¹² Nonbo Andersen, *Ingen Undskyldning*, 110; Halberg og Coley, *Dansk Vestindien*, 96–97.

form me that based on colonial, particularly Danish records, my hero did not exist.”¹¹³ Halberg og Coley bruger denne diskussion til at fremhæve problematikkerne omkring en konsensusøgende fælles historie med argumentet om, at eftersom kilderne kun i begrænset omfang har været tilgængeligt for Jomfruøerne – og først for nyligt blevet tilgængelige online via Rigsarkivets hjemmeside – har historieskrivningen primært været bestemt af hvide historikere.¹¹⁴ Nonbo henviser dog til, at der også på øerne vakttes en hvis interesse for de nye fortolkninger af kilderne, som udfordrede dele af det traderede erindringsgrundlag på øerne.¹¹⁵ Et udtryk for, at der heller ikke på Jomfruøerne er konsensus om historien. Dette betyder, at den officielle erindringspraksis, hvis formål er at skitsere rammerne for fælleshistoriens fundament, ikke kan rumme hele Jomfruøernes historiebevidsthed. Præmisset for fælles historie kan derfor ikke være konsensusbundet. Halberg og Coley bruger dette til at illustrere, hvordan retten til historie og erindringsdannelse også er en væsentlig faktor i erindringsfællesskabet. Dermed forener Halberg og Coley sig ligeledes med Trouillots teori om de magtrelaterede betingelser, som eksisterer i historieskabelsen. Eleverne udstyres derfor med den nødvendige forståelse til både at differentiere mellem historisk faktualitet og erindrings betydning for selvforståelse. Der opbygges en respekt og forståelse for, at historisk faktualitet ikke nødvendigvis er, hvad der efterspørges i forskellige erindringspraksisser, og at der i et samlet erindringsfællesskab bør være rummelighed til uoverensstemmelser – altså en forståelse for, at historisk faktualitet ikke nødvendigvis altid bør tilstræbes i respekt for de erindringsudøvere, som identificerer sig med narrativerne.

---

¹¹³ Halberg og Coley, *Dansk Vestindien*, 97.

¹¹⁴ Halberg og Coley, 96–97.

¹¹⁵ Nonbo Andersen, *Ingen Undskyldning*, 109–10.

6.4 Fælles historie og forskellige erindringspraksisser

Overordnet set for al undervisningsmateriale om 1848 synes der at være et skifte i fremstillingerne om Dansk Vestindien. Selvom der i dele af folkeskolens materiale synes at være en insisteren på at tilskrive von Scholten en udslagsgivende betydning, formår store dele af materialerne alligevel at forklare forudsætningerne beslutningen om at afskaffe slaveriet. Udviklingen afspejler et opgør med tidligere historietraditioner og virker til at afromantisere fortællingen om Dansk Vestindien. I folkeskolen fungerer dele af undervisningsmaterialet dog som bevis på en endnu eksisterende institutionalisering af en kolonifortælling, som afspejler inspiration fra tidligere historietraditioner og et fravær af slavegjorte. Dette på trods af, at flere af bøgerne opfordrer eleverne til kildekritik og refleksion over kolonitiden. For både folkeskoler og ungdomsuddannelser findes der imidlertid også velfunderet materiale, der fordrer et erindringsgrundlag, hvor der opnås forståelse for både danske og vestindiske aktører og de strukturelle forhold. Disse mere specialiserede fremstillinger bevidstgør historien mellem Danmark og Jomfruøerne og reflekterer over, hvordan forskellige fortidsfortolkninger har betydning for debatterne i dag. Valget af aktør er væsentlig, idet emancipationen enten konkluderes som en håndsrækning fra en dansk aktør eller som en oprørssejr med en ledende vestindisk aktør. Aktørfortællingen er dog ikke nødvendigvis et problem, idet en nuanceret fremstilling med forståelse for øvrige personer, bevægelser og vilkår kan skabe et udgangspunkt for det erindringsfællesskab Løkke argumenterer for i dag eksisterer mellem landene. Løkkes præsentation af dette fællesskab indrammes dog af en dansk konsensusøgende erindringspraksis som kun i begrænset omfang dyrkes i undervisningsmaterialet. I det omfang at Løkke har udeladt historiske elementer på grund af talens modtageres indforståethed, kan disse udeladelser i danske sammenhænge komplimenteres af disse fælleshistorisk-funderede materialer.

Der, hvor Løkkes erindringspraksis divergerer fra særligt det specialiserede undervisningsmateriale, er i hyldesten til de vestindiske helte. Som det ses i undervisningsmaterialet, kan fokus på et aktørdrevet narrativ have udfordringer ved fremstillingen de øvrige samfundsfacetter, da der i definitionen af hvem heltene er, sker et fravalg og skabes tavsheder. Bevidstheden om aktørnarrativernes begrænsninger findes dog i udskolingens og ungdomsuddannelsernes mere specialiserede undervisningsmateriale. Elevernes eksponering til disse betinges derfor af både materialetilgængelighed og af underviserens motivation for perioden. På trods af disse materialers

udbygning af den officielle erindringspraksis betyder den betingede udbredelse, at Løkkes italesættelse af dansk erindringspraksis selvstændigt i begrænset omfang kan fungere som et bidrag til udviklingen i den danske historietradition.

7 Postslaveriet – dronninger og arbejderstrejke

I dette afsnit vil perioden efter slaveriet frem til 1916 undersøges med fokus på Fireburn-oprøret i 1878 og arbejderstrejken i 1915-16. På grund af den relativt begrænsede mængde materiale i undervisningssektoren samles disse to begivenheder i et afsnit.

7.1 Den historiske baggrund for perioden 1848 til 1916

7.1.1 De første årtier efter emancipationen

Efter emancipationen oplevede øerne flere ændringer, som dels var direkte resultater af slaveriinstitutionens afskaffelse, og dels resultater af internationale handelsmønstre og politiske strømninger. Overordnet fremhæver Thode Jensen og Olsen tre væsentlige strukturelle ændringer, 1) et skifte for de slavegjortes status fra ejendom til frie mennesker, og 2) ændringer i forholdet mellem øerne (bestemt af øernes økonomiske orientering: henholdsvis sukkerøkonomi og handel for St. Croix og St. Thomas). Her oplevede særligt St. Thomas en opblomstrende havn frem til 1860'erne. 3) Øernes økonomiske og politiske betydning for Danmark blev svækket i takt med, at øerne udviklede sig til en permanent underskudsforretning. Et underskud som betød, at tanken om at sælge øerne eksisterede allerede i 1846.¹¹⁶

Skiftet for de tidligere slavegjorte, fra ejendom til et frit menneske, betød ikke at livsbetingelserne blev væsentligt forbedret. For på trods af den juridiske skelnen blev der med indførelsen af arbejdsanordningerne i 1849 introduceret et system, som betød, at de praktiske vilkår ikke var væsentligt ændrede fra tiden under slaveriet.¹¹⁷ Lektor i landbohistorie, Fridlev Skrubbeltrang udgav i 1966 tredje bind i serien *Vore Gamle Tropekolonier* om perioden 1848-1880, hvori der redegøres for arbejdsanordningernes indhold og formål. Her argumenterer Skrubbeltrang for, at den røde tråd for reglementerne var en bestræbelse på at sikre plantageejerne den nødvendige arbejdskraft.¹¹⁸ Reglementerne dikterede, at landarbejderne bandt sig til en plantage på årskontrakter altid begyndende fra oktober. Denne kontrakt kunne ikke ophæves, og fornyelse eller ønske om nyt arbejde kunne kun søges i august. Arbejderne blev inddelt i tre klasser efter arbejdsevne med en fastsat løn på henholdsvis 15, 10 og 5 cents om

---

¹¹⁶ Niklas Thode Jensen og Poul Erik Olsen, 'Frihed under Tvang Og Nedgang 1848-78', i *Vestindien: St. Croix, St. Thomas Og St. Jan* (København: Gad, 2017), 284-85.

¹¹⁷ Jensen og Olsen, 284-85.

¹¹⁸ Fridlev Skrubbeltrang, *Vore Gamle Tropekolonier: Bind 3, 2. udgave* (Westermanns Forlag, 1967), 18.

dagen i den 5 dage lange arbejdsuge. Arbejdsforsømmelser blev straffet med bøder og tab af dagsløn, ligesom at der i tilfælde, hvor landarbejderen følte sig forurettet, ikke var mulighed for at forlade arbejdet. For at sikre tilstrækkelige hænder til sukkerbru- gen, blev det fra 1853 pålagt at personer som ikke havde en fast næringsvej (det vil sige indtægt eller formue) blev pålagt at gå i arbejde.¹¹⁹ Dette betød reelt set, at den sorte befolkning, som hovedsageligt var landarbejdere, ved lov blev tvunget til at indgå i årskontrakterne. Sociolog Clifton E. Marsh argumenterer i *A Socio-Historical Analysis of the Labor Revolt of 1878 in the Danish West Indies* (1981) for at arbejdsanordningerne i virkeligheden var en anden form for slaveri med det eneste privilegium, at man én gang om året kunne vælge et nyt sted at arbejde. Marsh hævder at de lave lønninger og bøder, sammenholdt med lange og hårde arbejdsdage, betød at arbejdernes sociale mobilitet var yderst begrænset, og at årskontrakterne dermed på ny skabte et herre-slave-lignende forhold.¹²⁰

Den overordnede sundhedstilstand for arbejderbefolkningen efter 1848 blev forværret. Under slaveriet havde slaveejerne haft økonomisk incitament til at holde de slavegjorte i live og arbejdsdygtige. Efter den nye arbejdsanordning var der nu kun krav om at sørge for gamle og syge. Dette resulterede blandt andet i en høj børnedødelighed, som for perioden 1848-1878 afspejledes i befolkningsnedgang i Dansk Vestindien.¹²¹ De i forvejen stramme arbejdsanordninger blev formentligt genstand for mere frustration hos de sorte, da daglejersystemet nåede ud på landet. Oprindeligt var daglejere forbeholdt byerne, men mangel på arbejdskraft gjorde, at daglejerne i stigende grad blev efterspurgt på plantagerne også. Dette skabte lønmæssige uligheder, idet en daglejer tjente mellem 20-25 cents om dagen.¹²² Forholdene blev yderligere komplicerede, da man i 1877-1878 oprettede et fællessukkerkøgeri i St. Croix. Her så man stort på arbejdsanordningerne og lod sig derfor ikke binde til de lovbestemte lønninger og klasseinddelinger. Her kunne en arbejder tjene dobbelt så meget som landarbejderne på plantagerne. Ligeledes blev man ikke bundet på årskontrakter.¹²³ Et sidste punkt, som gør sig bemærket i den vedvarende ulighed, vedrører skiftedagen den 1. oktober. Denne dag var hviledag og markerede overgangen fra en kontrakt til en anden. Det betød ligeledes, at dette var den eneste dag for mange af de kontraktbundne, hvor de

---

¹¹⁹ Skrubbeltrang, 15–18, 162.

¹²⁰ Clifton E. Marsh, 'A Socio-Historical Analysis of the Labor Revolt of 1878 in the Danish West Indies', *Phylon* (1960-) 42, no. 4 (34 1981): 336–38.

¹²¹ Jensen og Olsen, 'Frihed under Tvang Og Nedgang 1848-78', 292–94.

¹²² Skrubbeltrang, *Vore Gamle Tropekolonier: Bind 3*, 166–67.

¹²³ Skrubbeltrang, 186.

lovligt kunne forlade øerne. På St. Croix var der dog utilfredshed over, at der ikke blev sørget for tilstrækkelig skibstransport til andre øer, og mange blev forhindrede i at rejse væk. Desuden var der indført et strengt passystem, som yderligere besværliggjorde udrejse.¹²⁴ Således blev perioden efter emancipationen fortsat præget af undertrykkelse.

7.1.2 Fireburn 1878

På skiftedagen 1. oktober 1878 havde flere højtråbende smågrupperinger formet sig i Frederikssted, som krævede politiets opmærksomhed. Henry Trotman, en beruset landarbejder, havde efter kontakt med politiet fået en flænge i foden som måtte tilses af en læge. I mellemtiden voksede grupperingerne og uroen sig i Frederikssted, og arbejderne fik formuleret et krav om lønforhøjelse til 20-25 cents om dagen. Uroen eksploderede dog, da et rygte svirrede om, at Trotman var død af politiets hårde behandling. Uroen voksede nu til et regulært oprør med stenkast og angreb mod fortet i Frederikssted. Modsat slaveoprøret blev uroen mødt med skud fra de få tilstedeværende soldater og politi. Da oprørerne kun besværligt kunne komme længere ind på fortet, alt i mens der blev skudt i mod dem, vendte de i stedet fokus mod byen. Af frygt for at forlade fortet turde politiet ikke gribe ind og lod byen stå ubeskyttet hen. Undsætningen fra Christianssted kom først sent natten til den 2. oktober. Med hjælp lykkedes det tidligt om morgenen at få ryddet gaderne i Frederikssted.¹²⁵ Oprøret fortsatte nu væk fra byerne og målrettedes mod plantagerne. Her fortsatte plyndringer og ildspåsættelse, mens beboerne i al hast flygtede. I de efterfølgende opgørelser over oprørets ødelæggelse fremgår det, at der i det mest hærgede område, der bestod af 80 plantager, kun var 37, som stod til at redde.¹²⁶ I løbet af den 3. oktober nåede også forstærkninger fra St. Thomas frem. Styrkerne på St. Croix var nu talrige nok til at splitte oprørsgrupperne op rundt omkring. De steder, hvor oprørerne modsatte sig, blev de nedkæmpet med skud. Oprøret ebbede ud i løbet af den 4. oktober, og Frederikssted og Christianssted modtog de følgende dage løbende arresterede arbejdere, som i alt nåede op på 403 arrestanter.¹²⁷ Blandt de arresterede var blandt andre de tre *queens*, som sidenhen har fået en central rolle i fortællingen om oprøret. Disse tre kvinder var Mary Thomas, Axeline Salomon (også kendt som Agnes) og Mathilde McBean (også kendt

---

¹²⁴ Skrubbeltang, 187.

¹²⁵ Skrubbeltang, 189–92.

¹²⁶ Skrubbeltang, 214.

¹²⁷ Skrubbeltang, 198–201.

som Bottom Belly), og blev efterfølgende hver især idømt fængsling i Kvindefængslet på Christianshavn. Ved standret blev der umiddelbart efter oprørets afslutning henrettet 12 oprørere. Antallet af dræbte landarbejdere blev opgjort til ca. 60 foruden de 12 henrettede. Til sammenligning døde to soldater. Efterfølgende blev der nedsat en kommission, som blandt andet havde til formål at undersøge oprørets årsager, og hvorledes man kunne forebygge en gentagelse.¹²⁸ Årsagsforklaringerne i retssagerne varierede mellem henvisninger til arbejdsanordningen, racerelaterede ophidselser, udrejseforhindringer og lignende. At finde lederne for oprøret viste sig dog vanskeligt, for ofte blev der peget på personer, som uheldigvis var spottet ved ildspåsættelse eller plyndringer, men som ikke nødvendigvis var hovedmændene bag oprøret.¹²⁹

I *From Serfdom to Fireburn and Strike* (1998) understreger Hoxcer Jensen blandt andet, at oprøret ikke bør karakteriseres som en impulsiv affære (som han argumenterer for, at det ofte sker). Hoxcer Jensen argumenterer for, at der i samtiden trods politiske udviklinger og stigende velvilje omkring ændringer af arbejdsanordningen var en manglende erkendelse af de utilstrækkelige forhold for landarbejderne, og som i sidste ende var en faktor for oprøret.¹³⁰

7.1.3 Fra Fireburn til arbejderstrejke

Som et resultat af Fireburn blev arbejdsforholdene friere: årskontrakterne var ikke længere tvunget ved lov og arbejderne oplevede højere lønninger. De nye friere rammer var mest synlige på St. Croix, hvor St. Jan og St. Thomas på grund af henholdsvis geografiskbestemte forhold og en mindre afhængighed af plantagedrift ikke på samme måde havde håndhævet arbejdsanordningernes bestemmelser. Betydningen af de nye vilkår varierede dog mellem øerne. På St. Jan og St. Thomas blev der etableret en form for sikkerhedsnet for børn, gamle og syge. Lignende sikkerhedsnet blev ikke indført på St. Croix, hvor der i stedet opstod en situation med gunstige betingelser for den fysisk stærke arbejder og en større usikkerhed for samfundets udsatte.¹³¹ Hoxcer Jensen pointerer, at der efter arbejdsreformernes indførelse i 1879 var et tydeligt fravær af initiativer og reformer i de efterfølgende årtier. Sundhed og velfærdssektoren blev

---

¹²⁸ Jensen og Olsen, 'Frihed under Tvang Og Nedgang 1848-78', 314-16; Skrubbeltrang, *Vore Gamle Tropekolonier: Bind 3*, 218.

¹²⁹ Jensen og Olsen, 'Frihed under Tvang Og Nedgang 1848-78', 315-17.

¹³⁰ Peter Hoxcer Jensen, *From Serfdom Fireburn and Strike: The History of Black Labor in the Danish West Indies, 1848-1916* (Christiansted, St. Croix: Antilles Press, 1998), 133-35.

¹³¹ Jensen, 139-41.

ikke forbedret væsentligt, og perioden frem til århundredeskiftet formåede dermed ikke at løse nogle af de problemer, som også eksisterede før Fireburn.¹³² I begyndelsen af det nye århundrede opstod der en fornyet dansk interesse for forholdene på øerne, og en kommission til formål at undersøge forholdene og komme med forslag til reformer og forbedring anbefalede i 1903, at man skaffede de permanente landarbejdere bedre forhold og afskaffede kravet om fremvisning af pas ved afrejse. De tiltag, som blev gennemført, viste sig dog at være mangelfulde og blev forsøgt modarbejdet af plantageejerne, som mente, at der var et behov for at stramme lovgivningen omkring kontrakterne.¹³³

Fra 1914, som et resultat af første verdenskrig, steg priserne på mad og andre fornødenheder. For plantageeieren var dette et mindre problem, da prisstigninger blev tilsvaret af stigende sukkerpriser. For landarbejderne blev lønningerne dog ikke forhøjede for at tilpasse sig de nye priser. Dette blev for den tidligere skolelærer David Hamilton Jackson hans våben i en bevægelse mod øget lighed. Han begyndte i slutningen af 1914 at kritisere både den økonomiske og sundhedsmæssige situation. Som Hamilton Jacksons popularitet steg blandt arbejderbefolkningen, samlede han penge ind til at rejse til København med en række krav til regeringen. En rejse han foretog i 1915, som gav ham indflydelsesrige kontakter og økonomisk støtte til at påbegynde udgivelsen af sin avis *The Herald*.¹³⁴

I begyndelsen af november oprettede Hamilton Jackson ligeledes en fagforening for arbejderne, St. Croix Labor Union, som inden for et år næsten udgjorde den samlede arbejderbefolkning på St. Croix. Netop som høsten skulle til at starte i januar 1916, krævede fagforeningen anseelige lønforhøjelser. Kravet blev blankt afvist af plantageejerne – en afvisning som dermed igangsatte den bebudede generalstrejke.¹³⁵ Den 21. januar, første dag for sukkerhøsten, begyndte strejken, som i løbet af få dage var gældende på hele øen. Stort set alle arbejdere nedlagde arbejdet med kravet om bedre vilkår. Reaktionen fra plantageforeningen var at sætte samtlige landarbejdere på gaden. Hamilton Jackson og de øvrige arbejdsledere instruerede de flere tusinde strejkende om at søge ind til byerne. Her lykkedes det dem at finde plads til de mange tilstrømmende mennesker. På trods af den pludselige befolkningstilvækst i byerne opstod der ingen nævneværdig tumult eller ballade. Plantageforeningen svarede, at man

---

¹³² Jensen, 141–44.

¹³³ Jensen, 144–48.

¹³⁴ Hornby, *Kolonierne i Vestindien*, 364–65.

¹³⁵ Hornby, 365.

ikke ville indgå i forhandlinger, så længe der foregik en illegal strejke. Ikke desto mindre stod plantageejerne i en akavet position, idet en længere strejke ville betyde tabt høst.¹³⁶

Forhandlinger blev alligevel etableret, som i første omgang blev nedbrudt af forskellige faktorer. Sidst i februar nåede man endeligt frem til et kompromis. Selvom den nye aftale ikke sikrede helt ligeså høje lønninger, som det først var krævet, var kompromiset alligevel en sejr til landarbejderne. Arbejderforeningen på St. Croix havde ikke nogen direkte betydning for forholdene på St. Thomas og St. Jan, men inspirerede dog her til også oprette af fagforeninger. I løbet af 1916 blev St. Thomas Labor Union etableret, som efter en kort strejke ligeledes sikrede bedre vilkår.¹³⁷

---

¹³⁶ Jensen, *From Serfdom Fireburn and Strike*, 156–58.

¹³⁷ Jensen, 158–60.

7.2 Oprør og arbejderkamp i erindringsfællesskabet

Herunder vil Fireburn og arbejderstrejken analyseres og diskuteres i henhold til den officielle erindringspraksis og de erindringer, som praktiseres i undervisningsmaterialerne.

7.2.1 Heltene i den officielle erindringspraksis

I Løkkes tale til Jomfruøerne blev heltene fra henholdsvis 1878 og 1915-16 hyldet efter fortællingen om Buddhoe. Om oprøret i 1878 fortalte Løkke, dog uden faktisk at nævne oprøret eller dets videre betydning, "Fierce women like Queen Mary, Queen Agnes and Queen Mathilde. Who rebelled against the appalling living conditions, healthcare, education and wages."¹³⁸ Løkkes erindringspraksis centrerer omkring de tre queens, hvor den egentlige opstand (hvis størrelse ikke antydes) kun anes i ordet "rebelled". Ej heller omtales effekten af emancipationen eller oprørets mere voldsomme karakter. Selvom Løkke nævner, at kvinderne gjorde op med de forfærdelige livsbetingelser, sættes disse ikke ind i en kontekst – nemlig den, at Danmark efter emancipationen indførte arbejdsanordninger, som fastholdte herre-slave-forholdet.¹³⁹ Denne tavshed synes i øjenfaldende, da Løkke kort forinden anerkendte slaveriet og hvilket mørkt kapitel, det er for dansk historie. Fraværet må dog forstås i talens kontekst: der tales for et publikum, som allerede er bekendt med historien, og som dermed overflødig gør en længere historisk udredelse – det betyder dog ligeledes, at forudsætningen for at landene deler historien nødvendigvis må være, at perioden komplementeres i danske erindringspraksisser, hvor postslaveriet fylder mindre i historiebevidsthederne. Hvis fortællingen om Fireburn ikke eksisterer i Danmark, reduceres Løkkes heltesnarrativ, som her udelukkende består af vestindiske aktører, til en fortælling om helte, der modsatte sig en tavs, ikke-ankendt undertrykkelse. Levevilkårene, beskrevet som "[the] appalling living conditions", bruges i højere grad til at hylde aktørdronningerne og deres betydning, end det bliver en angrende anerkendelse af de dansk-skabte forhold. Denne tilbagevendende hyldest i erindringspraksissen reducerer eller glemmer dermed danskernes involvering i den undertrykkelse, som betingede oprøret.

---

¹³⁸ 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Transfer Day på St. Croix, 31. marts 2017'.

¹³⁹ Marsh, 'A Socio-Historical Analysis of the Labor Revolt of 1878 in the Danish West Indies', 336.

Om de tre queens slutter Løkke, "Imprisoned in Denmark, right next to the Danish parliament!"¹⁴⁰ Her afrunder Løkke med at vedkende sig den danske undertrykkelse og overmagt, da erindrungen næsten som skæbnens ironi afsluttes med kvindernes indespærring klods op af det, de oprindeligt søgte at nedkæmpe. Historien om Fireburn starter og slutter dermed hos de tre queens. En fortælling som forudsætter kendskab til kontekst, og som set fra et fælleshistorisk perspektiv nødvendiggør at historien om Fireburn uddybes andetsteds.

Om arbejderstrejken bruger Løkke mere taletid, "Patriots like David Hamilton Jackson. A teacher and idealist, who dedicated his life to improve the conditions for the people of St. Croix by peaceful but passionate means."¹⁴¹ I tilfældet med arbejderstrejken synes Løkkes brug af aktørnarrativ bedre udnyttet. Selvom sejren afhang af en samlet arbejderbefolkning og flere forhandlingsparter, var arbejderstrejken i høj grad opnået og drevet af Hamilton Jackson, som via sin avis skaffede opbakning og betydning til fagforeningen.¹⁴² At Løkke vælger at karakterisere Hamilton Jackson som en patriot er dog bemærkelsesværdigt. Ikke nødvendigvis fordi Hamilton Jackson ikke skulle have haft kærlighed for sit land, men fordi netop spørgsmålet om land og nationalitet var anledningen til Løkkes tale: At Danmark solgte øerne til USA. Salget redefinerede betydning af patriot, hvorfor Løkkes brug synes påfaldende (særligt med tanke på at salget optager en relativ lille del af talen). Løkkes brug af patriotisme bliver dermed enten en indirekte anerkendelse af Danmarks tidligere overmagt – at have beføjelserne til at sælge et land, uden at rådgive sig med øernes befolkning – eller som en manglende anerkendelse af betydningen (herunder også den identitetsmæssige betydning) af Jomfruøernes overdragelse til USA.

Løkke fortsætter, "The story goes that when David Hamilton Jackson once criticized the Danish Governor in a harsh tone, the Governor replied by calling Jackson a dreamer. This was probably meant as an insult – but isn't it rather a badge of honor?"¹⁴³ At forholdet var anspændt mellem Hamilton Jackson og den danske guvernør, Christian Helweg-Larsen, er der ingen tvivl om, og understreges også i Inge Evald Han-

---

¹⁴⁰ 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Transfer Day på St. Croix, 31. marts 2017'.

¹⁴¹ 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Transfer Day på St. Croix, 31. marts 2017'.

¹⁴² Poul Erik Olsen, 'Mellem Danmark Og USA 1879-1960', i *Vestindien: St. Croix, St. Thomas Og St. Jan* (København: Gad, 2017), 336–40.

¹⁴³ 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Transfer Day på St. Croix, 31. marts 2017'.

sens specialeafhandling *Den sociale uro på St. Croix 1915-16* (1981). Modviljen hos Helweg-Larsens og planterforeningen var så stor, at Hamilton Jackson blev forment adgang ved de afsluttende forhandlinger mellem planter- og arbejderfagforeningerne.¹⁴⁴ At Løkke vender kritik til kompliment virker dermed til at delegitimere romantiske fortidsforståelser og som en anerkendelse af legitimiteten af Hamilton Jacksons sag. Men fremstillingen reducerer igen narrativet og slører omstændighederne omkring arbejderstrejken – for vel var Hamilton Jackson en dreamer, men den officielle erindringspraksis dyrker ikke erindringerne om samfundet og betingelserne, som forstrede denne dreamer. Helten, der modsatte sig det danske styre, hyldes men slører som resultat samtidigt den danske fortid, hvori opgør mod undertrykkelse var nødvendige for progression.

Afsluttende om Hamilton Jackson slutter Løkke inspirerende af, “Only when we dare to dream of a brighter future will the beacons of freedom be at sight. This was the case for Mr. Hamilton Jackson. And that is the case for us all.”¹⁴⁵ Derved udfylder aktør- og heltennarrativet alligevel et formål – at lade disse helte fungere som inspiration til fremtidige generationer i både Danmark og på Jomfruøerne. Ud fra dette perspektiv er det ikke uden mening at dyrke heltens betydning for historiens gang og udvikling, men i den sammenhæng, at det skal virke til at understrege landenes fælles historie i en ikke-konsensusbundet sammenhæng, må narrativerne komplimenteres med en bredere forståelse for at forhindre historier om heltefigurer uden modstandere eller modgang.

Heltennarrativerne har en overordnet betydning for det historiske ‘plot’, som udgør narrativerne, idet disse aktørers kamp mod undertrykkelse repræsenterer højdepunkterne i opgøret mod overmagten. Hvor det historisk viser sig, at undertrykkelsen fortsætter på trods af oprør og modstand, formår disse heltennarrativer at dyrke sejrene, som virker forglemmende for mellemprioderne. Idet Løkke drager på disse aktører som en tilkendegivelse af fælles historie, defineres en konsensusøgende erindringspraksis som orienterer sig mod vestindiske virke og skaber tavshed om undertrykkelse. Erindringspolitisk synes det, at Løkke søger væk fra den fortid, han samtidig vedstår sig i talen. Dette må igen forstås ud fra, at Løkke forventeligt holder talen for

---

¹⁴⁴ Inge Evald Hansen, ‘Den Sociale Uro På St. Croix 1915-16, Specielt Med Henblik På Den Af David Hamilton Jackson Ledede Strejke i Januar-Februar 1916, Og Udvalgte Danske Avisers Behandling Heraf’ (Aarhus Universitet, 1981), 35–36.

¹⁴⁵ ‘Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Transfer Day på St. Croix, 31. marts 2017’.

modtagere, som er bekendte med historien. Den officielle erindringspraksis udgøres derfor ikke nødvendigvis af de førnævnte vestindiske højdepunkter, men forudsætter et dansk erindringsgrundlag for at skabe legitimitet omkring denne fælles historie.

7.2.2 Folkeskolens uklare fællesskab

De knap 70 år som forløb efter slaveriets afskaffelse frem til salget af øerne er i undervisningsmaterialet overordnet set fattigt beskrevet. Oftest er det en kort beskrivelse af de helt overordnede tilstande og livsbetingelser, de frigjorte folk oplevede umiddelbart efter emancipationen, før emnet springer frem til salget af øerne. Ligesom i afsnittet om slaveriets afskaffelse vil den følgende analyse som hovedregel inddrage undervisningsmaterialerne i den rækkefølge, eleverne forventeligt vil blive introduceret til det. I tilfælde, hvor materiale fra emancipationsafsnittet ikke benyttes, skyldes dette, at perioden ikke har været nævneværdigt belyst.

3.-6. klasse

For mellemtrinene er fremstillingerne om efterslavetiden sparsomme. Det fysiske materiale i *Sigurds Danmarkshistorie* indeholder intet om perioden. I videomaterialet fortæller Barrett dog afsluttende om emancipationen "Sådan endte et af de mest uhyggelige kapitler i Danmarkshistorien"¹⁴⁶, og periodiserer dermed dansk kolonihistorie således, at 'uhyggelighederne' var betinget og skabt af slaveriinstitutionen mere end af det menneskesyn som lå til grund for slaveriinstitutionen. Selvom Barretts målgruppe nødvendigvis også må have for øje – at en 3.-4. klasse ikke kan forventes at være bekendt med hele den Dansk Vestindiske historie – skaber denne periodisering alligevel betingelserne for en diskurs om Danmark som en kolonimagt, hvis moralske kompas blev kalibreret ved emancipationen, og som siden emancipationen har dyrket ligestilling og det harmoniske fællesskab. En institutionaliseret diskurs som derved fortsætter venlighedstanken. Selvom venlighed her erstattes af en form for ligesindethed, er grundideen den samme: at danskernes behandling af den afrocaribiske befolkning skulle være særligt god.

I Holms *De Vestindiske Øer* er der om forholdene efter slaveriet kun få linjer. Her skriver hun, "Nu var slaverne fri. Men de fik det ikke bedre. Før gav deres ejer dem mad og et sted at bo. Nu skulle de selv skaffe alt", før hun vender tilbage til von Schol-

---

¹⁴⁶ Barrett, *Kapitel 22: Dansk Vestindien*, pt. 11:15.

ten, som ikke kunne gøre både hvide og sorte glade.¹⁴⁷ Der er flere måder at tolke dette korte afsnit på. En tolkning er en nostalgisk erindring om, at det var bedre eller simple under slaveriet. Denne venlighedsformulering er dog ikke videre afspejlet i Holms bog, som eksempelvis forinden omtaler både piskning af slavegjorte og adskillelse af slavefamilier.¹⁴⁸ At Holm derfor i højere grad bruger sammenligningen mellem slaveriet og efterslaveriet, bør derfor snarere tolkes som en eksemplificering på den videre fortsatte undertrykkelse. Holm anerkender altså, at man ikke kan afslutte historien om undertrykkelse ved emancipationen. At Holm vælger at inddrage von Scholten synes dog bemærkelsesværdigt, idet hans rolle på øerne var udspillet efter emancipationen. Holm nævner, at von Scholtens døde få år efter i København¹⁴⁹, men sætter ham alligevel i umiddelbar forbindelse med de efterfølgende sociale forhold på øen. En sammenhæng som er svær at forsvare på et historisk grundlag. Selvom Holm ikke skaber den historiebevidsthed, som Løkke henviser til i sin tale, fungerer Holms' korte fremstilling alligevel til at komplimentere dele af fraværet, som eksisterer i den officielle erindringspraksis og skaber en helt overordnet forståelse af den videre undertrykkelse.

Således findes den officielle erindringspraksis ikke i mellemtrinene, ej heller udbygges en historiebevidsthed, som kan udfylde store dele af den indforståede historie, som blev udeladt i talen. Fundamentet for fælles historie synes derfor ikke at være tilfældet for mellemtrinene – tværtimod sker der i tilfældet med Barretts fremstilling en periodisering, som adskiller datidens menneskesyn og dansk ansvar fra undertrykkelse, idet kun slaveriet problematiseres. Holms fremstilling modvirker dog den plotstruktur, der opbygges i Løkkes erindringspraksis, idet Holm fremhæver levevilkårene for den frigjorte befolkning.

7.-9. klasse

I udskolingens undervisningsmateriale synes fremstillingerne overordnet at være opmærksomme på, at emancipationen ikke nødvendigvis blev afslutningen for undertrykkelse, og komplimenterer i varierende grad den officielle erindringspraksis.

Selvom Buttenschøn og Ries kort belyser forholdene på øerne efter slaveriet og anvender samtidige danske avisudklip til at fremstille danskernes usympatiske forståelse for de frigivne afrocaribere, er det kun Døygaaards *Danmarks fjerne kolonier i syd*

---

¹⁴⁷ Holm, *De vestindiske øer*, 22.

¹⁴⁸ Holm, 14, 18.

¹⁴⁹ Holm, 22.

og nord, der er udgivet før historiekanonens indførsel i 2006, som videre undersøger postslaveriet. Døygård beskriver, hvordan "... slaveriet i praksis [blev] afløst af et stavnsbånd i "frihed". I stedet for at være slaver var de sorte blot blevet en slags "løn-slaver".¹⁵⁰ Inklusionen af arbejdsanordningerne komplimenterer den officielle erindringspraksis, idet den både skaber kendskab til videre undertrykkelse, men også hvorledes det administrativt blev systematiseret – og dermed vished om det danske ansvar, som anerkendes i den officielle erindringspraksis. Om Fireburn fortæller Døygård kort om de kvindelige oprørsledere med en kort præsentation af Queen Mary.¹⁵¹ Med fremstillingen om både sociale forhold frem til Fireburn og selve oprøret formår Døygård at udbygge den officielle erindringspraksis med aspekter, som i Løkkes sammenhæng er indforståede. Fælleshistorien nås derved gennem forståelse for både vestindiske aktører og danskskabt undertrykkelse.

Alligevel er både Døygårds og Buttenschøn og Ries' fremstillinger karakteriseret af tavshed i det omfang, at de ikke dækker hele perioden frem til arbejderstrejken. Sociale forhold og udrejsebesværligheder omtales ikke, ligesom betingelserne for og selve arbejderstrejken og implikationerne af denne heller ikke nævnes. I fraværet skabes glemsel, som redefinerer historien, og periodiserer undertrykkelsen og uligheden til fortællingernes afslutning. Om end denne periodisering ikke skiller ligeså tydeligt som i Barretts tilfælde, begrænser udeladelsen af det videre forløb mulighed for genkaldelse i sammenhæng med erindringsfællesskabet. Disse fremstillinger er derfor ikke fuldstændig forenelige med den officielle erindringspraksis.

Fremstillingen om perioden efter 1848 præges dog ikke altid af undertrykkelse. Dette ses eksempelvis i Rønns *Danmarks Tropekolonier*, som om emancipationens efterforløb skriver,

"Frigivelsen gjorde dog ikke livet lettere for den sorte befolkning. Som slaver var de i det mindste sikret de daglige fornødenheder. De havde ganske vist ikke deres frihed, men det var de færreste slaveejere, der havde en interesse i at tage livet af deres slaver. Dertil var de ganske enkelt for dyre."¹⁵²

---

¹⁵⁰ Døygård, *Danmarks fjerne kolonier i syd og nord*, 59.

¹⁵¹ Døygård, 59.

¹⁵² Rønn, *Danmarks tropekolonier*, 30.

Med denne beskrivelse synes Rønn at fortsætte diskursen fra sin fremstilling om emancipationen og antyder, at den sorte befolkning havde krævet deres frihed på et tidspunkt, hvor de ikke var beredt på at få den – at de i virkeligheden nok havde haft et lettere liv som slavegjorte, fordi de da var sikret kost og logi. På den måde afspejler Rønns fremstilling de samtidige danske, uforstående reaktioner, som blev præsenteret i Buttenschøn og Ries' fremstilling.

En lignende beskrivelse findes i *Dansk Vestindien – en fortælling om en svunden tid*, hvor Rønn skriver:

"Afskaffelsen af slaveriet betød dog ikke, at slaverne blev stillet meget bedre. En slaveejer havde som nævnt en vis interesse i at holde sin slave i live. Den dag slaven bliver fri og blev til en lønarbejder, havde de tidligere slaveejere ikke længere den interesse."¹⁵³

Selvom Rønns fremstillinger på visse områder ligner den, som fandtes hos Holm, synes ordlyden og den umiddelbare bagatellisering af slaveriet så markant, at den nødvendigvis læner sig mod en tolkning, som er kontradiktorisk med budskabet i den officielle erindringspraksis, og som nærmer sig en kontroversiel slaveejer-sympatisk retorik. Denne tolkning bekræftes yderligere af Rønns argument fra slavetiden om, at ikke alle slavegjorte trods undertrykkelse "levede under totalt ringe kår."¹⁵⁴ Hvor der i det øvrige materiale synes at have været enighed om historiens orientering i både den officielle erindringspraksis og undervisningsmaterialer, synes Rønns fremstillinger at modarbejde fælles historie og erindringsfællesskab, da erindringsgrundlaget bagatelliserer undertrykkelse og er uvidende om begivenhederne i henholdsvis 1878 og 1915-16.

Det bør ligeledes påpeges, at de daglige fornødenheder, som den sorte befolkning nu selv måtte arbejde sig til, ligeledes blev besværliggjort af den hvide befolkning, som med arbejdsanordningerne "lønslavegjorde" dem (for at bruge Døygaaards udtryk). Dette aspekt negligeres ligeledes af Rønn, som forklarer, at den sorte befolkning formentligt havde stået bedre, hvis ikke sukkerroen var opdaget næsten samtidigt i Europa¹⁵⁵ – en faktor som afgørende har haft økonomisk betydning, men som ikke forklarer den fortsatte undertrykkelse, de hvide udøvede mod den sorte befolkning. De afrocaribiske levevilkår efter emancipationen forklares dermed som en kombination af

---

¹⁵³ Rønn, *Dansk Vestindien*, 28.

¹⁵⁴ Rønn, 28.

¹⁵⁵ Rønn, *Danmarks tropekolonier*, 30; Rønn, *Dansk Vestindien*, 29.

en selvforskyldt undergang, hvor friheden blev krævet, før tiden var moden og betinget af ydre økonomiske rammer. Selvom der er elementer af Rønns fremstillinger, som givetvist har haft historisk betydning, isoleres disse fra øvrige omstændigheder, og fremhæves som primære udslagsgivende kræfter. Rønns fremstillinger bliver dermed, med deres fravær af historisk forløb og misvisende kausalitetspræsentation symptomatisk på en romantisk forestilling om efterslavetiden og er uforenelig med den officielle erindringspraksis.

I undervisningsmaterialet for de ældste elever sker der en udbygning af erindringsgrundlaget omkring Dansk Vestindien via elevaktiviteter. I *Da Danmark var en slavenation* bliver der opfordret til elevernes egne refleksioner og kritiske sans. Her bliver der under overskriften "Fra frihed til fattigdom" fortalt om både arbejdsanordningerne og deres effekt på den "frie" sorte befolkning, ligesom den præsenterer Fireburn. Her lyder arbejds- og diskussionsspørgsmålene eksempelvis "Hvad var det for en frihed, slaverne fik?" og "Diskuter, om I mener, at slaverne fik værre eller bedre levevilkår i de første år efter slaveriets afskaffelse?"¹⁵⁶ Disse giver sammen med bogens fremstillinger eleverne mulighed for at danne et reflekteret erindringsgrundlag af perioden fra 1849-1878 og afspejler en historiekultur med åbne rammer for fortidsfortolkninger. Eleverne får mulighed for at forstå, hvad der motiverede eller tvang arbejderbefolkning til oprør. Det er en væsentlig udbygning af den officielle erindringspraksis, da mellempromiden udforskes. Som med det øvrige materiale når fremstillingen dog ikke videre end til Fireburn, og mangler altså sidste tredjedel af den fælles historie. Selvom kendskab ikke opnås for hele perioden, fordrer elevdeltagelsen dog en åben historiekultur, som rummer og sammenholder vestindiske udviklinger med danske.

Som det eneste undervisningsmateriale i folkeskolen formår 1917 – *Da Danmark solgte Dansk Vestindien* at favne hele rammen for den officielle erindringspraksis, og bruger efter en fremstilling af Fireburn (med kun et begrænset fokus på oprørsdronningerne) et afsnit på at fortælle om Hamilton Jackson, som fokuserer mere på Hamilton Jacksons bevægelse end selve arbejderstrejken.¹⁵⁷ Bogen som erindringsgrundlag besidder de fornødne betingelserne for bred fælles historie og fungerer som bindeled mellem en fjern dansk kolonifortid og en folkeskoleklasse, som løbende via opgaver og nuancerede fremstillinger er i stand til at genkalde erindringen om Dansk Vestindien efter emancipationen. Ligeledes muliggør bogen at skabe et erindrings-

---

¹⁵⁶ Peters, Brunbech, og Poulsen, *Da Danmark var en slavenation*, 44–48.

¹⁵⁷ Halberg og Christensen, 1917, 46–47.

grundlag med den nødvendige indsigt og bevidsthed, som Løkke italesætter til at kunne begå sig i erindringsfællesskabet med forståelse for både vestindisk og dansk historie og disses betydninger for nutidens identitetsskabelse. Halberg og Christensens muliggør således etableringen af et erindringsfundament i folkeskolen, som ikke kun forener sig med den officielle erindringspraksis, men som søger omkringliggende omstændigheder og betingelser, således at aktørerne ikke isoleres fra den virkelighed, de befandt sig i.

Overordnet set for udskolingen rangerer materialet fra erindringsdannende tekster, som giver eleverne redskaberne til at begå sig i et internationalt erindringsfællesskab mellem Jomfruøerne og Danmark til den modsatte ende, som i værste fald udtrykker sympati for slaveejerne og fastholder en nostalgisk romantisering af koloni- og (efter-)slavetiden. Udover 1917 formår det øvrige undervisningsmateriale ikke at etablere erindringer omkring hele efterslavetiden. Det øvrige undervisningsmateriale formår dog oftest at fungere komplimenterende for den officielle erindringsdannelse, dog uden at bekræfte Løkkes italesættelse af dansk historiebevidsthed.

* * *

Fra de observerbare tavsheder om perioden efter slaveriet kan der argumenteres for, at historiekanonens rammesættelse omkring slavehandlens afskaffelse har haft en begrænsende effekt på undervisningsmaterialets periodisering og fremstilling af perioden efter 1848. Når Løkke anerkender den danske fortid og henviser til fælles historie og dansk erindringspraksis, forudsætter disse aspekter, at danskernes historiebevidsthed ligeledes genkalder denne fortid. Som konsekvens synes der at være diskrepans mellem Løkkes italesættelse og de øvrige officielle bekendtgørelser, idet historiekanonens ikke søger samme erindringsgrundlag, som det der er udgangspunktet for fælleshistorien, ligesom historiekanonens heller ikke i forbindelse med slavehandlens ophør videre opfordrer til et opgør med tidligere romantisering. Fraværet og glemslen om efterslavetiden i folkeskolen betyder, at den officielle erindringspraksis nødvendigvis må udøves eller udbygges andetsteds for at legitimere Løkkes henvisning til erindringsfællesskab.

7.2.3 Ungdomsuddannelsernes snævre udvalg

På ungdomsuddannelserne er hele perioden frem til salget kun fremstillet i Halberg og Coleys *Dansk Vestindien – fra dansk koloni til amerikansk territorium*. De socioøkonomiske skifte efter emancipationen frem til 1878 gennemgås og sammenholdes med et

brev fra Dansk Vestindien i 1871 fra en ukendt afrocaribisk kvinde, som står uden et sted at bo eller arbejde.¹⁵⁸ Brevet giver et unikt indblik i nogle af de udfordringer den afrocaribiske befolkning kunne opleve i perioden – en kilde som virker både til at bryde med de dominerende danske kilder, som ofte anvendes i undervisningsmaterialerne (fordi disse danske kilder udgør størstedelen af det tilgængelige kildemateriale for perioden), og til at konfrontere eleverne med det samfund og de vilkår, som den sorte befolkning levede i.

Om Fireburn fremstilles både oprørets forløb, det retsmæssige efterspil efterfulgt af et nærmere fokus på de tre oprørsdronninger. Her fortæller Halberg og Coley om oprørsdronningernes betydning for oprøret og deres videre skæbne i både Danmark og Vestindien. Væsentligt er, hvordan kvindernes betydning for Jomfruøernes historie og nationalidentitet bevidstgøres. Dette fordrer en forståelse for de motiver, som ligger til grund for den officielle erindringspraksis og udgangspunkt for fælles historie, idet fortællingerne sættes ind i en nutidig ramme. Skellet mellem historisk faktualitet og erindringer (herunder også en anerkendelse af erindringernes glemsel) bevidstgøres, ligesom der søges forklaringer på, hvorfor nogle dele i dag udgør en særlig del af erindringsgenkaldelserne. I forhold til den officielle erindringspraksis udbygger Halberg og Coley i selve fortællingens struktur dermed ikke kun indsigt i de tavsheder, der eksisterer i den officielle erindringspraksis, men også en kritisk forståelse for de aktørdominerede narrativer (således at aktørerne kan placeres i forhold til den tid, de levede i og som en del af en større bevægelse). Ligeså vigtigt er det dog, at fremstillingerne i det omfang de berører samme emner som talen, er forenelig med den officielle erindringspraksis, og fungerer som et bindeled for fælleshistorien. Som det også var tilfældet med Buddhoe, omtaler Halberg og Coley igen den danske historieskrivning om de vestindiske aktører. Her fortælles der, hvordan der har været en tendens til at fremstille Mary Thomas som en "drikfældig, løgnagtig og voldelig [person] med tidligere politisager bag sig."¹⁵⁹ Selvom denne historieskrivning ikke på samme måde skabte røre, som var tilfældet med Buddhoe, er det evident, at Halberg og Coley i en sammenhæng med erindringsfællesskabet søger at udruste eleverne med værktøjer til kritisk erindring – særligt med henblik på hvordan forskellige historietraditioner har fremstillet fortiden, og hvordan eleverne gebærder sig i et internationalt erindringsfællesskab med respekt for både danske og jomfruøske historiebevidstheder.

---

¹⁵⁸ Halberg og Coley, *Dansk Vestindien*, 100.

¹⁵⁹ Halberg og Coley, 106.

På forlagets hjemmeside har Halberg og Coley desuden inkluderet et uddrag fra en unavngivet tekst fra U.S. Virgin Island's Department of Education, som benyttes i undervisningssammenhæng i U.S. Virgin Island high schools. Her afspejler det korte uddrags underkapitler overensstemmelse med Halberg og Coleys fremstilling, selvom den tenderer mod et stærkere aktørperspektiv. Om Fireburn skrives,

"On Contract Day in 1878 four women on St. Croix, traditionally called queens, organized a revolt to demand all plantations pay the same or better than the St. Croix Central Factory and to repeal the Labor Act of 1849 that kept workers in serf-like conditions."¹⁶⁰

At kvinderne her skulle have planlagt oprøret er interessant og fungerer i indeværende speciale både som en indikation for, hvordan Fireburn i Jomfruøernes undervisningssituationer formidles, men også hvordan Halberg og Coley søger at udnytte de forskellige perspektiver til at udvide elevernes forståelse og udfordre ideen om en konsensusbundet fælles historie. Uddraget tilskriver aktørerne en rolle og betydning, ligesom Løkke gjorde det i sin tale, som ikke nødvendigvis er fuldstændigt historisk funderet. Om det er intentionelt eller ej, synes Halberg og Coley med uddraget netop at tydeliggøre, hvordan fremstillinger og perspektiver kan variere afhængigt af nationalitet, og at en forening af historien – som en homogen fælles historie – ikke er realistisk. Dette er ikke et argument for, at Løkke med henvisning til fælles historie nødvendigvis argumenterede for kollektiv erindring og konsensus. Alligevel indikerer Løkkes erindringspraksis, at fælles historie som begreb er mere teoretisk, end den er praktisk.

I forbindelse med arbejderstrejken præsenteres Hamilton Jacksons person og ambitioner sammenholdt med de økonomiske betingelser, han agerede ud fra. Afsnittet afspejler i korte træk fremstillingen fra det indledende afsnits redegørelse (se 7.1.3 *Fra Fireburn til arbejderstrejke*). Selve arbejderstrejken og de resultater, de frembragte, er dog kun kort beskrevet – vigtigere for Halberg og Coley synes det at have været at fokusere på den magt, arbejderne skabte hos dem selv. På trods af at arbejderstrejken måske mere end de øvrige begivenheder, centrerer om én person, søger Halberg og Coley fortsat at nuancere aktørnarrativet og fremhæver i fremstillingen også

---

¹⁶⁰ 'Tekst 56 - The Fireburn i Nutidig Virgin Islands-Undervisning', 56, tilgået 1. maj 2019, <http://www.his2rie.dk/kildetekster/dansk-vestindien/tekst-56/>.

skræddermesteren Cornelius Crowe som en vigtig person for arbejderbevægelsen.¹⁶¹ Således synes der generelt at være en bevidsthed om ikke at reducere fortællingen til enkeltpersoner. Denne tilbagevendende fremstilling om aktører, samfund, kultur og tendenser betyder, at Halberg og Coley gør sig så uafhængig af den officielle erindringspraksis, at Løkkes tale på trods af en anerkendelse af de bevidste udeladelser grundet det indforståede publikum sammenligneligt ikke forener sig. Til det er talen for unuanceret og for orienteret mod vestindiske højdepunkter, som mangler tilkendegivelse af de årtier-lange mellemp perioder med undertrykkelse.

På trods af den nuancerede og postkoloniale fremstilling i erindringsfællesskabet er erindringsgrundlaget stærkt betinget. De væsentligste forudsætninger for elevernes eksponering til emnet er en underviser, som anser emnet tilstrækkeligt relevant, og at underviseren samtidig har adgang til det relevante materiale. Betydningen af disse betingelser vil fremhæves i følgende afsnit.

---

¹⁶¹ Halberg og Coley, *Dansk Vestindien*, 107.

7.3 Hvad er formålet?

Herunder vil danske undervisningsmaterialer sammenlignes med det tilgængelige materiale fra Jomfruøerne. Disse vil fungere som udgangspunkt for en videre diskussion om Løkkes erindringspraktiske formål og udgangspunktet for fælles historie.

En væsentlig forskel fra emancipationen, er at hændelserne ved Fireburn og arbejderstrejken udelukkende skabtes og defineres af afrocaribiske aktører. Derfor er det interessant at undersøge, hvordan disse fremstilles sammenlignet med emancipationsfortællingerne. Udviklingen i formidlingen af emancipationsfremstillingerne, som i stigende grad orienterede sig mod en anerkendelse af vestindisk udslagsgivende kraft, er sværere at identificere i samme materiale med henblik på begivenhederne efter 1848. Karakteristisk for emancipationen var, at der tidligere har eksisteret en historietradition, som der i dag aktivt tages afstand fra – en udvikling som nødvendigvis skaber historieskrivning som konsekvens af afstandstagen fra tidligere formidlingerne. Om efterslavetiden har der dog ikke på samme måde været en historietradition at bevæge sig væk fra. Denne ikkeeksisterende historietradition kan eksempelvis tydes i sammenligningen mellem emancipationen og Fireburn: hvor emancipationen ofte var aktørdreven, er Fireburn i højere grad reduceret til mere overordnede fortællinger, hvor oprørsdronningerne anerkendes og beskrives, men ofte som en separat beskrivelse fra selve oprøret. I danske traditioner er der altså en tendens til at adskille aktørnarrativ fra den øvrige kolonihistorie. Denne forskel kan ikke identificeres i den officielle erindringspraksis, som i højere grad synes at orientere sig mod vestindiske erindringspraksisser.

Kontrasterende med særligt folkeskolens fremstillinger, dyrkes aktørnarrativet i højere grad i Hills *Clear De Road*. Modsat de danske fremstillinger er Hills perspektiv nedefra og fortæller om de dårlige forhold og disses betydning for den afrocaribiske befolkning. Aktørernes og oprørernes iscenesættelse, som mangler i det danske materiale på grund af adskillelsen mellem aktør og samfund, bliver i *Clear De Road* udgangspunktet for fortællingen om Fireburn, som fortælles som en førstehåndsoplevelse af en unavngivet bedstefar til sit barnebarn. Bedstefaren fortæller om et stort oprør med ildspåsættelser i byer og på plantager, alt i mens de blev bekæmpet af øernes soldater. Bedstefaren understreger for sit spørgende barnebarn, at det ikke var en spændende eller opløftende oplevelse, men en nødvendig kamp. Dette som et argument for, at oprøret skal huskes for dens omstændigheder og resultater – en kamp for overlevelse og genvinding af ære og almene menneskerettigheder – og ikke som en fest eller et

udtryk for opgejlede oprørere.¹⁶² Modsat den officielle erindringspraksis søger Hill dog ikke et heltenarrativ og tildeler ikke æren for oprørets forløb eller succes til en eller flere ledes arbejde. Om lederne fortæller bedstefaren dog, "We had many leaders in the Fireburn. Three of the best were women"¹⁶³, efterfulgt af en kort introduktion af de tre queens. Hill formår derved i sin fremstilling både at favne individets og kollektivets betydning. Tillige er dette forløbs præsentation et udtryk for at efterslave-tidens aktørnarrativ hverken i danske eller vestindiske sammenhænge forener sig med den forsimplede udgave i den officielle erindringspraksis, som i højere grad forcere en erindringspraksis om Jomfruøernes helte og historiske højdepunkter. Uligheden mellem fremstillingernes fokus i henholdsvis danske og jomfruøske materialer understreger ligeledes, at et fællesskab med udgangspunkt i fælles historie må baseres på en ikke-konsensusøgende erindringspraksis, idet forskellige nationaliteter nødvendigvis tolker fortiden forskelligt.

Det væsentlige for Hills fremstilling sammenlignet med dansk undervisningsmateriale er, at historiens forskellige betydninger tydeliggøres. I Danmark, hvor der ikke er samme historietradition og historiebevidsthed, er perioden efter 1848 oftest en uklart afgrænset og defineret periode. Hills fremstilling levendegør begivenhederne. Fortællingen betinger indlevelse og medfølelse og udtrykker dermed en erindringspraksis, som i højere grad end de danske fremstillinger søger at virkeliggøre fortiden. Ud fra denne tolkning kan der yderligere argumenteres for, at Hills fremstilling i en nationalidentisk sammenhæng søger at understrege vestindisk virke. Med henvisning til bedstefarens pointe om at huske oprøret som en nødvendighed efter årtiers undertrykkelse, problematiserer Løkkes højdepunkts-prægede narrativ, idet fortællingerne ikke inkluderer mellemprioderne med denne undertrykkelse. Den officielle erindringspraksis bliver en hyldest uden en klar bevidsthed om, hvad der hyldest.

I pensumoversigten fra St. Croix High School ses det ligeledes, at efterspillet fra de vestindiske opgør diskuteres i undervisningen med henblik på de nye udfordringer og betingelser, som blev skabt i kølvandet efter hvert oprør. Dette fungerer igen som en indikation på, at Løkkes heltenarrativ afspejler tavshed om fortidens virkelighed. Hill og pensumoversigten understreger derved igen de praktiske kompleksiteter i argumentet om fælles historie, og udfordrer validiteten af at søge denne. På trods af Løkkes heltedyrkelse synes de mere specialiserede undervisningsværker at imødekomme

---

¹⁶² Hill, *Clear De Road*, 152–60, 163–64.

¹⁶³ Hill, 161.

fortidsfortolkninger med respekt for de forskellige situationer, Jomfruøerne og Danmark henholdsvis befinder sig i.

* * *

Selvom enkelte fremstillinger bredde og dybde om Dansk Vestindien efter 1848 kunne indikere begyndelsen på en øget bevidsthed om denne periode af den danske kolonihistorie, er undervisningsmaterialet hovedsageligt karakteriseret af fravær. Hvor emancipationen havde både handlingsforløb og relevante personer beskrevet, er begivenhederne efter 1848 hovedsageligt svundet hen til enkelte bemærkninger om dårlige vilkår og et kort afsnit om salget af øerne. Dette synes imidlertid iøjnefaldende, da disse efterfølgende begivenheder netop fungerer i Løkkes tale til at eksemplificere, hvordan Danmark og Jomfruøerne i dag kan være fælles om historien. Diskrepanser mellem undervisningsmaterialerne og den officielle erindringspraksis understøtter kritikken om hvorvidt der kan opnås historisk (selv-)indsigt i hyldesten af de individer, danskerne historisk set undertrykte. En del af forklaringen til de manglende fremstillinger i folkeskolen må findes i Undervisningsministeriets historiekanon – at de fleste fremstillinger afsluttes ved slaveriets afskaffelse, synes derfor som en logisk slutning på kanonpunktet og den danske kolonihistorie. Ligeledes forklarer denne opdeling hvorfor undertrykkelsen på institutionelt plan periodiseres så det følger slaveriet. Fortrængningen, som opstår som resultat af denne periodisering, får den konsekvens, at der uanset fremstillingens tendenser opstår en misforståelse omkring den danske kolonitid og dermed en frakobling fra den erindringspraksis, der udøves i Løkkes tale. Her er ikke tale om kollektiv erindring og erindringskonsensus: erindringen eksisterer simpelthen ikke, og gør derfor fortidsgenkaldelse umulig. Historiekanonen skaber ikke rammerne for at imødekomme erindringsfællesskabet mellem Danmark og Jomfruøerne, fordi der i aktiviteten at erindre sammen ikke genkendes en vestindisk fortid.

Budskabet i Løkkes tale er således uklart – for hvem taler han til, når han taler om fælles historie? Som de få glimt ind i Jomfruøernes undervisningsmateriale har vist, er der forventeligt en grundigere og mere detaljeret tilgang til perioden efter slaveriet. Det er også overvejende perspektivet nedefra som dominerer disse fremstillinger. At vi har fælles historie må derfor ikke opfattes som en ide om, at historien i Danmark og Jomfruøerne er identiske eller deler perspektiv – men bliver alligevel i Løkkes tale et udtryk for, at den danske historie i dag i højere grad inspireres af jomfruøske narrativer end tidligere. Løkkes rammesætning med den officielle erindringspraksis, som

erindrer historierne om Queen Mary, Queen Agnes, Queen Mathilde og David Hamilton Jackson, må formodes at basere sig på en eksisterende dansk historiebevidsthed, idet denne erindringspraksis ellers står som en skrøbelig facade uden egentligt indhold. Dog synes denne erindringspraksis først for nyligt at syne i undervisningssektoren – og selv i akademiske sammenhænge argumenterer Simonsen for, at efterslavetiden er et ofte overset emne i faghistoriske kredse.¹⁶⁴

Emnet er helt overordnet stærkt betinget af både undervisere og tilgængeligt undervisningsmateriale. Elevernes eksponering til perioden efter slavehandlen kan ikke antages som en selvfølgelighed, ligesom en motiveret underviser ikke nødvendigvis kan forvente at finde undervisningsmateriale, som gennemgår hele perioden frem til salget. At undervisningsmaterialet overordnet kun i begrænset omfang formår at introducere eleverne for elementer i den officielle erindringspraksis, synes dermed at udhule betydningen af erindringsfællesskabet og invaliderer essensen i Løkkes tale. I bedste fald formår undervisningsmaterialet at skabe et erindringsgrundlag, som i en kvalitativ sammenligning med den officielle erindringspraksis besidder en dybere og bredere forståelse af historien. Den mere forventelige situation for de elever, som introduceres til perioden efter slaveriets ophør, er brudstykker af en fortælling, der delvist forener sig med den officielle erindringspraksis, men kun overordnet får en fornemmelse af efterslavetidens undertrykkelse. Den 'gode' fortælling om Dansk Vestindien er så tilstrækkeligt betinget, at det med rimelighed kan konkluderes, at historien ikke fortælles alene i kraft af undervisningsmaterialer. Grundlaget for den officielle erindringspraksis må derfor findes andetsteds end i danske folkeskoler og ungdomsuddannelser.

---

¹⁶⁴ Simonsen, 'Fortiden i Nutiden', 41.

8 Salget af øerne

Selvom salget af Dansk Vestindien ikke indgår i den officielle erindringspraksis, er det alligevel et relevant emne at undersøge, fordi 100-årsmarkeringen af salget netop var anledningen til Løkkes tilstedeværelse på øerne. Emnet vil herunder kort introduceres og diskuteres ud fra dets rolle i undervisningsmaterialets fortællinger, og hvordan disse fortællinger afspejler den sideløbne undskyldningsdebat, som atter voksede frem i forbindelse med hundredåret for salget. Den historiske baggrund vil dog ikke som i de øvrige analyseafsnit introduceres for sig, men præsenteres fortløbende via undervisningsmaterialet.

8.1 Salget som springbræt

Overordnet for undervisningsmaterialet i både folkeskoler og ungdomsuddannelser kan det konstateres, at øerne blev solgt i 1917 for 25 millioner amerikanske dollars, efter at der året forinden var afholdt en folkeafstemning i Danmark. Ligeledes nævnes det, at beboerne i Dansk Vestindien ikke blev spurgt om, hvorvidt de ville overgå til amerikanske hænder.¹⁶⁵ I mellemtrinene benytter Holm salget som et vindue til fortiden, som i forbindelse med 100-årsmarkeringen viser et billede af slavestatuens *Freedom* og skriver "Folk på øerne har ikke glemt tiden med slaver. De har sendt [statuer] til Danmark. ... Når danskere går forbi statuen, tænker de måske på de tre øer"¹⁶⁶ Dette efterfølges af et afsnit, hvor Holm kort opstiller dilemmaet om, hvorvidt der skal undskyldes, "Mange er flove over, at Danmark havde slaver. De mener, at vi skal sige undskyld til folk på De Vestindiske Øer. Andre synes, at det er for sent. Alle slaver er jo døde. De fleste er enige om, at vi ikke må glemme tiden på øerne."¹⁶⁷ Salget bliver dermed integreret med en nutidig kontekst og som katalysator for undskyldningsdebatten. Holm dyrker dermed en erindringspraksis, som forbinder salget med den øvrige kolonihistorie, og som gennem disse foranstalter den nutidige diskussion om fortiden. Salget gøres relevant i undervisningssammenhæng som bro mellem fortid og nutid.

Peters et. al. problematiserer i *Da Danmark var en slavenation* salget med diskussionsspørgsmål som "Hvornår kan et land sælge et område til et andet land?" og "Vil det være i orden, hvis Danmark i dag solgte Grønland, og hvem skulle bestemme,

---

¹⁶⁵ Denne grundfortælling kan findes i næsten samtlige af projektets anvendte undervisningslitteraturer.

¹⁶⁶ Holm, *De vestindiske øer*, 28–29.

¹⁶⁷ Holm, 30.

om vi kunne gøre det?”¹⁶⁸ Eleverne skal forholde sig til selve konceptet at sælge et land, og de konfronteres med salget af Vestindien i en nutidig kontekst. Ligesom Holm bliver der i senere afsnit diskuteret, hvorvidt der bør siges undskyld – her igen primært med fokus på slaveriet, men inkluderer også undertrykkelsen efter emancipationen i undskyldningsdebatten. Her opstilles dilemmaet mellem undertrykkelse og udnyttelse af mennesker på den ene side og økonomiske forpligtelser og de praktiske omstændigheder for undskyldningen (præcist hvem skal undskylde og til hvem?) på den anden side. Afsluttende spørges der ”I Danmark er vi stolte af vores historie. Må man gerne være stolt af sin historie og samtidig ikke ville sige undskyld for de slemme ting, der er sket i historien?”¹⁶⁹ Historisk stolthed problematiseres af Løkkes tavsheder: det erindringspolitiske fravær af et officielt undskyld og udeladelsen af salget. Spørgsmålet udfordrer Løkkes argument om at anerkende Danmarks mørke fortid, når ikke denne anerkendelse samtidig sammenholdes med et undskyld eller et narrativ, som baseres mindre på vestindernes bedrifter og højdepunkter og i højere grad tager ansvar for undertrykkelsen. Spørgsmålet berører dermed den problematik omkring hyldesten af vestindiske aktører, og hvordan denne fungerer som et røgslør over undskyldningsdebatten.

Ikke overraskende optager salget også en væsentlig del af fremstillingen i Halberg og Christensens *1917*, der ligeledes leder salget videre til en præsentation af undskyldningsdebattens problematikker og formål. Her fremhæves forskellige stemmer i undskyldningsdebatten fra både Jomfruøerne og Danmark. Afsluttende om undskyldningsdebatten konkluderes der ”Undskyldningsdebatten handler i høj grad om ansvar ... Undskyldningsdebatten er på den måde en debat, der også drejer sig om synet på danmarkshistorien og sammenhængen mellem fortid og nutid.”¹⁷⁰ Fortællingen bevidstgør dermed diskussionens betydning i en nutidig kontekst, og hvorfor den er vigtig at anerkende. I sammenligningen mellem den officielle erindringspraksis og undervisningsmaterialerne bliver det tydeligt, at den officielle erindringspraksis orienterer danskerne mod en mere vestindisk fortidsforståelse uden en søgen efter afslutningen på kolonihistorien. I nyere tid (og helt særligt i 2017) har denne afslutning fungeret som anledning til at forholde sig til danskernes historie: en fortid med både slaveri, undertrykkelse og salg af land på andres vegne.

---

¹⁶⁸ Peters, Brunbech, og Poulsen, *Da Danmark var en slavenation*, 51.

¹⁶⁹ Peters, Brunbech, og Poulsen, 57–58.

¹⁷⁰ Halberg og Christensen, *1917*, 64.

Overordnet for undervisningsmaterialet i folkeskolen er det evident, at danske historiebevidstheder og -traditioner orienterer sig mere mod de begivenheder, hvor danskere tydeligere var involveret i historien.

8.2 Undskyldning?

Selvom undskyldningsdebatten historisk set ikke særligt er blevet associeret med salget, vil det alligevel i indeværende speciale diskuteres som en integreret del af salgsafsnittet, da Løkkes tilstedeværelse ved 100-årsmarkeringen atter har givet anledning til at diskutere behovet for et officielt undskyld.

Halberg og Coley præsenterer ikke umiddelbart undskyldningsdebatten i forlængelse af salget, men er alligevel relevante at inddrage, da deres formidling af denne debat fungerer som bindeled til den videre diskussion om Løkkes erindringspraksis. I overensstemmelse med Nonbos politiske og økonomiske forklaringer for Danmarks hidtil ikke afgivne undskyldning fremstiller Halberg og Coley undskyldningsdebattens udviklingen siden 1998. Her fremhæver de blandt andet den danske kolonihistories plads i den danske historiebevidsthed, og den potentielt negative indvirkning en økonomisk kompensation kan skabe i relation til USA som følge af en undskyldning.¹⁷¹ Disse komplikationer forklarer til dels, hvorfor Løkke erindringspolitisk har styret den officielle erindringspraksis mod en hyldest af Jomfruøernes historie. Samtidigt forklarer det, hvorfor den officielle erindringspraksis ikke afspejler den historiebevidsthed, som formes i undervisningssektoren i Danmark, hvor politiske og økonomiske overvejelser friere kan diskuteres. At argumentet om fælles historie tager udgangspunkt i emancipationen, Fireburn og arbejderstrejken – som ligeledes nedtoner undskyldningsdebatten – betyder, at disse begivenheders tilstedeværelse i danske erindringspraksis er større. Om end denne erindringspraksis kan findes i undervisningsmaterialet, er udgangspunktet for Løkkes fælles historie yderst betinget, og må som udgangspunkt opfattes som undtagelsen mere end reglen.

Når Løkke i sin tale kun kort og ukritisk indledende nævner, at det danske flag for 100 år siden blev udskiftet med "... the Stars and Stripes of America"¹⁷² afspejler det, hvordan den officielle erindringspraksis i højere grad orienteres efter en politisk agenda, end den nødvendigvis udtrykker Dansk Vestindien i en dansk historiebevidsthed. Det betyder tillige, at en tolkning af Løkkes tale med fokus på undskyld-

---

¹⁷¹ Halberg og Coley, *Dansk Vestindien*, 128.

¹⁷² 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Transfer Day på St. Croix, 31. marts 2017'.

ningsdebatten nødvendigvis må anerkende de erindringspolitiske redskaber, hvor Løkke drager på vestindisk virke og succes fremfor dansk-udøvet undertrykkelse. Omstændighederne for talen problematiserer dog udeladelsen, idet argumentet om fælles historie svækkes af det erindringsfællesskab, som netop mødes for at markere hundredåret. Erindringspraksissen omkring salget i 1917 eksisterer i al undervisningsmateriale, og i mange tilfælde virker det som bindeled mellem fortid og nutid. Yderligere, igen med udgangspunkt i fælles historie, markerede salget en identitetsændring for begge lande. Nonbo spørger kritisk "... er det overhovedet vores historie? Hvad er den danske fællesnævner?"¹⁷³ Her markerer salget et håndgribeligt svar – salget er en af fællesnævnerne, og er særligt for 2017 broen mellem en Dansk Vestindisk fortid og et nutidigt dansk-jomfruøsk erindringsfællesskab. I undervisningsmaterialet er emancipationen endnu præget af kontrasterende narrativer og historietraditioner, ligesom perioden efter emancipationen ofte er karakteriseret af fravær. Modsat er den officielle erindringspraksis om salget af øerne og de moralske problematikker heri uforenelige med de erindringspraksisser, som udøves i undervisningsmaterialerne. Fundamentet for Løkkes fælleshistorie skabes således ikke i undervisningsmaterialerne, som søger en mindre erindringspolitisk-bestemt erindringspraksis.

---

¹⁷³ Astrid Nonbo Andersen, 'Vore Gamle Tropekolonier..? – Tropekolonierne Som Danske Erindringssteder', *Slagmark - Tidsskrift for Idéhistorie*, nr. 57 (9. marts 2018): 86.

9 Konklusion

Da statsminister Lars Løkke Rasmussen holdt tale på St. Croix 31. marts 2017, italesatte han et erindringsfællesskab og en erindringspraksis med base i Danmarks og Jomfruøernes fælles historie. Løkke genkaldte udvalgte historiske begivenheder som bevis for denne fælles historie og tilkendegav med den officielle erindringspraksis, hvorledes tidligere romantiske og harmoniske fortællinger ikke længere blev praktiseret. Med den officielle erindringspraksis som referencepunkt har undersøgelsen af Dansk Vestindiens fremstilling i undervisningsmaterialer til folkeskoler og ungdomsuddannelser bevirket at legitimere og delegitimere forskellige aspekter af denne fælles historie.

I forbindelse med slaveoprøret findes der i undervisningsmaterialerne stadig kontrasterende narrativer, der i varierende grad støtter og udfordrer Løkkes påstand om, at den romantiske fortælling er ovre. Fremstillingerne præges enten af tidligere Lawaetz-inspirerede fortidsforståelser af dansk udslagsgivende kraft ved emancipationen eller af postkoloniale overvejelser, som søger historiens kompleksiteter og at give de slavegjorte stemmer. Overordnet synes der dog at være en udvikling mod en stigende anerkendelse af, at æren for emancipationen tilfalder de slavegjorte. På trods af at flere narrativer stadig domineres af danske aktører, skabes der i nyere, mere specialiserede materialer bevidsthed og debat om generalguvernør Peter von Scholtens rolle ved oprøret. Selvom store dele af undervisningsmaterialet endnu divergerer fra Løkkes erindringspraksis, synes der at være en overordnet udvikling mod den anerkendelse af vestindisk virke, som tilkendegives i Løkkes tale.

Perioden efter emancipationen er dog mindre synlig i undervisningsmaterialerne. Hvor emancipationsfremstillingerne indikerede en udvikling væk fra tidligere historietraditioner, tilskrives tavsheden om både Fireburn og arbejderstrejken manglende historietradition. Muligvis som resultat af historiekanonens fokus synes der i dele af undervisningsmaterialerne at være en periodisering, som afslutter danskernes undertrykkelse ved slaveriets afskaffelse. Denne institutionaliserede periodisering bevarer romantiseringen, som Løkke argumenterer for er borte. I det omfang perioden og begivenhederne inkluderes i undervisningsmaterialerne sker det dog ofte med en anerkendelse af den fortsatte ulighed og undertrykkelse som endnu eksisterede – dog findes der stadig enkelte tilfælde, som fører en udpræget nostalgisk retorik. Materialerne,

som behandler alle tre begivenheder fra den officielle erindringspraksis, begrænser sig til enkelte titler og understreger dermed omfanget af betingelser, som skal imødekommes før end danske elever bliver bekendte med den fælles historie – som tillige svækker legitimiteten af Løkkes italesættelse af samme.

Karakteristisk for Løkkes tale er dens orientering mod succeshistorierne, hvor vestindiske helte hyldes for deres oprør mod undertrykkelsen. Disse vestindiske sejrhistorier illustrerer på én gang narrativformens meningsdannende muligheder og dets foregiven for historisk faktualitet. I Løkkes erindringspolitiske fremstilling opstår historiske eks- og inklusioner, som genkalder historier om vestindisk virke og udslagskraft, men som ikke iscenesætter aktørerne i fortidens danske undertrykkelse. Til sammenligning er perioden efter emancipationen i undervisningsmaterialet i højere grad præget af et større fokus på mellemprioderne og oprørernes hændelsesforløb, og som oftest omtaler de vestindiske aktører i separate afsnit. Baseret på undervisningsmaterialernes fremstilling af disse mellemprioder kan der konkluderes, at en overvejende del af materialerne fungerer som på en igangværende afromantisering. Selvom dette understøtter Løkkes præmis for fælles historie, eksisterer Løkkes øvrige vestindisk-orienterede aktørnarrativ dog ikke i dansk undervisningsmateriale, som ikke søger samme fælleshistoriske konsensus. Den officielle erindringspraksis forudsætter således en større optagelse af Jomfruøernes erindringspraksis i den danske historiebevidsthed, end det er tilfældet nu.

Med omstændighederne for Løkkes tilstedeværelse på øerne in mente er det bemærkelsesværdigt, at salget optager en så begrænset rolle i talen. I en italesættelse af fælles historie synes udeladelsen af salget påfaldende, idet salget i særligt nyere undervisningsmateriale anvendes som bro mellem fortid og nutid. Ligeledes er Løkkes tilstedeværelse på øerne en manifestation af salgets betydning for Danmark og Jomfruøernes fælles historie. Denne manglende italesættelse tydeliggør dermed diskrepanserne mellem den officielle erindringspraksis og de praksisser, som findes i undervisningsmaterialerne. I undervisningssektoren har Løkkes erindringspolitiske navigation dermed ikke kunne skabe en erindringspraksis med det fornødne empiriske fundament til at legitimere argumentet om konsensusorienteret fælles historie. De udviklinger som dog findes i undervisningsmaterialerne indikerer et skifte mod det historiske erindringsfællesskab som udgør Løkkes overordnede budskab, og som derved

skaber fundament for en fælleshistorisk historiekultur med flere fortids- og nutidsforståelser.

10 Litteraturliste

- Andersen, Frits, and Jakob Ladegaard, eds. *Kampen Om de Danske Slaver: Aktuelle Perspektiver På Kolonihistorien*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2017.
- 'Arbejdsspørgsmål Kapitel 9'. Tilgået 29. marts 2019.
<http://www.his2rie.dk/boeger/dansk-vestindien/arbejdsspørgsmaal-kapitel-9>.
- Barrett, Sigurd. *Kapitel 22: Dansk Vestindien*. Nationalmuseet
https://www.youtube.com/watch?time_continue=4&v=8R9fEL6f844.
- 'Bilag A - St. Croix Central High School Syllabus', Tilgået 16 April 2019.
- Buttenschøn, Claus, and Olaf Ries. *Det Sorte Guld - Danmark Og Slaveriet*. København: Alinea, 2003.
- Cleemann Rasmussen, Martin, Thomas P Larsen, and Ulrik Juel Lavtsen. *Danmarkshistorie: dannelse og forandring*. Kbh.: Lindhardt og Ringhof, 2014.
- Coley, Bertha Rex, Ida Maria Skielbo, Liselotte Larsen, Kristine Kamp Albæk, and Rikke Lie Halberg. 'Dansk Vestindien i Undervisningen Efter 2017'. *Noter 217* (Juni 2018): 63–66.
- Døygaard, Heino. *Danmarks fjerne kolonier i syd og nord*. 1. udg., 1. opl. København: Gyldendal Uddannelse, 2002.
- Foucault, Michel. *The History of Sexuality*. 1st American ed. New York: Pantheon Books, 1978.
- Frederiksen, Peter, Knud Ryg Olsen, and Olaf Søndberg. *Grundbog til Danmarkshistorien*. 1. udg., 3. opl. Århus: Systime, 2006.
- Frisk, Maja Skovrup. 'Peter von Scholten (Mellemtrin)'. Tilgået 10 April 2019.
<https://portals.clio.me/dk/historie/3-6/emner/historiske-emner/danmark-som-kolonimagt/peter-von-scholten/?MP=8087-9584>.
- . 'Peter von Scholten (udskoling)'. Tilgået 11 April 2019.
<https://portals.clio.me/dk/historie/7-9/emner/personer/personer-i-sen-enevalde/peter-von-scholten/>.
- Gøbel, Erik. *Det danske slavehandelsforbud 1792: studier og kilder til forhistorien, forordningen og følgerne*. University of Southern Denmark studies in history and social sciences 366. Odense: Syddansk Univ.-Forl, 2008.
- . 'The Danish Edict of 16th March 1792 to Abolish the Slave Trade'. I *Negotiating Enslavement - Perspectives on Slavery in the Danish West Indies*. St. Croix: Antilles Press, 2009.

- Green-Pedersen, Svend. 'Danish Historians and Emancipation: The Peter von Scholten Myth'. I *Negotiating Enslavement - Perspectives on Slavery in the Danish West Indies*. St. Croix: Antilles Press, 2009.
- Halberg, Rikke Lie, and Jens Christensen. *1917: da Danmark solgte Dansk Vestindien*. Punkt på tidslinjen. København: Alinea, 2017.
- Halberg, Rikke Lie, and Bertha Rex Coley. *Dansk Vestindien: Fra Dansk Koloni Til Amerikansk Territorium*. 1. udgave. His2rie. Frederiksberg: Frydenlund, 2016.
- Hansen, Inge Evald. 'Den Sociale Uro På St. Croix 1915-16, Specielt Med Henblik På Den Af David Hamilton Jackson Ledede Strejke i Januar-Februar 1916, Og Udvalgte Danske Avisers Behandling Heraf'. Aarhus Universitet, 1981.
- Highfield, Arnold R., George F. Tyson, and Society of Virgin Islands Historians, eds. *Negotiating Enslavement: Perspectives on Slavery in the Danish West Indies*. St. Croix, U.S.V.I: Antilles Press, 2009.
- Hill, Roger. *Clear De Road*. USA: U.S. Virgin Islands Department of Conservation and Cultural Affairs, Bureau of Libraries, Museums, and Archaeological Services, 1983.
- Holm, Lisette Agerbo. *De vestindiske øer*. Aarhus: Turbine, 2017.
- Holsoe, Svend E. 'The 1848 St. Croix Slave Rebellion: The Day of the Rebellion'. I *Negotiating Enslavement - Perspectives on Slavery in the Danish West Indies*. St. Croix: Antilles Press, 2009.
- Hornby, Ove. *Kolonierne i Vestindien*. København: Politiken, 1980.
- Jensen, Lars. *Danmark: Rigsfællesskab, Tropekolonier Og Den Postkoloniale Arv*. 1. udgave. Nummer Fem i Serien Samfund i Forandring. København: Hans Reitzels Forlag, 2012.
- Jensen, Niklas Thode. *For the Health of the Enslaved: Slaves, Medicine and Power in the Danish West Indies, 1803-1848*. Copenhagen: Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen, 2012.
- Jensen, Niklas Thode, and Poul Erik Olsen. 'Frihed under Tvang Og Nedgang 1848-78'. I *Vestindien: St. Croix, St. Thomas Og St. Jan*, 284–318. København: Gad, 2017.
- Jensen, Niklas Thode, and Gunvor Simonsen. 'Introduction: The Historiography of Slavery in the Danish-Norwegian West Indies, c. 1950-2016.' *Scandinavian Journal of History* 41, no. 4–5 (19 October 2016): 475–94.
<https://doi.org/10.1080/03468755.2016.1210880>.
- Jensen, Niklas Thode, Gunvor Simonsen, and Poul Erik Olsen. 'Reform Eller Revolution 1803-48'. I *Vestindien: St. Croix, St. Thomas Og St. Jan*, 212–82. København: Gad,

- 2017.
- Jensen, Peter Hoxcer. *From Serfdom Fireburn and Strike: The History of Black Labor in the Danish West Indies, 1848-1916*. Christiansted, St. Croix: Antilles Press, 1998.
- Johan Heinsen. 'CARIBISKE KONFLIKTER'. *Temp - Tidsskrift for Historie* 8, no. 15 (2018): 189–99.
- Kjærulff-Schmidt, Palle. *Peter von Scholten*. Tilgået 18. marts 2019.
https://www.youtube.com/watch?v=NHNXS_4erqk.
- Klintø, Jeff. 'Undervisning i Slavehistorie'. I *Kampen Om de Danske Slaver*. Aarhus Universitetsforlag, 2017.
- Kühle, Ebbe, red. *Danmark, historie, samfund: hovedfaser i Danmarkshistorien*. 2. udg., 9. opl. Copenhagen: Gyldendal, 2006.
- Marsh, Clifton E. 'A Socio-Historical Analysis of the Labor Revolt of 1878 in the Danish West Indies'. *Phylon (1960-)* 42, no. 4 (34 1981): 335–45.
<https://doi.org/10.2307/275012>.
- Nielsen, Geert A. *Erindringsmaskinen: kildetekster og billedstof til Anderledes Danmarkshistorier*. 1. udg., 1. opl. København: Columbus, 2013.
- Nonbo Andersen, Astrid. *Ingen Undskyldning: Erindringer Om Dansk Vestindien Og Kravet Om Erstatninger for Slaveriet*. København: Gyldendal, 2017.
- . 'Vore Gamle Tropekolonier..? – Tropekolonierne Som Danske Erindringssteder'. *Slagmark - Tidsskrift for Idéhistorie*, no. 57 (9. marts 2018): 81–92. <https://doi.org/10.7146/sl.v0i57.104664>.
- . "'We Have Reconquered the Islands": Figurations in Public Memories of Slavery and Colonialism in Denmark 1948–2012'. *International Journal of Politics, Culture, and Society* 26, no. 1 (Marts 2013): 57–76.
<https://doi.org/10.1007/s10767-013-9133-z>.
- Olsen, Poul Erik. 'Mellem Danmark Og USA 1879-1960'. I *Vestindien: St. Croix, St. Thomas Og St. Jan*, 320–58. København: Gad, 2017.
- , red. *Vestindien: St. Croix, St. Thomas Og St. Jan*. 1. udgave, 1. oplag. Danmark Og Kolonierne. København: Gad, 2017.
- Pedersen, Jonas Møller, and Jakob Lindberg Jørgensen. 'Slaveriets afskaffelse'. Tilgået 10 April 2019. <https://portals.clio.me/dk/historie/3-6/emner/historiske-emner/danmark-som-kolonimagt/slaveriets-afskaffelse/>.
- Peters, Rikke Alberg, Peter Yding Brunbech, and Jens Aage Poulsen. *Da Danmark var en slavenation: om slaveriet og De Vestindiske Øer fra 1600-tallet til nu*. Edited by Christina Louise Sørensen. 1. udgave, 1. oplag. Jelling: HistorieLab, 2016.

- Poulsen, Marianne. *Historiebevidstheder - Elever i 1990'ernes Folkeskole Og Gymnasium*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, 1999.
- Poulsen, Marianne, Torben Weinreich, and Karl-Johann Hemmersam. *Historien Fortalt: Historiebøger i Folkeskole Og Gymnasium*. 1. udgave. Humanistik Historieformidling. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, 1998.
- Rønn, Thomas Meloni. *Danmarks tropekolonier*. 1. udg., 1. opl. Historisk Bibliotek. Odense: Meloni, 2010.
- . *Dansk Vestindien: en fortælling om en svunden tid*. 1. udgave, 1. oplag. Odense: Meloni, 2017.
- Rostgaard, Marianne, and Lotte Schou. *Kulturmøder i Dansk Kolonihistorie*. 1. udg. København: Gyldendal, 2010.
- Sage, Jewel Ross. *Clear De Road: A Manual for Teachers to Accompany a Virgin Island's History Textbook of the Same Name on Viring Islands History for Fourth Grade*. Virgin Islands Bureau of Libraries, Museums and Archaeological Services, 1983.
- Scherrebeck, Emil Eggert. 'Det var en god tid for Danmark ...' *Information*, 18. januar 2015. <https://www.information.dk/kultur/2015/01/god-tid-danmark>.
- Schou, Lotte, and Susanne Ørnstrøm. *Danmark i verden: fortid, nutid, fremtid*. 1. udg., 2. opl. København: Columbus, 2011.
- Sebro, Louise. 'American Paradise? 1960- i Dag'. I *Vestindien: St. Croix, St. Thomas Og St. Jan*, 2017.
- Simonsen, Gunvor. 'Fortiden i Nutiden'. I *Kampen Om de Danske Slaver*. Aarhus Universitetsforlag, 2017.
- Skrubbeltrang, Fridlev. *Vore Gamle Tropekolonier: Bind 3*. 2. udgave. Westermanns Forlag, 1967.
- 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens nytårstale den 1. januar 2017'. Statsministeriet. Tilgået 25. maj 2019. http://www.stm.dk/_p_14467.html.
- 'Statsminister Lars Løkke Rasmussens tale ved Transfer Day på St. Croix, 31. marts 2017'. Tilgået 21. februar 2019. <https://www.regeringen.dk/nyheder/statsminister-lars-loekke-rasmussens-tale-ved-100-aaret-for-overdragelsen-af-de-vestindiske-øer-til-usa/>.
- 'Tekst 56 - The Fireburn i Nutidig Virgin Islands-Undervisning'. Tilgået 1. maj 2019. <http://www.his2rie.dk/kildetekster/dansk-vestindien/tekst-56/>.
- Trouillot, Michel-Rolph. *Silencing the Past: Power and the Production of History*. 5th pr. Boston, Mass: Beacon Press, 2001.
- Undervisningsministeriet. 'Historie A/B, Stx/Hf-Enkeltfag - Vejledning', 2018.

- . 'Vejledning for Faget Historie', 2018.
- Vibæk, Jens. *Vore Gamle Tropekolonier: Bind 2*. 2. udgave. Westermanns Forlag, 1966.
- Visti Hansen, Lars Peter, Jakob Buhl Jensen, and Bente Thomsen. *Overblik: Danmarkshistorie i korte træk*. 1. udg., 1. opl. København: Gyldendal, 2010.
- Warring, Anette. 'Erindring Og Historiebrug - Introduktion Til et Forskningsfelt'. *TEMP - Tidsskrift for Historie* 1, no. 2 (28. august 2011).
<https://tidsskrift.dk/temp/article/view/24845>.
- . 'Kollektiv Erindring - et Brugbart Begreb?' I *Erindringens Og Glemslens Politik*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, 1996.
- Welling, Rasmus, Dennis Hornhave Jacobsen, Jeanette Brandt, and Sigurds Danmarkshistorie (projekt). *Sigurds danmarkshistorie: Lærervejledning*, 2016.

11 Bilag